

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

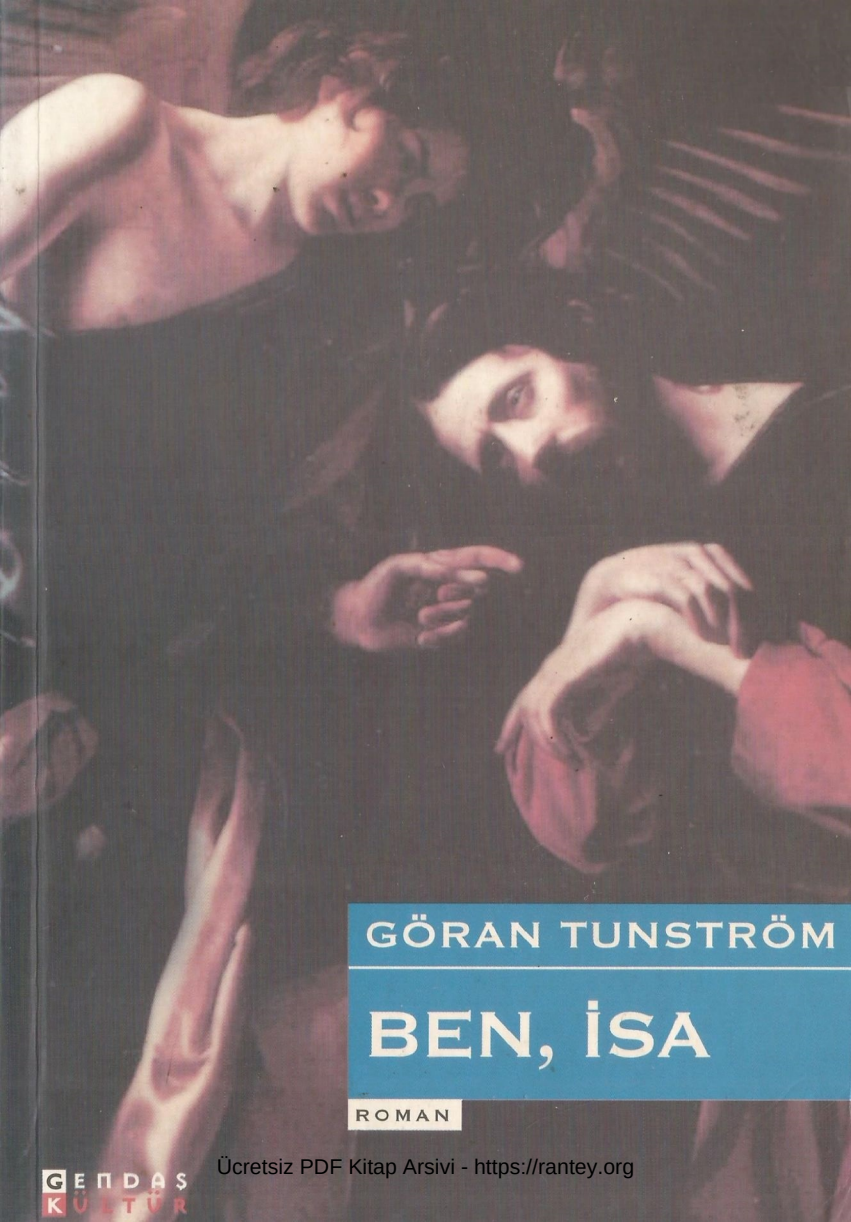
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

GÖRAN TUNSTRÖM

BEN, İSA

ROMAN

GÖRAN TUNSTRÖM

1937'de İsveç'in Karlstad kasabasında doğdu, Sunne ve Värmland'da büyüdü. 12 yaşında kaybettiği babası Protestan papazıydı. Bu kayıp, Tunström'ün yapıtlarının temel konularından birini oluşturur. Sadece 32 sayfalık ilk romanını yazdığında henüz yirmili yaşlarındadır. İlk şiir seçkisi *Inringning*, 1957'de yayımlanır, onu 1962'de yayımlanan aşkının peşinde Sunne kentini terk eden genç bir adamın hikâyesini anlatan *Maskrobollen* romanı izler. Bu kitap Tunström'ün bir romancı olarak kabul görmesini sağlar. 1964'te ressam Lena Cronqvist ile evlenir. Tunström, *Dikter Till Lena* adlı toplu şiirlerini karısına, evliliklerine ve şiirlerindeki ana tema olan aşka adar. Tunström'ün otobiyografik öğeler de içeren edebi eserleri büyük bir dil ustalığı taşır. Sunne üzerine olan ilk romanları *De heliga geograferna* (1973), *Guddötrarna* (1975), ve *Prästungen* (1976) yazarın erken dönemlerini temsil eder. Tunström'ün sade ve daha otantik yaşama duyduğu özlemi ifade etmesi onun bölgesel yazar olarak görülmesine yol açtı. Ardından 1978'de Hz. İsa'nın misyonunu yaymaya başlamadan önceki yaşamını anlattığı *Ökenbrevet (Ben, İsa)* yayımlandı. *Juloratoriet (Noel Oratoryosu)* ve *Tjuven* (1986) adlı kitaplarının başarılarının ardından eleştirmenler karakterlerinin yalnızlıklarını, vicdan muhakemelerini, düşlerini ve umutlarını özel bir tarzda ortaya koyduğunu fark ettiler. Bu romanlarla beraber, yerelliği aşan Tunström, İsveç'in en büyük yazarlarının arasında yerini aldı. Büyüklü gerçekçilik akımının kuzeyden çıkan bir örneği sayılan *Juloratoriet (Noel Oratoryosu)* yirminin üzerinde dile çevrilerek yayımlandı ve 1996'da filme çekildi. Tunström, Svenska Dagbladet Gazetesi Edebiyat Ödülü (1976), Kuzey Ülkeleri Konseyinin Edebiyat Ödülü (1984), Selma Lagerlöf Ödülü (1987), August Ödülü (1988), Nils Ferlin Ödülü (1998) ve Tegner Ödülü (1999) de dahil olmak üzere pek çok edebiyat ödülü aldı.

Hayatı boyunca, 54 yaşında kalp krizi nedeniyle kaybettiği babasının kaderini paylaşmaktan korkan yazar, 2000 yılında 63 yaşında aynı nedenle hayatını kaybetti.

Yapıtları: *Inringning* (1958), *Två vindar* (1960), *Karantän*, (1961), *Maskrobollen* (1962), *Nymålat* (1962), *En berättelse från Tobobac* (1964), *Om förtröstan* (1965), *De andra de till hälften synliga* (1966), *En frälsarhistoria* (1969), *En dag i Robert Schumanns liv* (1970), *Adventskalender* (1971), *De heliga geograferna* (1973), *Träffade också furst Kropotkin* (1973), *En tid vid akademien* (1974), *Stormunnens bön* (1974), *Guddötrarna* (1975), *Hinden* (1975), *Svartsjukans sånger* (1975), *Prästungen* (1976), *Sandro Boticellis dikter* (1976), *Dikter till Lena* (1978), *Ökenbrevet-Ben, İsa* (1978) *Sorgensånger* (1980), *Stollen* (1982), *Juloratoriet-Noel Oratoryosu* (1983), *Indien - en vinterresa* (1984), *Tjuven* (1986), *Ett skådespel* (1987), *Det sanna livet* (1987) - *Todellinen elämä*, *Under tiden* (1993) *Bakhållet vid Fort Riverton* (1994), *Skimmer* (1996), *Berömda män som varit i Sunne* (1998)

ÖKENBREVET

Ben, İsa

Göran Tunström

Yeni Seri: 434

Dünya Edebiyatı: 75

© Göran Tunström

© Onk Ajans aracılığı ile GENDAŞ A.Ş., İstanbul 2004

Editör: Zerrin Yılmaz

Redaktör: Halil Gökhan

Kapak Tasarımı: Nevruz Kıran

Birinci Baskı: Haziran 2004

ISBN 975-308-623-7

Kapak, iç baskı ve cilt: Kaya Matbacılık (0212) 656 62 20

Gendaş A.Ş., Çatalçeşme Sk. No: 19 Cağaloğlu-İstanbul

Tel: (0212) 512 33 86 - 512 94 67 (Pbx) Faks: 520 82 12

e-posta: gendas@superonline.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

GÖRAN TUNSTRÖM

BEN, İSA

Çeviren:
Nermin Acar

İşte çöl burası.

Burada, beni Tanrı'dan ayıran ince duvara vurup durdum bütün gece. Vuruşlarımın arasında bir cevap verildiğini duydum sanıyorum; duruyorum, durduğum anda ses kesiliyor.

Hareket ve hareketsizlik. Uyku ve uyanıklık. Yıldızların ışı-
ğıyla yıkanıyor, göğe dönen yüzüm.

Yüzüm eskiden yere bakardı.

Çocuktum. Bir gün, yasak kuyunun yakınlarında oynarken, kuyunun dibinde kımıldayan beyaz balıklar gördüm. Kimse bana inanmak istemiyordu. "Saçmalıyorsun," diyorlardı. "Bu kuyunun suyu toprağın içinden geliyor." Ama yine de ben, bir sabah erkenden, diğerleri daha uyurken kalkıp sessizce dışarı çıktım. Saka, bize su çekmek için mandalarıyla birlikte sütsü karanlıkta bata çıka ilerliyordu. "Dipte balık var," dedim. Yüzüme dikkatle bakıp başını salladı. "Bir tanesini istiyorum! Kimse bana inanmıyor." Saka gülümsedi ve hayır anlamında başını salladı: "Tulumla asla yukarı çıkmazlar." "O zaman beni indir kuyuya," dedim. Beyaz başını yine salladı. "Bu çok tehlikeli." Ama ben, "Beni tuluma bağlayabilirsin. Güvende olurum," diye diretince bana boyun eğmek zorunda kaldı, mandalarına beni yavaşça aşağı indirmelerini emrettiğinde ben deri tuluma sımsıkı bağlı bir halde bacak bacak üstüne atıp oturmuştum.

Kuyunun derinliği yüz kırk ayak vardı. Suyu yazları soğuk, kışın sıcaktı. Rab böyle olsun istemişti.

Tulum duvardan duvara sessizce çarpıyordu. Tepemdeki yıldızlar az sonra kayboldu. Karanlık ve sessizliğin hâkim olduğu, bu akisli yerde duyulan tek şey kalbimin atışıydı. Güüm, güüm, güüm!... Toprağın derinliklerinde tek başımaydım ve kâinatta tek başıma. Belki saka, kuyunun kapağını kapatıp beni buraya hapsedmişti, sonra da çekip gitmiş, yaşlanmış ve belki ölmüştü. Belki rüzgâr şimdi yukarıda yeni ağaçların, yeni kentlerin içinde, yeni kumsalların üstünde uğulduyordu. Kalbim güm, güm, güm, diye atıyordu.

Uzun zamandır arzuladığım suya sonunda ulaştım. Tulumun kenarından sarktığım anda bir balık gelip elimin içinde yüzmeye başladı; gümüşü beyaz renkteydi, göz kamaştırıcı bir ışıltıyla parlıyordu, “Tuttum, onu tuttum!” diye bağırdım ve sesim kıvılcımlar gibi yükseldi, yükseldi.

Yer yüzeyinde hâlâ biri vardı. Biri beni duyuyordu; bir ilişki vardı.

Az sonra ışık çemberinin yoğunlaştığını gördüm; ateşler saçan bir kuyrukluyıldızdı bu. Yeryüzünde gün ağarmaya başlıyordu. Ben yukarı çıkıyordum. Kızıl bir güneş köyün ötesindeki kumlu alana ilk ışınlarını gönderiyor, diye düşündüm.

Ancak o zaman, yüzeye iyice yaklaştığımda annemin ve babamın üzerime eğilmiş yüzlerini gördüm. Çok korkmuşlar, korkudan taş kesilmişlerdi. Balığım elimden kayıp dibe doğru fırladı ve gitgide uzaklaştı; bilezik taşının üstünden çekilip alındığım anda bir çığlık attım.

Korku ve çığlık birbirine karıştı. Onlarla ilgili ilk hatıram bu. Ama şu balık var ya şu balık... Onlar şu gümüş renkli balığı hiçbir zaman göremediler.

Geçmişimin ışığı üzerine eğiliyorum; o gecelerin ve o günlerin çekiciliği. O ışık parlıyor ve kalbimin derinliklerinde yanıp sönüyor. Yerlerin ve buluşmaların, neşe ve korku, merak ve aşk

atılımlarının, üst üste gelen bozgunların varolduğu kalbimde.

Geceleri hava açık ve temiz; düşüncelerim duru. Düşüncele-
rim kumda, çöl üstündeki havada. Onlar bir hışırtyla karanlıkta
yitip giden şu yılanlar gibiler, geceyi yırtan şu cırcırböcekleri gi-
bi; aynı zamanda orada, Eriha toprağındaki şu ışıklar gibiler,
Rab'be verdiği sözünü benim aracılığımla yerine getirdiğı o an-
da Yahya'nın Şeri nehrinin öbür kıyısında sönmeye bıraktığı şu
ateş gibi.

Bu, benim geçmişimden de başka bir şey aynı zamanda; çün-
kü hiçbir şey onunla, onun doğumuyla başlamıyor. Düşüncele-
rim öteye beriye uzanıyor, insanın ötesine; İbrahim'den önceye,
ne biçimi ne rengi olan, ruhsuz bir ön duruma, her şeyin topye-
kûn uyuduğı bir denize doğru uzanıyor.

İnsanlar bekliyor, her zaman yaptıkları gibi ve ben kendimi
bütün görevlerden hiç olmadığım kadar kurtulmuş sanıp bir te-
lin koptuğına kesin olarak inanmaya çalıştığım da bile. İmpara-
torluğun kan dolaşımında diğerleri gibi sadece bir cisim oldu-
ğum bu yerde bile. Ben daha iyi bir yaşam düşüydüm, Helenis-
tik merak ve keşif zevkiydim, ama özgür değildim.

Ne var ki ülkeyi baştan başa dolaşırken öyle olduğumu sanı-
yordum; ben hep geleceğe doğru, insandan insana, yüzlerin dış
cephesinin ötesine gittiğim halde adımlarım beni olduğum yer-
de döndürüyordu. Ben yüzlerin kıvrımları ve karanlık labirent-
lerinin içinde yürüdüğümü sanıyordum, oysa ki ben kendi yüzü-
mü karşılamaya gidiyordum.

Geride bırakılan onca durak, karşılaşılan onca şey, onca iha-
net.

Dünyanın her yerini dolaşmak ve her şeyi görmek istiyor-
dum.

Denizi gördüm. Kumsalda gevşek gevşek kırılan dalgaları.
Dağı gördüm ve mavi gökyüzünde saf bir ışıltıyla parlayan ka-

rı, olgun başakları altında iki büküm olmuş buğday tarlalarını. Dünyayı gördüm ve oraya her şeyin Tanrı'dan geldiğini, Sur'un kamburunun ve Kudüs'ün önündeki sakatın bile. Rab'bi gördüm, otların içinde ve akbabanın gözünde.

Sabah kaplarıyla birlikte tıraş olmaya gelirlerdi. Evimizin doğusunda, kumun içinde ayakta dikildiklerinde gün ışığı altın gibi parlardı. Örtüleri içinde büzüşerek, güneşin doğmasını beklerlerdi. Bin Yusuf, Cebrail ve salatalık hastası, topal Bin Sam'ın yanında daha pek çok kişi olurdu. Sakallarının, tırnaklarının ve ham yağa buladıkları saçlarının bakımını yapmak için neden tam olarak bize gelirlerdi bilmiyorum. Ama o sabahlar öyle güzeldi ki, iri tavus kuşları topraktan yeni çıkmış körpe filizleri yer, kuyudaki sakanın şarkısı bütün yöreyi doldururdu:

*“Dinleyin tulumumuzun sesini
Soğuk suyla doludur içi
Tatlı suyla doludur içi
Gelin köylü kadınlar, gelin hadi...”*

Bin Yusuf ellerini birbirine kavuşturduğunda ufak tefek yaşlı bir kadın gibi tatlı olurdu:

“Valla bak! Vaktiyle çok Romalı öldürdüm ben. O kadar çok ki.” Ot minderinin üstüne bağdaş kurup oturmuş, hoşnut bir edayla gülümserdi.

Topal Bin Sam de ona karşılık verirdi:

“Bunlar mazide kaldı!”

O zaman susarlardı. Geçmişin zaferleri yitip gider sonra da bir daha görünmezdi. Çünkü artık kazanılmıyordu. Devir, yanıp yakınmalar devriydi ve bu konuda salatalık oburu Cebrail'in üstüne yoktu.

“Bu kuraklık,” diyordu. “Bu kuraklık. Hep Romalıların yüzünden. Buraya geldikleri günden beri kuyularımızı boşaltıp durdular. Bütün o atlar, develer, kaplıcalar. Çok suyu olan o kaplıcalar. Ama onların yüzünden biz burada ağzımızı bile ıslatamıyoruz.”

“Evet, evet, bu doğru.”

“Duyduğuma göre yukarıda, Kaisarea’da şu anda altı kaplıca varmış! Biz suya bu kadar hasretken onlar suların içinde yuvarlanıyor, şu adi...”

Sonra, Meryem’in ikram ettiği sıcak sabah sütü yudumlanırken, sessizlik ve bekleyiş. Ardından da metinler okunurdu. İşte, Nasıra’daki ilk yıllarımdan, köleleri sayesinde uzaklarda, Roma’da, Kara Güneş Tiberius’un saltanat sürdüğü zamandan, halkın tamamının yakın bir kurtuluş düşüncesiyle yaşadığı zamandan aklımda kalan metinlerden biri: “Yahuda kralları Uziya, Yotam, Ahaz ve Hizkiya’nın zamanında ve İsrail kralı Yoaş’ın oğlu Yeroboam’ın zamanında Beerî’nin oğlu Hoşea’ya gelen Rab’bin sözü.

Rab Hoşea aracılığıyla konuşmaya başladığında ona der ki: “Git kendine bir kötü kadın ve zina çocukları al, çünkü ülke Yehova’dan uzaklaşarak çok zina ediyor.”

“O da gidip Divlayim’in kızı Gomer’i aldı, kadın gebe kalıp ona bir oğul doğurdu.”

Vaktiyle çok can almış ve dövüşmüş olan ama evlendiğinden bu yana çocuğuyla ilgilenmekten başka bir şey yapmayan çölün eski eşkıyası Bin Yusuf içini çekti ve ellerini birbirine kavuşturdu:

“Ben bir Hoşea olamadım, sadakatsiz bir karım ve gayri meşru bir çocuğum olsa bile. Hayatım Rab’bin ne emaresi ne de işareti olabildi.”

“Senden onunla evlenmeni isteyen de o değildi ama.”

“Bir süre buna inanmak istemiştim,” dedi Bin Yusuf.

Her sabah üşenmeden kalkıp sürüne sürüne bize kadar geldiklerine göre bu ihtiyarlar birbirini seviyor olmalıydı. Ot minderinin üstünde bağdaş kurup oturmuş, burun ve kulak kıllarını kırpıp kesmekle meşgul olan Bin Yusuf yakışıklı adamdı.

Saçlarına ham yağdan sürerken yine içini çekti.

“Ya, sevgili Şabbat, hepimizi bağrına kabul et.”

Çocuğunu havaya kaldırıp güneşe doğru çevirdi. Sonra onu sırtüstü, önüne yatırdı ve bir keten parçasıyla baştan aşağı yıka-
dı; yumuşak bacaklarını, dizlerini ve poposunu ovdu. Sırtına ve minik omuzlarına hoş kokulu bir esans sürdü. “Patilerini ver bana şimdi.”

Minik eller ona doğru uzandı; Bin Yusuf onları kendi iri elle-
riyle sardı: “Parmakların için yağ, ruhun için yağ ve burnun için yağ!” Keçiler koca ineğin arkasında hoplayıp zıplıyordu, gölgeler hâlâ uzundu ve gökyüzünde güneş dimdik yükseliyordu.

“Peygamberler de gördüm,” dedi elleriyle hâlâ küçük çocuğun bedenini okşarken. “Benim zamanımda çölün her tarafı peygamber kaynıyordu. Çeşit çeşit peygamber vardı ve hiçbir ilginç tarafları yoktu.”

“Rab ile temas halindeydiler,” dedi Cebrail öfkeyle, örtüsü içinde biraz daha büzüşüp Bin Yusuf’un sözlerine katılmadığını göstermek için başını sallayarak.

“Peh!” diye sırtıttı Bin Yusuf. “Rab’bi duyacağım diye çıplak dolaşır ve ot yerler. Bu akşama kadar sabredin beyler, ben de sizin için kehanetlerde bulunacağım.”

“Fazla içmiş olacaksınız çünkü.”

Cebrail bıkkınlıkla gözlerini kuma dikti.

“Kesinlikle. Şu peygamberler, Rab’bin yolları açık, diye bağıırır dururlardı. Ama kendileri yolu tıkamaktan başka bir şey yapmazlardı. Onlardan bir şey beklenemezdi.”

“Ne olursa olsun onlar sizin gibi haydutlar için Rab’bin bir emaresiydi.”

“Tabii, tabii.”

Böyle sabahlarda içtiğim süt içimi öyle ısıtırdı ki. Meryem ateşin yanına oturup bize sırtını döner ve ateşi sazlarla beslerdi; bazen çok kişiye birden hizmet etmesi gerekiyordu.

“Öyle aptalca konuşuyorsun ki.”

“Söyleyecek bir şeyin olsaydı sen de yapardın. Ömrün boyunca ne yaptın ki sen? Hiçbir şey. Hiçbir şeyden ne çamur doğar, ne de altın.”

Bin Yusuf ile çocuğunun çok güzel koktuklarını düşünüyordum, hâlâ aklımdan çıkmayan farklı bir kokuları vardı. Bin Yusuf, kendisinde uzun süredir, Kraliçe Kleopatra’nın şerefine düzenlenmiş bir konvoydan yürüttüğü şu esanslardan bulunduğunu anlatmıştı. Ah! O bunun gibi ne çok hikâye anlatırdı, altın, tütsü, parlak kumaş ve altın kese hikâyeleri. Cebrail ise hiçbir zaman parıltılı bir şey söylemezdi.

“En azından kötü bir şey yapmadım.”

“Ama iyi bir şey de yapmadın. Seni tanıdığımdan beri dünyanın adaletsizliğinden şikâyet etmekten başka bir şey yapmadın. Kendini düşünmek insanı biraz karamsar yapar.”

“Beni tanıdığın için sevinmelisin. Yoksa başka kim dayanırdı senin yalanlarını dinlemeye?”

Bin Yusuf, Cebrail’e kulak asmadan ufaklığı hafifçe kaldırdı.

“Nasıl da ısıldıyorsun incim benim, kaçak karımın göz kamaştıran oğlu, Rab onunla birlikte olsun.”

Sonra yeniden tartışmak istedi çünkü bu konuşmalar onun sabah soluğuydu.

“Evet, ben inançsızım. Böylece Rab’bin de uğraşacak bir şeyi oluyor. Bence o bundan çok memnun Cebrail! Çünkü o seninle ne yapabilir ki? O her sabah bizi uyandırmak için parmakla-

rıyla toprağı okşarken sen çoktan uyanmış, yatağında tek başına oturuyor oluyorsun. “Ah inan ki,” diyor Rab, “şu Cebrail bana hiç güvenmiyor, onun her şeyi her zaman tek başına halletmesi gerekiyor. Ama şu zavallı haydut Bin Yusuf, onu uyandırmak çok zor. O kadar sarhoş ve uykusu o kadar ağır ki.” Bu yüzden de Rab’bin beni var gücüyle sarsması gerekiyor; bu onun için bir uğraş oluyor. Biz de böylece birbirimizi iyice tanıyoruz. “Hadi bakalım, kalk ayağa, hemen işe, miskin herif,” diyor Rab. O zaman ben de ona alçak sesle, senin evinden duyamayacağın kadar alçak sesle karşılık veriyorum: “Cebrail’in develerini çöz, çöz ki onları çölde aramam gereksin, böylece şarap param çıksın. Çölün incisinin de mama parası,” Rab seninle olsun, küçüğüm. O seni hiçbir şeyle kandıramaz Cebrail! Sende kınayabileceği hiçbir şey yok, ah! O, ışınlarını senin basit duvarlarından geçirirken kim bilir ne kadar sıkılıyordur.”

“Sen hiçbir şeyi kutsal görmüyorsun,” dedi Cebrail yerinden kalkarak.

“Her şeyden korkmak kutsallığa saygı göstermek değildir. Ah! Küçüğüm, sen sakın şu Cebrail gibi olma. Anlıyor musun beni yavrum!” Parmağını çocuğun göbeğine koydu, çocuk ona gülümsedi.

Her sabah aynı dostça takışmalar. Her sabah aynı biçimde Cebrail yerinden kalkar ve ihtiyaçlarını gidermek için tarlaların içinde uzaklaşırdı; az sonra ışığın içinde yitip gider ve kimse yokluğuna üzülmezdi. Ama komşu olarak önemliydi. Nasıra sakinlerinden biri olarak önemliydi. Hepimiz yoksulduk ve birbirimizle yardımlaşırđık.

“Zavallı,” dedi Bin Yusuf, “bir karısı bile yok.”

“Senin de yok,” dedi Bin Sam. “Ama belki de bu karın için daha iyidir.”

“Ama benim çocuğum var, incim var.”

Yüzünü çocuğun bedenine gömdü, küçüğün elleri onun ak saçlarının içine daldı.

“Neyin Rab’den geldiğini nasıl bilebiliriz, Yusuf? Nasıl bilebilir?”

Hepsi birden, minderine oturmuş sıcak sütünü üflemede olan Yusuf’a döndü. Ama Yusuf başını daha da öne eğdi. Bakışları geziniyor ama o yanıt vermiyordu.

Çünkü Yusuf herkesin önünde konuşmakta zorlanırdı.

Suskunluğundan yüzeye çıkan birkaç sözcük, kendine ellerden ağza uzanan bir yol açmalıydı ve bir kere özgürlük yoluna vardılar mıydı geniş bir boş alanla çevrili olduklarından emin olmalıydı. Yusuf elleriyle, el emeğiyle geçinirdi. Çevresindeki şeylerle, odunla, yongalarla ve aletlerle iletişim kuran parmaklarıydı.

Yusuf dilediği biçimde yaşırdı, iki büküm ve boğum boğumdu, onun yerine ağırlığı konuşurdu; ona bir şey söylendiğinde yanıt verirdi ama kendisi nadiren bir konuşmayı başlatırdı. Ona bütün bu sorular sorulduğunda kafasını ancak kaldırması bu yüzlendi, bildiği tek şey gibi görünen şu cümleyle yanıt verip başından savması da bu yüzlendi.

“Evet, kuşkusuz... evet.”

Ama Şabbat öncesi hazırlık günlerinde, Yusuf işte o zaman konuşurdu. Lamba yakılıp sofraya balık, ekmek ve incirlerle donatıldığında, Cebrail, Bin Yusuf ve diğer komşular sofraya oturduğunda ve Yusuf “Sana şükürler olsun Rab’bimiz, sen ki evrenin hâkimi, Şabbat’ı kutsallaştırırsın...” deyip bir kadeh şarap da fazladan içtiğinde, dilinin bütün sürgüleri açılırdı. Bu her hafta tekrarlanırdı. Minderler yerleştirilir, karşılıklı kaş göz işaretleri yapılır ve Yusuf’un konuşup rahatlamasına izin verilirdi. Sözleri, atalarımızın daha önce Mısır’da yediği çaresizliğin ekmeği idi. Sözleri, Seforis kentinin yerle bir edildiği gün hiçbir şey yapmamış olmaktan dolayı duyduğu utançtı.

Belleğimiz büyük boş alanlardan ibaretti.

Papalık resmi temsilcisi Varus kenti yaktığında ben iki yaşıncdaydım, bu yüzden sadece Yusuf'un anlattıklarıyla görebiliyorum. Düşlerimizde, günlük gezilerimizde içinden geçtiğimiz birbirine benzer ne alanlar! Bir eşikten geçişte genişleyebilir bunlar, elimize konan bir tavuskelebeği için. Ya da ağızımızdaki bir damla suyla birlikte ortaya çıkabilirler, sokakta geriye dönölüp bakılan biri, telaffuz edilmiş bir ad için. Boş alanlar, soğuk, suskunluk. Kendini göstermek istemeyen bir şeyler yaşandığını biliyoruz.

Böyle bir alan, benim yaşamımda belki de o gün, Yusuf'un öyküsünde sözünü ettiği ömrümün ikinci yılının o gününde oluştu. Sağlam kararsızlık duvarları, bir hiçlik tabanı, ağır bir boşluk tavanı, bununla birlikte her malzemedenden daha yoğun duvarlar. Ben adı verilen bu yerde aldırmadan bir rüzgâr esiyor. Kelebeğin altında el titriyor, ayak kayıyor, sonra her şey yeniden sakinleşiyor. Hiç kimse hiçbir şey fark etmedi. Zamanın ötesinde bu, sonsuzluk ve kaos. İçimizde ve gözlerimizin önünde bir krallığın yükselişi ve düşüşü gerçekleşiyor, ama incir ağacının altında ılık bir rüzgâr esiyor.

Meryem anlatmıştı, kardeşlerimle oyun oynarken, en şiddetli oyunların ortasında ben onları birdenbire bileklerinden tutar ve "adeta, derin derin derilerinin altına" bakar, sonra da ağlamaya başlarmışım. Çünkü bu yaşamı öyle çok seviyordum ve seviyordum ki.

"Bir akşam..." Yusuf hep böyle başlardı. "Bugünkü gibi bir hazırlık günüydü. Lamba yanıyordu. Işık çemberinin içinde birden çoban Hamal belirdi, bize doğru yaklaştı ve ayakta öyle dikiлип homurdanmaya başladı. Hamal diğerlerinden farklıydı. Kuzeyde, Seforis'in üstündeki dağda koyun otlatırdı, babası sepici Simun onu Nasıra'da görmek istemiyordu, çünkü doğduğu gün içine kötü ruhlar girmişti. Hayvanların arasında bir hayvan olur ve orada koyunlarla birlikte emeklerdi; giysileri ve yüzü bir ko-

yunun renklerini taşırdı. Konuşamıyordu çünkü hiçbir zaman onunla konuşan olmamıştı. Bir köpek gibi koyunlarının etrafında koşar durur ve sürüsünü korurdu. Av aslanlarına nasıl saldırdığı ve kanlarını akıtmak için boyunlarından nasıl ısırıldığı konusunda pek çok hikâye anlatılırdı. Bunun doğru olup olmadığını bilmiyordum, ama hiçbir zaman tek bir koyununu bile kaybetmemişti. Oradan geçen biri olursa hemen ayağa kalkar ve sanki bizi, biz diğer insanları taklit etmek içinmiş gibi ona sırtını dönüp güneşe ya da yıldızlara doğru işerdi; onun gittiğinden emin olur olmaz da yeniden yere atılır ve emeklemeye başlardı. Onu seyretmek, onunla alay etmek ve ona taş atmak çocuklar için bir eğlenceydi, ama o onlara zarar vermezdi. Nasıra'ya ya da Seforis'e yaklaşmaya hiçbir zaman cesaret edemedi yıllarca yukarıda kalmıştı. Ve işte o akşam, çok uzun zamandan beri ilk defa iniyordu dağdan.

“Bir grup genç sokaklarda onu takip etmişti; yaklaştıklarında gülüşlerini ve çığlıklarını duyuyorduk. Neden doğrudan bize, bana ve Meryem'e gelmişti bilmiyorum. Ama işte orada, avludaydı. Bacakları titriyordu, dili dışarı sarkmıştı, ya o gözler... tozun arkasında neredeyse görünmez olan o gözler öyle vahşi bir parıltıyla parlıyordu ki. Ama kirliydi; kadişimi bölüp de elimi tutmak isteyince kaçtım ben, o avluda benim peşimde dönüp dururken çocuklar, onu buraya kadar takip etmiş olan bütün çocuklar ona çelme takmaya çalışıyorlardı. Bizim ne kadar korktuğumuzu görmüş olmalıydı. Çünkü orada, köşede durdu ve gözlerinden yaşlar süzölmeye başladı. Dili damağına çarpıyor, bütün bedeni önden arkaya sallanıyordu, yine dört ayağıının üstüne kapaklanmak üzereydi. Ama o sırada lambayı fark etti. Uzun ve çengel tırnaklı parmaklarıyla onu kavradı ve kollarını açıp kuzeyi gösterdi.

“Sen, sen hâlâ o kadar delisin ki Hamal,” dedi biri. Ama Hamal başını salladı ve hareketini tekrarlardı. Bu öyle tuhaftı ki. Senin elini tutmuştu, hatırlıyorum da Meryem.”

“Evet, çünkü bilmiyorduk ki,” dedi Meryem.

“Yo, biz hiçbir şey bilmiyorduk. Ama ben anlamaya başlamıştım; öyle sıkıntılı biçimde inliyordu ki ona “bir şey mi oldu?,” diye sormuştum. O başıyla onaylamış ve bize onu takip etmemizi işaret etmişti. Dışarısı karanlıktı ve Hamal, biz onun koyunlarıymışız gibi etrafımızda dönüp, hoplayıp zıplıyordu. Boğazları aşmış, bağlara ve domates tarlalarına kadar uzanmıştık. Surların arasında kaybolmuştuk, ayaklarımız da yaralanmıştı çünkü hiçbir şey görmüyorduk. Bir yerde Meryem, hatırlıyor musun, ölü bir eşek yatıyordu; ayağın ona takılmıştı da İsa’yı yere düşürmüştün; hayvan daha sıcaktı ama sen bağırmıştın ve Hamal İsa’yı yerden kaldırıp sana vermişti.”

“O kadar karanlıktı ki,” dedi Meryem.

“Evet, çok karanlıktı ve biz uzun süre yürümüştük...”

“Çakalları unutuyorsun...”

“Hayır, onları unuttuğum falan yok, ama şimdi lütfen sessiz ol da anlatayım. Sonra dağa çıkmış ve Ateş’i görmüştük. ‘Seforis mi bu, Hamal?,’ diye sormuştum ona. O başıyla onaylamış ve çarınha gerilmiş gibi kollarını açmıştı. ‘İnsanları mı öldürdüler?’ demiştim. O yine başıyla onaylamıştı. ‘Çok mu?’ diye sormuştum. Evet, çok kişiyi öldürmüşlerdi ve daha pek çok kişiyi de sonradan çarınha geleceklerdi. Çünkü bu Herodes’in ölümünden hemen sonra oluyordu ve Celileli Yahuda’yla birlikleri silah rezervini ele geçirmiş, Celile içinden geçerek ilerliyorlardı. Biz bunu biliyorduk ve bundan çok umutluyduk. Ama Varus acımasız bir legatustu.”

Hikâyenin bu kısmına gelince Yusuf şarabından bir yudum alırdı; heyecanını gizlemek isterdi ama bu tam bir fiyasko olurdu.

“Sabah, Nasıra’nın tamamı dağda toplanmıştı. Gözleri görenlerin ardından körler, kulakları duyanların ardından sağırlar, sağlıklı insanların ardından çanlarıyla birlikte cüzamlılar geldi. He-

pimiz oradaydık ve susuyorduk. Kuma bakıyorduk, çünkü O henüz gelmemişti. Celileli Yahuda da bizim Mesih'imiz değildi. 'Bizim yapmamız gereken...', dedi biri güneş tam tepemizdekken. Sonra da bir daha hiçbir şey söylenmedi, ben işlerimizin başına dönmeyi önerdim, ama sonra o günün Şabbat olduğunu hatırladım. Kadınlar bize içecek su verdi, sanki bizi, biz diğer erkekleri bir şeyler yapmamız için yüreklendirmek istiyor gibiydiler; bu suyla bize bir şeyler yaptırmayı ne kadar çok istediklerini hissediyorduk, ama biz en fazla sakallarımızdaki damlaları silmeye cesaret edebiliyorduk."

Hazırlık günlerinin sakın yemekleri sırasında Yusuf'un bu tek yoğun sözlü kıtasını çok kez dinledim. Hangisi onun sözü, hangisi katıksız anıydı artık bilmiyorum. Ama bunun hiçbir önemi yok. Karşımda bir resim görüyorum; biz yolun alçak kaldırımı üzerinde olanlardık. Biz, bizler Rab'bin sevgili kulları değildik.

Cüzamlılar, sakatlar, topallar. Büyük yolun duvarlarının arkasından zar zor görülebilen birkaç çapaçul.

"Öğleden sonra Seforis'ten sağ kurtulanlar geldi. Uzun bir kabile, binlerce kişi. Bağırış çağırışları ve kana bulanmış ağızları çölün altını üstüne getirdi. Romalı lejyonierlerin kırbaçlarıyla yürütülen, birbirlerine zincirlenmiş zavallılar, sürüne sürüne kadırga ya da mağaralardaki tutsaklıklarına ya da çarmıh üstündeki ölümlerine gidiyorlardı. Çocuklar ve yaşlılar. Uzak acıların hikâyeleri ne kadar üzücü olsa da," dedi Yusuf, "o adsız bir acıydı. Ama şimdi durum farklıydı. Birçokları ahbablarını, dostlarını tanıyor, farklı koşullarda duymuş oldukları sesleri duyuyorlardı. Eskiden ekmek koparmış eller şimdi zincire vurulmuştu. Eskiden çocukların oyunlarına gülümsemiş olan ağızlar şimdi kanıyordu."

Yusuf önceleri hep şöyle derdi: "Belaları getiren hep o özgürlük arzusuydu -ve bunu çok sert bir dille söylerdi- başka hiçbir

şey istemeden sabanla, tabakhaneyle ve toprakla yetinilseydi mutlu yaşanırđı.” Ama o gün, Seforis’in çiftçilerinin, onun arkadaşlarının bu dünyanın güçlülerinin masum kurbanları olduğunu görünce bu sözler ağzında gevelendi. Bu manzaraya dayanamamayaarak başını çevirdi.

Biz orada, incir ağacının gölgesindeydik, duvarların arkasından bakıyorduk. Ama Yusuf başını çevirdiğinde ben duvarda bir delik bulmuş ve o delikten yola süzülmüşüm.

“Ufaklığı gören Hamal oldu. Bir an bile tereddüt etmeden o da onun arkasından dışarı fırladı. Bütün Nasıralılar korkudan taş kesilmişti ve hiç kimse, ben bile,” diyordu Yusuf -ve o anda gözünden yaşlar geliyordu, her zaman gözyaşları, her zaman gözlelerini ovuşturan ve yüzünü gizlemeye çalışan şu nasırlı el- “hiçbir şey yapmadı.

“O lanet olası -bana da lanet olsun Tanrım-, o lanet olası lejyonerlerden birkaçı, İsa’nın fark edilmesini engellemek için onun arkasından fırlayan Hamal’ı gördü. Ama Hamal ufaklığı yakalamayı başarmıştı, onu kollarına alıp duvara doğru ilerledi; seni içeri almayı başarmıştık İsa, ama Hamal, o sırtına gelen bir okla vurulmuştu; bayırın üstünde olduğu yere yığılmış ve yolun kenarında öyle hareketsiz kalmıştı. Askerler önce onun üstüne tükürmüş, sonra da arkadaşlarımızı hırpalamaya devam etmişlerdi. Ve biz hiçbir şey yapmamıştık. Hiçbir şey.”

İşte hep bu hikâyeyle girerdik Şabbat’a.

İnsanın insan için saptadığı zorunluluklar sayılamayacak kadar çoktur.

Şimdi size Elizabet’le Zekeriya’nın oğlu olan ve artık Vaftizci diye anılan kuzenim Yahya’dan söz etmem gerekiyor. Onun içinde gülümseyen hiçbir şey yok artık.

Başka türlü olabilir miydi?

Bilmiyorum ve zaten bunun da önemi yok artık. Birbirimizi çocukken tanıdık; şimdi rüzgârla yelkenli, baltayla darbe gibi ayrılmaz ikiliyiz.

Bununla birlikte -ya da belki de kesinlikle bu yüzden- aramızda hep bir kavga oldu, kazananı ve kaybedeni olmayan bir kavga. Şeria nehrinin öbür yakasındaki son görüşmemizde bana işinin neredeyse bittiğini söylemişti. Ona artık sadece ölmek kalıyordu. Yaşam tarafından benimsetilmiş son zorunluluk. “Çünkü zamanı geldi,” demişti. Ama burada, eğilimlerimin nesnesi, geçmişimin ışığı üzerine eğildiğim bu çölde, zaman anlamdan yoksun bir kavramdır. “Şu yakınlarda” olan bir olay birden “uzun süre önce”sinde olan bir başka olayın yansıması olur ya da bunun tam tersi. Bu bir prizmanın içinde dönüp durmak gibi bir şey (ben bir meteorun altında doğmadım mı?). Hepsi bir. Zaman benim ruhuma baltasını indirdi ve o darbeden sonra ruhum hâlâ titriyor.

Yahya’yla ilgili ilk anım: Yusuf ve ben eşekle kayısı korularına doğru iniyorduk; yılın bu mevsiminde ağaçlar pembe çiçek-

lerle kaplanır ve Genesaret* gölünün yamaçlarında parlak kırmızı renkli laleler ışıltılı parlardı. Odun arama gezilerinden birinde ona eşlik ediyordum. Meryem her zamanki gibi yorgundu ve benimle ilgilenecek durumda değildi.

“Birkaç gün orada kalmak sana iyi gelebilir,” demişti kaçak tavrıyla. “Yusuf arkadaşlarıyla görüşmeye gittiğinde seninle Elizabet’le Zekeriya ilgilenecek. Uslu durmalısın; biliyorsun ki onlar yaşlılar.”

Ama ben onların o kadar yaşlı olduklarını düşünmemiştim. Onların evine doğru inen dönemeci takip ettik, eşeğimin sıçrayıp bir ağaca çifte attığını hatırlıyorum, üstümüze yağdırdığı çiçekler benim saçlarıma, onun burnunun ucuna takılmıştı. Dalların içine saplanıp kalmıştık, tümüyle kıpırdayamaz haldeydik. Yahya avluda ayakta duruyordu, içinde yaşlı Elizabet’in oturduğu bir sepetin üzerine eğilmişti; Elizabet, ak saçları ve dokunmaya ancak cesaret edilebilecek ince derisiyle bir tüy kadar hafifti. Sepet bir sıranın üstüne konmuştu ve Yahya da tam sepeti kaldırıp sırtına almak üzereydi. İhladı, oturdu, alın bağını başına sardı, sonra tek hamlede doğruldu ve işte tam o anda bize doğru baktı.

“Birileri geliyor, baba.”

O zaman Zekeriya’yı da gördüm; mor renkli bir palto giymiş ak sakallı bir ihtiyardı. Sabah güneşinin altında bir taşın üstüne oturmuş birkaç ekmeğe yağ sürüyordu; görünüşe göre evden çıkmaya hazırlanıyorlardı.

Yusuf eşeğinden atlayıp Zekeriya’ya doğru ilerledi.

“Şükürler olsun,” dedi sıkılğan bir tavırla. Aralarında şöyle bir fark vardı: Yusuf, ufak tefek ve boğum boğum, uyandırabileceği ilgiden dolayı tedirgin, işinin arkasına gizlenmeye her zaman hazır. Zekeriya, neşesi ve sevinci gözlerinden anlaşılan bir ihtiyar ve o yaşlarda bile hâlâ gösterişli.

* Aziz Matta, Markos ve Luka İncilleri’nin yunanca metninde Taberiye gölü ve çevresine verilen ad. Tevrat’ta bu göl Kineret gölü diye geçer (Ç.N).

Yavaşça ayağa kalktı.

“Bekle biraz Yahya,” dedi. “Elizabet’i yerine koy. Ziyaretçilerimiz var.”

“Ama bu doğru değil,” dedi Elizabet, “İsa değil mi bu? Yaklaş oğlum, yaklaş da sana bir bakayım. Gözlerim hiç görmez oldu artık.”

Ona doğru yürüdüm, alnımı ve yanaklarımı okşadı; her yerim ağrıyordu; başımı çevirdim; kaçıp gitmek istiyordum. Rüzgârda dalgalanan ince saçlarıyla sepetin içinde otururken öyle güzeldi ki. Zekeriya’ya ve Yahya’ya doğru döndüğünde birbirlerine bakışlarında benim hiçbir zaman görmediğim bir şey vardı. Yahya ayaktaydı ve kollarını sallayarak bana bakıyordu. Yaşça benden daha büyük ve kuşkusuz daha güçlü görünüyordu.

“Merhaba,” dedi.

“Merhaba,” diye karşılık verdim.

“Yavrularım!” dedi Elizabet. “Hadi gidip biraz süt getirin. Hem böylece tanışmış da olursunuz.”

“Sizi rahatsız etmek istemeyiz,” dedi Yusuf. “Gidecektiniz galiba...”

“Küçük bir piknik sadece,” dedi Elizabet. “Erlerim benim dağları görmem gerektiğini düşünüyor da. Bugün yarın ölmemi bekliyorlar.”

Öyle sıcak bir sevgiyle gülümsedi ki ben yine başımı çevirmek zorunda kaldım.

“Meryem nasıl?...”

Bir saat sonra Yusuf, kuzey ormanlarına doğru gitmek için izin isteyip ayrıldı. Onun, gölü örten sıcak sis içinde gözden kaybolduğunu görür görmez biz de gecikmiş piknik için yola koyulduk. Yahya Elizabet’i tahta sepetle sırtında taşıyordu. Yaşlı bir adam gibi sırtını kamburlaştırmış, hızlı adımlarla tepeyi tırmanıyordu. Alın bağı etini kesmiş, yüzü kasılmıştı ve sendeleyip de

düşmemek için sürekli yere bakıyordu.

Elizabet'in yüzü ıslıl ıslıl parlıyordu. Zekeriya'ya ve onun peşi sıra gelen bana gülücükler gönderiyordu. Gölün üstünde yükseldikçe neşeyle dolup taşıyordu.

“Ben, ben burada böyle otururken, benim zavallı Yahya'm, bu onun için öyle ağır, öyle ağır ki.” Bize işaret ediyordu. “Ne iyi bir oğlum var!... Aa, şuraya bak Zekeriya, kim balık tutuyor orada? Şuna bak. Cebrail'in ailesi genişlemişe benziyor, bebek giysileri değil mi onlar? Ey koca dünya!” diye iç çekiyordu mutlulukla. Sarp yamaçları tırmanmak, kayaların, hoş kokulu adaçayı ağaççıklarının, parlak laleleriyle dikenli katırtımaklarının arasından geçmek. Yahya'nın arkasından küçük çakıl taşları yuvarlanıyordu aşağıya.

“Kendini bu kadar yorma oğlum,” dedi Elizabet. “Daha ileri gidemeyecek durumdaysan burada da kalabiliriz.”

“Devam ediyoruz,” dedi Yahya kan ter içinde ve yanaklarının üstünden süzülen iri damlalara aldırmadan.

“Senin bize geldiğini görünce Meryem üzülmedi mi?” dedi yüksek sesle Elizabet.

Bunu yukarıdan bağırarak söylemişti; Yahya çok hızlı yürüyordu.

Yanıt vermedim. Koca bir hıçkırık düğümlendi boğazıma. O gün her şey o kadar olağandışı, o kadar güzel ve... nasıl desem... o kadar yakındı ki. Bu üç varlık birbirine o kadar yakındı ki. Onlar gerçeğin ta kendisiydi. Bizde böyle değildi.

Düşünüyordum: Annenin sırtını kendininkine bu kadar yakın hissetmek nasıl bir duyguydu acaba? Bir sıcaklık duygusu mu, bir güvenlik duygusu mu? Yüzümü okşayan şu eller. Bizim evde böyle eller yoktu.

Böyle piknikler de yoktu. Ne Meryem ne de Yusuf, “Şu kuşa bak, ne kadar güzel” diye haykırabilen şu insanlardandı.

Böyle bir manzara karşısında onlar sözcük sarf etmezlerdi. Bir örümcek ağının önünde durup, “Suss! Şuna baksana nasıl çalışıyor, ne güzel bir ağ!” diyemezlerdi.

Zekeriya, Elizabet ve Yahya’nın şu anda yaptığı gibi dinlenmek için otların üstüne de oturamazlardı.

Meryem’in yüz yaşında, parlak beyaz saçlı ve tüy kadar hafif olmasını istemeye başladım. Onu bir sepete koyup bağların içinde çok uzaklara taşıyabilmeyi. Olgun üzümleri ağzına koyup ona “ye anne, ye!” diyebilmeyi. Ama bu söz konusu bile değildi.

Yukarıda, Genesaret gölünün tam üstünde ekmekleri paylaştık. Eşekler ağaçlar arasında hoplayıp duruyor, hardal tarlalarından ağır bir bal kokusu geliyordu ve kâinatın en güzel kuşu yalıçapkını, mavi-yeşil bir güneş gibi üstümüzde dönüp duruyordu.

“Şu kuş,” dedi Zekeriya, “bize doğrudan Rab’den geliyor. Bu yüzden bu kadar yabancı; uzakta duruyor. Onu görebiliyor musun Elizabet?”

“Hayır. Rab benim göreceğimi gördüğümü düşünüyor kuşkusuz.”

Yine de üzgün görünüyordu; ayağa kalkıp ellerimi gökyüzüne uzattım.

Kuş alçalıp işaret parmağıma kondu ve parmağımın üstünde pençelerini kapadı. Onu Elizabet’e götürüp diz çöktüm.

“Bak,” dedim, “tüylerine, kanatlarının üstündeki şu beyaz çizgiye bak, beyaz göğsüne. Bak kırmızı gagası ne kadar da uzun.”

“Ama uçarken daha güzeldir eminim,” dedi ve ben parmağımı havaya kaldırıp tarlaların içinde koşmaya başladım, gölün üstündeki yalıyara kadar koştum ve onu orada azat ettim; coşkulu bir cıvıltıyla gökyüzüne doğru yükseldi. Parlak bir elmas gibiydi. Ama geriye döndüğümde üçünü de sessiz sessiz otururken buldum.

“Onu çok mu erken bıraktım? Ondan geri dönmesini istesem?”

Hiçbiri bir şey söylemedi.

Yahya Elizabet'i bir sepet içinde, sırtında taşıyordu ama bunu yaparken dudaklarını ısırıyordu, sanki onlara bütün o yıllar boyunca, bir erkek evlada sahip olmak için boşuna beklemediklerini göstermek istiyordu. Öyle hızlı büyümeliydi ki onlar onun büyüdüğünü gerçekten *görebilsinlerdi*.

O bu zaruretlerin ağırlığı altında eziliyordu.

Daha o zamanlar aramızda ortak bir şeyler olduğunu görüyordum: Doğumlarımız aynı heyecanı uyandırmıştı. Ancak Yahya'nın doğumu iki ihtiyara bağışlanmış tanrısal bir lütuftu; dolaşısıyla o çok sevildi, onun üstüne titrenildi. Birçokları onu sevgiye boğuyor, komşu evlerin yaşlı kadınları gelip onun kulağına fısıldıyordu: "Annenin çok yaşlı olduğunu unutma," diyorlardı. "Annenle babana bakmayı unutma. Hadi şimdi bize gerçek bir yetişkin olduğunu göster!"

Ben onu seviyor muydum bilmiyorum. Ama o oradaydı, biz birlikteydik ve hiçbir şeyin, bizi dünya keşiflerinden ayıramadığı o anlar vardı. Kısa anlar...

Bir gün kumsalda oturuyorduk.

"Ben büyüyünce," dedi Yahya "Hindistan'a gideceğim. Bu ülkeden bahsedildiğini duymuş muydun hiç? Mısır'dan kalkan gemileri?"

Hayır anlamında bir işaret yaptım.

"Hindistan'ın bir köyünde yaşamış bir tüccar var. Bugünlerde onu ziyaret edebiliriz. Bütün hayatı orada geçmiş ve şimdi ölmek için yakınlarının yanına dönmüş. Orasının çok güzel olduğunu

söylüyor. Çok sayıda hizmetçisi ve büyük bir sarayı varmış. Evi, durgun mu durgun bir ırmağın yanındaymış. Akşamları orada oturur, gümüş kupasıyla şarap içermiş. Filleri ve Sam,* Ham ve Yafet adında üç tane evcilleştirilmiş leoparı varmış. Bunlar her yere onun peşinden giderlermiş, adam çok sevilip sayılan biriymiş. Düşünsene, güneş şemsiyesinin altında böyle beyaz giysilerle dolaşacaksın, her yerde kuyuların olacak, suyun şınlıtısını dinleyeceksin...”

“Tıpkı Romalılar gibi mi?”

“Hımm.”

O zaman ciddileşti.

“Söylemek istediğim bu değil. Kesinlikle değil.”

Özür dilemek için elini benimkinin üstüne koydu.

“Böyle güzel bir hayata ihtiyacın yok belki. Ama bizi ziyaret ederdin. Bir ırmağın kıyısında ağaçlarla gölgelenmiş küçük bir evimiz olurdu.” Onun zaten bir evi vardı. Belki o kadar da zengin değildi. Bende merak uyandırmak için abartıyordu kuşkusuz. “Sen gemiyle gelirsin, ben seni limanda karşılarım; sonra birlikte balığa çıkarız. Irmaklar balık *kaynıyor*. Rengarenk. Timsahlar da var. Tüm dünyayı görebilmek, düşünsene bir. Bir gemiyle yolculuk edebilmek. Bunu yapacağım. Bir tüccarın yanında yazıcı olarak iş bulunabilir. Bu, çok şey görmemi sağlar. Çok dil öğrenmemi de...”

O zaman sustu ve denizin ötesine baktı. Sonra daha da büyük bir enerjiyle yeniden başladı.

“Bütün dilleri öğreneceğim. *Hepsini* İsa. Sence kaç dil vardır?”

“Ama Yahya,” dedim, “sen mabede adanmışsın. Her istediğini yapamazsın. Doğru değil bu.”

* Nuh’un üç oğlundan biri. Yaratılıшта (X, 1-21) kavimler şeceresi, onu Sami adı verilen halkların atası olarak gösterir (Ç.N.).

“Hayır,” dedi. “Doğru değildi.”

Sonra sessizlik. Tümüyle rahatsız edici bir sessizlik çöktü.

Yerden bir taş alıp onu hızla suya fırlattı.

“Ya doğumun?” diye sordu. “Nasıldı?”

Yapmacıklı bir biçimde ilgisizmiş gibi görünmeye çalışıyordu; ne yapayım, omuz silktim ben de. Bana doğru döndü.

“Nasıldı?” diye sorarken, çok sert ve ciddiye.

Güldüm.

“O kadar küçüktüm ki; hatırlamıyorum.”

Suya bir taş daha atıp yüzeyde oluşan halkaları seyretti.

“Babam senin bir yıldızın altında doğduğunu söylemişti...”

“Öyle diyorlarsa öyledir,” dedim.

“Ama babam seni görmek için çok uzaktan zengin adamların geldiğini söylemişti. Yine onun dediğine göre Meryem...”

“Bunlardan bahsetmen şart mı? Arkadaş olamaz mıyız?”

“Düşman değiliz ki zaten.”

Evet belki değildik. Ama o bana bu soruları sorduğunda belli belirsiz bir şey kemiriyordu içimi. Bunlar, insanların birbirine fı-sıldadığı şeylerle ilgiliydi... Her neyse, önemli değil, ama her ha-lükârda bunu sevmiyordum.

Ama Yahya dik kafalının tekiydi.

Oyunlarımız bizi Zekeriya’nın, çiçeklerle kaplı ağaçların altında yan yana sıralanmış kovanlarına götürdüğünde ve ben arı-ların, yuvalarının girişinde nasıl dans ettiklerine bakmak için ye-re uzandığımda, Yahya tavşanlar için toplanmış ama unutulmuş bir yığın otu aldı ve tepeme dikilip kolunu kaldırdı.

“Bir mucize yap. Yoksa hepsini suratına atarım,” dedi.

“Ne fikir ama!” dedim.

O da otları yüzüme bıraktı ve ben otun altında, hareketsiz ka-lıp onun kokusunu içime çekmeye başladım.

Bu ilk anda çok hoştu. Ama Yahya’nın sesini duymayınca, dı-

şarıya ait hiçbir sesi duymayınca her şey değişti. Ben kendi dünyamdaydım sanki. Dışarıda olan her şey başka yasalarla yönetiliyor, başka bir zamanda yaşıyor gibiydi. Ben burada uzanmış, kılmıdamadan yatıyordum. Dışarıda otlar bitiyor, büyüyor, soluyordu. Sonbahardı. Yahya'nın büyüdüğünü, yaşlandığını ve şu anda ölmüş olduğunu düşünüyordum. Tanıdığım herkes ölmüştü. Köy yerle bir olmuş, bir yenisi kurulmuştu. Sadece ben buradaydım. Zamanın dışında.

Burada uzanmış yatıyordum, çünkü Yahya benim bir mucize yapacağımı düşünüyordu. Benim düşlediğim tek mucize uçmaktı. Ama bunu gece düşlerdim: Ellerimi, acıtacak kadar kuvvetli sıkar, düşüncelerimi yoğunlaştırırdım ve epey bir çabadan sonra yerden yükselirdim. Çok değil. Sadece biraz. *Uçabildiğimi* her zaman birine göstermek isterdim. Ama bunun için başımı çevirmek zorundaydım; bu da benim dikkatimi dağıtırdı ve düşerdim, her zaman, tam biri bana bakarken ben yine yerde olurum. Bu utanç verici ama bir türlü yakamı bırakmayan bir düştü.

Ben kendime ait bir dünya istemiyordum. Aralarında beni tartışan ve şu anda Yahya'nın yaptığı gibi evde, sokaklarda benimle ilgilenen insanlarla birlikte bir dünyam vardı benim.

“Ne yapıyorsun?” diye bağırdı. O kadar uzaktaydı ki. Rahatımı bozuyordu.

“Düşünüyorum,” dedim.

“Ne düşünüyorsun?”

“Güzel bir hayatım olduğunu.”

Bir an sessizlik oldu. Sonra o yine bağırdı:

“Şu anda ben de senin gibi yatıyorum.”

“Üstünü otla da örttün mü? Hiçbir şey göremeyecek biçimde?”

“Ben hiçbir şey görmüyorum. Sen?”

“Sahi miii?”

“Dünyanın kurtuluşu gerçekleştiğinde sence hâlâ arada sırada gece olacak mı?”

“Evet. Neden olmasın?”

“Çünkü çok karanlık oluyor.”

“Karanlıktan korkuyor musun?”

“Bu *o kadar* hoş değil. Gündüz daha iyi.”

“Ben düşünmek için karanlıkta olmayı severim. Karanlıkta çok *daha fazla* şey var. İstenen şey ve elbette bir parça da istenmeyen şey.”

“Peki ya Mesih olsaydın? Sadece olsaydın diyorum bak. O zaman neler yapardın?”

“Pekâlâ, geceyi ortadan kaldırmazdım. Hayır. Aslında hiçbir şeyi ortadan kaldırmazdım. İnsanların acısı, evet. Ve açlık.”

“Peki ya Romalılar?”

“Evet onlar, onları ortadan kaldırırdım. Ama sürekli konuşmak zorunda mısın sen?”

Şimdi otların altında, yalnız ve sessiz kalmak istiyordum. Ama Yahya bir hışırtıyla kendi ot yığınınından çıktı ve ben birden karnımda bir sopa hissettim. Otları üstümden fırlattım.

“Ne yapıyorsun?” diye ona çıkıştım.

“Mesih dediğin dövüşmeli, işte sana kılıç,” dedi ve bana bir sopa atıp eskrim yapmaya başladı.

Bir süre karanlıkta kaldığım için sarhoş gibiydim. Ama o çok ciddiydi. Onu sakinleştirmek için gülmeye başladım ama bu hiçbir şeyi değiştirmede.

Uzakta, kovanların yanında Zekeriya’yı gördüğümde bu ne kadar zamandır böyle devam ediyordu bilmiyorum. Zekeriya’nın üstünde leylak renkli paltosu vardı, sakalı meyve çiçekleri gibi bembeyazdı. Bana işaret ediyordu, ama Yahya arkasını dönüp de babasını gördüğünde bütün bedeni kasıldı. Hemen savunmaya geçti:

“Oynuyorduk baba.”

Bunu söylemek zorunda değildi. Zekeriya sert biri değildi. Bacakları yorgun ve yüzü kırıksıklıklarla dolu olsa bile o sıcak ve neşeliydi.

“Bunu görüyorum. Peki ama *ne* oynuyorsunuz?”

“Karanlığın oğullarına karşı savaşıyoruz.”

“Peki karanlık kim, aydınlık kim?”

“Karanlığın oğlu benim baba.”

Nasıl da aceleyle söylemişti bu sözleri!

“Bu durumda,” diye karşılık verdi Zekeriya, “ben de karanlığın babası oluyorum.”

“Söylemek istediğim *bu* değildi, ben...”

“Hayır, hayır. Bunu gelecek gösterecek. Ama ben sizden sadece bir koşu gidip biraz yağ getirmenizi isteyecektim. Birazdan yemek yenecek.”

Ağaçların arasında gözden kaybolduk. Ama aramıza Zaman dikiliyordu. Büyük, karanlık ve soğuk Zaman, bizi birbirimizden ayırıyordu. Kiraz ağaçlarının dallarını kırıyor, gelincikleri ve düğünçiçeklerini çiğneyip geçiyor ve yersolucanlarını ayaklarıyla ezip ikiye bölüyordu.

Bu ihtiyaclarının evinde mutlu günler geçiriyordum. Rab onlarla olsun.

Yusuf korudan döndüğü zaman Zekeriya ona benim biraz daha kalıp kalamayacağını sordu.

“Birlikte o kadar güzel oynuyorlar ki. Bu oyunlar çocukları geliştirir. Hem gördüğüm kadarıyla çok da iyi anlaşıyorlar.”

“Evet, elbette,” dedi Yusuf. “Meryem sonuncudan sonra hâlâ kendini toparlayamadı. Eğer bu sizi fazla yormazsa.”

“Ha iki, ha bir, ne fark eder.”

“Doğru, bu yaşta öyle,” dedi Yusuf.

Elizabet masaya şarap, peynir ve ekmek koydu.

“Orada, kuzeyde durum nasıl?”

“Burasıyla aynı sefalet,” diye yanıtladı Yusuf. “Halk açlıktan kırılıyor. Vergiler de çok yüksek.”

O akşam geç saatlere kadar içtiler. Yıldızların altında, ateşin yanında oturup Romalılarından söz ettiler. Az sonra Yusuf, şu eski Seforis hikâyesine gömülmesine yetecek kadarını içmiş durumdaydı. İhmalkârlık günahlarından söz etti, o günahlar ki tüm ülkenin günahıydı. “O kadar hareketsizdik ki,” dedi. Zekeriya sabırla dinliyordu. Ama o başka bir görüşteydi:

“Bir şeyler yapanlar da var ya da yapmaya çalışanlar. Hezekiel’in* dediği gibi: İsrailoğulları benden ayrıldıkları zaman, makdisimin bekçiliğini tutan Tsadok oğulları, Levililer, kâhinler, bana

* Tevrat’taki büyük peygamberlerin üçüncüsü (İ.Ö. VI. yy) (Ç.N).

hizmet etmek için onlar bana yaklaşacaklar; ve bana yağı ve kanı takdim etmek için önümde onlar duracaklar, der Rab Yehova.”

Zekeriya *hassidim risonim*lerden, Yahuda çölünün mağaralarında yaşayan eylem adamlarından söz etmeye devam etti.

“Çünkü çöl kurtuluş yeridir. tanrısal kurtuluş ilk önce orada görünecektir. Ben hep onun tarafından çekildiğimi hissettim ama Elizabet için -ve kendim için- Kudüs’te kaldım. Yoksa Kirbet Kumran’a gidecektim.”

“Buna ben mi engel oldum Zekeriya?” diye sordu yatağına uzanmış gümüş saçlı Elizabet.

Ama o başını salladı ve:

“Hayır” dedi “ben kendime engel oldum. Her şeye rağmen, onların öğretisinde benim kaldıramadığım çok şey vardı. Bir ke-re ben onları çok katı buluyordum. Örneğin adamın biri bir Şabbat gününde suya düşerse oradan çıkarılmazdı... Yo, yo... Onlar bana dönme diyor. Varsın desinler. Ama ben öyle sanıyorum ki onlar bir şeyin hazırlığını yapıyorlar; Rab işlerini kutsasa bari.”

Zekeriya’nın sesi o kadar tatlıydı ki ağzından çıkan her sözcük beynime kazınır kalırdı. Varlığında olağandışı ve güven verici bir şey vardı. Orada uzun süre, çok uzun süre kalabileyim diye Yusuf’un yapacak çok işi olmasını, onun almak için yapacağı görüşmelerin uzun sürmesini umardım sürekli. Zekeriya bize yalnız kutsal kitapları okutmakla kalmaz, kumun üstünde yazı yazmayı da öğretirdi. Rüzgârın sürükleyip getirdiği, horozların ve tavukların üstünde koşuşturduğu kumda kocaman çocuksu harfler... O iyi bir öğretmendi; kumsalda, yaşlı incir ağacının altında yaptığımız derslerde, ruhumuzun en gizli köşelerine hep bir bilgi ve deneyim akardı. Biz onun sözlerini yineler ve verdiği eğitimde varlığını hissettiğimiz sorumluluğu üstlenmeye çalışırdık.

Ölü denizin yakınlarında manastırın girişini arayan iki genç

adamı oynuyorduk. Elimizde baston, sırtımızda erzak çantası, evin arkasındaki küçük tepeyi ağır ağır tırmanıyorduk.

Benden daha büyük olan Yahya, manastırın bekçisi oluyordu: “Şalom, genç adam, Rab seninle olsun.”

Ayaktaydı, bacaklarını açmış önümde dikiliyordu, sert bir bakışı vardı.

“Bunca yolu neden teptin oğlum?”

“Sizlerden biri olmak istiyorum,” diye yanıtladım, bu yapmacık sözler karşısında az kalsın kahkahayı basacaktım.

“Ne demek oluyor bu?”

“Dünyanın sonu yakın ve ben de günahkâr bir Kudüs’e dayanamazdım; ben bu seçilmiş tövbekârlar tarikatına katılmak istiyorum efendim. Burada kalıp karanlığın oğullarıyla savaşmak istiyorum.”

“İyi konuştun oğlum. Bir yıl boyunca manastır düzeninin dışında yaşamam gerekecek, ama bu süre boyunca yine de tarikat üyeleriyle aynı yaşam tarzına tabi olacaksın... Buna razı olursan baş rahip seni manastırımıza kabul edecek. Mallarını da bize teslim etmen gerekiyor.”

Yerden topladığım birkaç taşı büyük bir ciddiyetle aldı.

“Şimdi mallarını ortak kasaya koyuyorum. Bu parayla karanlığın oğullarına karşı açacağımız son savaş için silahlar yapacağız. Diz çök!”

Diz üstü kuma çöktüm. O sırada şiddetli bir rüzgâr çıktı.

“Eve dönelim artık, Yahya,” dedim. “Gözlerime batan şu kumdan nefret ediyorum çünkü.”

“Nasıl böyle konuşabilirsin, dönek? Tam tersine, dünya isteklerinden sıyrılmak için bu vahşi çölün daha da içine girmemiz gerek.”

Biraz korkmuştum, çünkü gülümsemeyi unutmuştu.

“Gören de seni gerçek bir bekçi sanır,” dedim. “Hadi bakalım

taşları en uzağa kim fırlatacak, var mısın? Herkes için üç atış?”

Yavaşça çöle doğru döndü.

“Sen başlayabilirsin,” diye devam ettim. Sonra biraz da kaygıyla: “İstersen tabii!”

Ben o yıllarda gözümün erişebildiği yerde hep ağaçlar olsun isterdim; şimdiyse onları o kadar uzak buluyordum ki.

“Lütfen, daha fazla gitmeyelim.”

“Bir adam, kardeşi konuşmasını daha bitirmeden onun sözünü kesmemeli.”

“Yahya!”

Ama o önümde hızlı hızlı koşuyordu; onun yüzünü göremiyordum.

“Orada aslanlar var.”

“Bize bir şey yapamazlar.”

“Ama nereye gidiyoruz? Yahya, dur!”

“Yalnızlığa, Rab’bin yolunu hazırlamaya.”

Belki bana şaka yapıyordu. Belki oynamayı hâlâ benden fazla seviyordu. Ama neden başını çevirip de hiç bana bakmıyordu? Onun arkasında, neredeyse koşar adımla giderken, bütün bunların sadece bir oyun olduğunun ortaya çıkma olasılığına karşı hazır bulunmak için yerden bir taş aldım. Bir süre sonra taş elimden düştü. Rüzgâr şimdi daha da şiddetli esiyordu. Gözüme kum kaçırmamın diye paltomun kumaşını başıma bağladım.

Bir süre sonra cesaretimi topladım.

“Daha önce hiç bu kadar uzaklaşmış mıydın?”

Çünkü etrafımızda: kumul üstüne kumul. Ne bir ağaç, ne de aşağıda bir göl yansıması vardı.

“Her adım yeni bir adımdır. Eylem adamları arasına girmeye hak kazanmayı gerçekten istiyorsan oğlum.”

“Evet Yahya,” diye onayladım, onunla aynı hizada kalmaya çalışarak. Kumun içinde sendeliyordum, burnum akıyordu, rüz-

gârin sürüklediği şeyler yüzünden gözlerim kapanmıştı, tek başıma yolu hayatta bulamazdım. Ah! Ah! Zekeriya kumsalda bize ders verdiğinde her şey ne kadar da güzeldi; onun beklentisini boşa çıkarmamakla övünürdüm. Ama şimdi. Şu kararan gökyüzünün altında. Şu tanımadığım Yahya'yla birlikte. Onun nesini tanımıştım ki sonuçta? Onun hangi hareketini, hangi düşüncesini paylaşmıştım?

Kaybolduk ve yolu bir daha asla bulamayacağız.

Ama birden, acımasızca her yana uzanan bir çölün ortasındayken, birdenbire döndü ve ben onu ilk kez görüyormuş gibi oldum.

“Diz çök,” diye emretti sertçe. “Sen yeni Mesihsin!”

Önce içimde bir boşluk hissettim.

Neden böyle bir şey söylüyordu? Onun ne demek istediğini gerçekten anlayabilmek için kaşlarımı çattığımı hissediyordum. Mesih! Ama o başka biriydi. Gelecekteki biri. Yandaki ya da yukarıdaki biri.

Ne aptalca bir oyun! Yahya olur olmaz konuşuyordu, yeter ki bana emredebilsin. Kendi kendime diyordum ki: “Şimdi, senin niyetini anladım. Korkulacak bir şey yok artık.”

Ama o çok tuhaf şeyler söylemişti: Sanki bir Mesih içeriden gelebilirdi. Şimdiden varolan bir şeyin içinde büyüyebilirdi. Bir dölüt misali.

Sanki insan içinde bir şey *taşıyabilirdi*, bir kadın misali. Ama ben bir erkektim. Bu düşünceyi kafamdan uzaklaştırmak için başımı sallıyordum.

Sonra çok korktum. Hayatımda hiç korkmadığım kadar. Ölüm. Bu ölüm gibiydi. Ölüm de her zaman bir başkası içindi, ta ki...

Titredim ve başımı kaldırıp onun merhametsiz gözlerine baktım. Bu bir oyun değildi.

“Böyle şeyler söylememelisin, Yahya.”

“Yolun uzun ve tehlikeli. Dolayısıyla günlerce çölde kalman gerekecek.”

“Yahya.”

“Yemin et,” diye devam etti, bastonunu omzumun üstünde kaldırarak. “Rab’bi her zaman sayacağına ve insanlara karşı olan görevlerini yerine getireceğine, kötülerden her zaman nefret edeceğine yemin et. Gücünle hiçbir zaman övünmeyeceğine yemin et...”

O zaman ben ayağa kalktım ve onun üstüne atladım. Onu yere yapıştırıp kollarımı boynuna doladım ve üstüne ata biner gibi oturarak vahşice bağırdım.

“Ve sen Yahya, yemin et, bir daha asla, asla böyle konuşmayacağına! Tek laf daha edersen artık ne yaparım bilmiyorum!”

“Ama ben...”

“Beni duydun!”

Kum fırtınası etrafımızda uğulduyordu. Ayağa kalktığımızda ikimizin de bedeni titriyordu. Ama ilk kendine gelen o oldu, çok uzun bir yolculuktan dönmüş gibiydi.

“Çok mu korktun ha?” dedi. Sanki beni görmüyor, doğrudan bir aynaya bakıyordu.

Aynı aynaya ben de bakıyordum.

Bir sabah, erken bir saatte, Yahya beni uyandırıp göle inmek isteyip istemediğimi sordu.

Ortalık sakin, hava serindi; yabani mercanköklerinin arasında ve örümcek ağlarının devasa motiflerinin üstünde gün bir kez daha ışıldıyordu. Ağlardan birinin üstünde bir örümcek duruyordu, ağını bozmamak için engerekotlarının arasından dolaştığımızda, onun bana göz kırptığını sandım. Karaleylekler şimdiden solucan peşine düşmüştü, uzaklarda, kayıklarına doğru giden yaşlı balıkçılar görüyorduk. Bir dalgıçkuşu sazlara doğru alçalıyor, sonra tekrar havalanıyordu, bir bitkiye sürtündüğümüz anda hoş sabah kokularının saldırısına uğruyorduk.

Bunlar Yahya'nın patikalarıydı. Onun bildikleri. Ben o korkunç oyunu unutmak için bu dış dünyanın, böylesine güzel ve zengin olan bu dış dünyanın içine girmeyi öğrenmek istiyordum. Uzun bir süre oraya ulaştığıma inandım ve başlangıçta dünyayı iç ve dış olmak üzere ikiye ayırmaya başladığımı kesinlikle görmedim.

Bunu yapan ben miydim?

Yoksa dünya gerçekten bölünebilir miydi?

Ama o sabah kumsalda, uzun otların arasında, incir yapraklarının keskin kokusunu içime çekerek Yahya'yı izlediğimde onun içinde görmem gereken şeyi gördüm. İnsanlar arasında yaşama tarzını, bunun doğal ve benimkinden daha olgun olduğunu; kendi zevki için, dünyayı tanımayı öğrenmek için hizmet etmeyi nasıl sevdiğini gördüm.

Yoksa dünyayı geride bırakmak için mi?

Göle girip ağlarımızı suya attık. Ben buna alışkın değildim, ama o bana nasıl yapılacağını gösteriyordu. Elin hafif ve esnek bir hareketi ve hızlı bir atışla ağ uzağa fırlıyor ve altı üste gelecek biçimde yavaşça suya düşüyordu. Ben çok kez başarısız oldum ama Yahya küçümseyici davranmadı; Ben başarınca ya kadar hareketleri usanmadan tekrarladı.

Her halükârda en büyük balığı tutan o oldu.

Onun ağı birden kımıl kımıl ve canlı bir yığına dönüştü, onu sakın sakın ve gülümseyerek kendine doğru çekti. Ağ yüzeye çıktığında güneş parıltılarına benzer bir şeyler oldu.

“Gerekenden fazlasını almamalıyız,” dedi ve hiçbir şey tutamamış olmak beni biraz düş kırıklığına uğratmış olsa da ağlarımızı topladık ve kumların üstüne serdik, bacaklarımıza yapışan suyosunlarından kurtulmak için kurulandık ve sonra otların içinde kendimize bir yol açıp eve doğru yürüdük.

Yahya, balığı bir çocuk taşır gibi kollarında taşıyordu.

Şimdi onunla Elizabet'i şaşırtmak istiyordu.

Güzellikler arasında parmaklarımızın ucuna basa basa, sessizce ilerledik, gururlu ve sevinçliydik. Cennet dedikleri yer burası olmalıydı! Yaşamak istediğim yer burasıydı. Sahil kenarında bir atölyem olsun dediğim, bir kayığım, birkaç ağım, hava kararırken altında oturacağım bir incir ağacım, süt ısıtmak için bir ateşim olsun dediğim yer burasıydı.

Sessiz adımlarla ilerliyorduk, ihtiyarların yaşadığı eve yaklaştığımızda parmağımı dudağıma götürüp:

“Suss,” dedim gübre yığınının üstündeki horoza.

“Suss,” dedim tarladaki ağaca.

“Suss,” dedim tavuklar arasında yemlerini yiyen serçelere.

Ve hepsi sustu.

Elizabet hâlâ uyuyordu. Sırtüstü yatıyordu, ağzı yarı açıktı,

yüzünün üstünde birkaç tane sinek dolaşıyordu. Zekeriya ise evin öbür tarafındaki tarladaydı.

Orada uzanmış yatan Elizabet öyle yaşlı ve öyle güzeldi ki, Yahya, balığı onun göğsüne koymak için eğildiğinde ürperdim; birden o balığın ben olduğuma inanmak istedim.

Elizabet'in de Meryem olduğuna.

Yahya örtüyü araladı. Ama balığı göğsüne koyar koymaz Elizabet bağırıp çağırmaya başladı. Gözlerinde vahşi bir ifadeyle doğruldu ve hâlâ canlı olan balık, çaresiz bir elin tersiyle itilip yere fırlatıldı.

Yatağın üstünde oturan Elizabet kendinden geçmişti. Balık yerde, küçük silindir su kutusuyla yere düşüp paramparça olan gaz lambası arasında çırpınıyordu. Elizabet bir şeyler söylemek istiyordu, dili kımıldıyor ama hiçbir şey duyulmuyordu. Kollarını sallayıp duruyordu, Yahya ise benim gibi bir köşeye sinmişti.

“Özür dilerim anne,” dedi sonunda. “Özür dilerim. Kötü bir niyetim yoktu.”

Ona yaklaşmaya çalıştı ama annesi onu kollarıyla itti. Korkmuştu, onun bakışlarını yakalamaya çalıştı.

Usanmadan tekrar tekrar denedi.

Ama Elizabet onu tanıımıyordu. Sanki sadece balık vardı. Onun doğurduğu bir insan değil de sanki o balıktı.

Sanki yaşamı o ana dek anlamsızdı ve şimdi güzel bir düştən uyanmıştı ve sanki sadece bu düşsel dünyanın içinde bir insanı dünyaya getirebilecek gücü olmuştu.

Ona dokunmak imkânsızdı.

“Anne, anne,” diye inliyordu Yahya. “Ne yaptım ben? Cevap ver, anne, lütfen!”

Ama Elizabet hiçbir şey yapmadı.

Zekeriya içeri girdiğinde, biz hâlâ duvarın yanında put gibi

duruyorduk. Bakışı sırayla üzerimizde dolaştı. Sonra yerde, hareketleri yatışmış ve parlak pulları şimdi kum ve toza bulanmış olan balığı gördü.

“Neler oldu burada?”

“Bütün suç benim, baba. Ben onu korkuttum. O... o beni tanımıyor.”

Zekeriya Elizabet’e yaklaştı, yatağın yanında diz çöküp onun alnını okşamaya çalıştı ama o onun da elini itti. O zaman Zekeriya onun ellerini sımsıkı tutup göğsüne bastırdı:

“Bu kadar uzun bir süre birlikte yaşamamıza izin verdiğin için sana şükürler olsun Rab’bim. Neşeyle dolu bir yaşamımız oldu. Şimdi al beni de götür topraklarına Yarabbim.”

Sonra elini Yahya’nın başının üstüne koyup onu kutsadı ve çıktı.

Biz ayaktaydık ve susuyorduk. Bir tavuk kanatlarını çırparak kapıdan girdi ama sonra geriye çark edip gözden kayboldu.

“Yakında iyileşir Yahya,” dedim, o başını salladı.

“Hayır, iyileşmez artık. Babam ne dedi duymadın mı? O bu tür şeyleri iyi bilir. Gel hadi, çıkalım buradan.”

Evin karanlığından sonra dışarısının aydınlığı gözlerimi kamaştırdı. Nereye baksam dans eden siyah noktalar görüyordum. Yahya önüne bakıp hızlı hızlı yürüyordu.

“Sen kendi kendine kıızıyorsun Yahya.”

“Babam neden beni dinlemek istemedi? Ama yine de bu benim hatamdı. Benim. Ben... ben onu öldürdüm.”

“Hayır öldürmedin. O yaşıyor.”

“Ama nasıl? Bu yaşamak mı ki İsa? Orada öyle put gibi oturup durmak? Kimseyi tanımadan? Sence kin duyuyor mudur? Birini korkudan öldürmek. Tanrım ben bu işin içinden nasıl çıkacağım? O yaşadığını unuttu İsa. Ve hayata sürekli olarak bir anlam kazandırmak gerektiğinden söz ettiğini unuttu.”

Bir şeyler söylemek istiyordum. Her zaman söylenen şeyleri. “O iyileşecek. Hafızası tekrar yerine gelecek. Bu sadece bir tesa-düf” falan demeyi. Ama sözcüklerin kime ne yararı olurdu ki? Sözcükler nereye kadar engellemezdi iletişim kurmamızı?

“Babam beni neden cezalandırmak istemedi?”

“Cezalandırmayı kim ister? Sadece korkaklar cezalandırır.”

“Belki de dediğin gibidir. Zekeriya korkak değil. Ama yine de bu yaşadığım sürece benim yakamı bırakmayacak.”

Bunun benim de yakamı bırakmayacağını söylemedim. Ben, yani Elizabet’in göğsünden atılan balık.

Ortak bir sırrımız vardı ve biz onun etrafında büyüyorduk. O sabah hareketlerimizden çocukluğa özgü o kadar çok şey gitmiş-ti ki. Artık oyunlarımızı sonuna kadar götürmüyorduk. Dışa doğ-ru uzanmaktansa yere ya da kendi içimize bakmayı tercih ediyor-duk. Bedenlerimizin büyüme ihtiyacına ve arzusuna boyun eğ-meye kalkışıyor ama sonra kendimizi yeniden frenliyorduk. He-nüz sözcüklere dökemediğimiz baş döndürücü bir düşüncenin durağanlığında ya da kasırgalarında duruyorduk. Suçluluk, Gene-saret gölünün üstündeki bir bulut gibi dağıldı. Suçluluk, bir rüz-gâr gibi ağaçların tepesinde esti. Ayaklarımızın üstünden böcek-ler geçti, uzaklardan balıkçıların sesleri geldi ve ışık saçan her şey diğer yüzündeki karanlığı gösterdi.

Elizabet'in ölmemiş olmasına şaşıyordum.

Birkaç ay sonra geri döndüğümde, onu yine eskisi gibi, dudaklarında dingin ve uyuşuk bir gülümsemeyle karanlıkta oturur halde buldum; cansız kolları yana sarkmıştı.

Yahya, kapının aralığında duruyordu, yabaniydi, bakışları öfke doluydu.

“Görüyorsun işte,” dedi. “İyileşmedi.”

Zekeriya yatağın yanında, ayakta ona yemek yediriyor, bir yandan da onun karanlığına tatlı sözler sokmaya çalışıyordu. Yemek bittiğinde onu kaldırdı ve tuvaletini yapmasına yardım etmek için tarlaya taşıdı. Onu yıkadı ve ak saçlarını tarayıp geç sonbahar çiçekleriyle süsledi.

Yahya ona yaklaşmaya cesaret edemiyordu.

Bunu görmek o kadar acı vericiydi ki; benim yapabileceğim bir şey var mıydı?

Yahya'yla bedenlerimiz hemen hemen aynıydı. Kafamızın yapısı birbirine çok benziyordu, yalnız onun saçları daha sertti.

Bir akşam, başıma, içine biraz kum ve çam yaprakları kattığım bir yağdan sürdüm ve saçlarımı sadece biraz taradım.

Zekeriya ile Yahya sinagoga gitmişti; bense evde kalmıştım. Hava karardığında Elizabet'e doğru sokuldum. Uyuyordu. Şu felaketin olduğu günkü gibi uzanmıştı. Uzun süre tereddütte kaldım.

Sonra yavaşça yatağına kadar süründüm. Başımı mümkün olduğunca hafifletip göğsünün üstüne koydum. Neredeyse soluk bile al-

mıyordum; o ise hafif soluyordu, bu da onu hayatta tutuyordu, o kadar hafif soluyordu ki, ama yine de ölmüyordu.

Sonunda elini alıp saçlarımın üstüne koydum. Eli orada öyle ölü gibi kaldı.

Dakikalarca mı, saatlerce mi bilmiyorum. Kalp atışları göğsünün ince çeperlerinden geçip bana ulaştığında bir tedirginlik duyuyordum. Birden düşündüm: Meryem'in göğsüne hiçbir zaman böyle yatmamıştım. Daha önce hiç tam şu anda olduğu gibi yatmamıştım. Böyle bir yaşam anı, uzun süreli anılar yaratmaya yeterdi kimi zaman. Bunlar yaşamlarımızı aydınlatan kıvılcımlardı ve günlerden ya da yıllardan daha değerliydi. Bunu yaşamak, uzun, çok uzun bir yolculuğa çıkmış olmak gibi bir şeydi.

Belki de tam dalmak üzereyken elinin hızlı hareketlerle saçlarımın arasında dolaştığını hissettim. Sonra sakinleşti ve ardından tereddütle, temkinle yeniden kımıldamaya başladı.

“Yahya,” diye mırıldandı.

“Evet.”

“Yahya. Sen gerçekten değerlisin...”

“Uyu şimdi, anne. Uyu.”

Bedeni arkaya gömüldü; elleri üstümde duruyordu, karanlıkta.

Ertesi sabah neler oldu bilmiyorum. Yahya kayıklardan birine oturup bacaklarını suya sarkıtmış sallıyordu. Ona olanları anlatmayı ve Elizabet'in artık onu tanıdığını söylemeyi düşünüyordum ve tam ondan bunun için beni eve kadar takip etmesini isteyecektim ki o, karamsar halinden sıyrılıverdi.

“Göle gidiyoruz.”

Kuzey rüzgârı şiddetli esiyor, göl köpükleniyordu ve Moab dağının üstünde ağır bulutlar görünüyordu.

O zaman ben Yahya'nın rüzgârla boy ölçüşmek istediğini anladım. Onun şu an bir direnişle karşılaşmaya ihtiyacı vardı, sadece

mücadele içinde yaşayabilir gibiydi. Kabul ettim; gün uzundu, akşam yemeğinde her şeyi anlatırdım.

Kayığın sahibi ona güldü.

“İstiyorsan al tabii, ama bu rüzgârda balık tutabileceğini daklına bile getirme!”

“Bekle ve gör,” diye bağırdı Yahya yelkenleri kaldırarak.

Balıkları kayığa çıkarmak için şiddet kullanmak niyetinde gibiydi. Gölde bizden başka kimse yoktu. Kumsalların çevresinde her şey sessiz ve ıssızdı. Dağın tepesinde havasızlıktan bunalmışa benzeyen bir eşek vardı sadece. Ama rüzgâr bize incir ağaçlarının ağır ve şekerli kokusunu getiriyordu.

Ben Nasıra’lıydım. Göle alışkın değildim. Kayık hafif yana yatığında, direğe sımsıkı tutunuyordum; yüzüme ve giysilerime su sıçırıyordu.

“Batıyoruz,” diye bağırdım.

O bana yanıt vermedi. Sabit gözlerle hep dalgalara bakıyor, dümen yekesini elinden bırakmıyordu, saçları uçuşuyor, gözlerinin içine giriyordu. Bu yepyeni bir Yahya’ydı. İnatçı bir kararlılıkla yönetilen bir yetişkin, nereye gittiğini bilen bir adam. Bu da beni yalnız bırakıyordu. Ben gerçekten korkuyordum. Kayıkta hiçbir iş yapmadan oturuyordum. Yahya oltaları ne atmama ne de tutmama izin vermişti. Ne de balıkları güverteye çıkarmama. Balıklar diyorum, çünkü çok balık tutmuştu. İrili ufaklı, gümüş renkli ve koyu renkli.

Bense bu ayrılıp gidişte hiçbir teselli bulamıyordum. Ya buradan sağ çıkamazsam, o zaman...

Kendimi yine Elizabet’in göğsüne yaslanırken gördüm. Karanlıkta. Sessizlik.

Yahya bir gün daha bekleyecekti. Yarın, diye düşündüm. Yarın...

“Görüyorsun,” dedi hırçınca, nihayet kumsala döndüğümüzde ve kaygıyla işaret eden mal sahibini gördüğümüzde.

“Evet, gerçekten de sen her istediğini başarabilecek güçtesin.”

Böyle bir söz belki belleklere kazınır. Belki bir şeyin başlangıcı olur, olası bir yol açılır. Başka bir söz de belki bu kapıyı yeniden kapatır.

“Belki.”

Yerde balıkları ayıkladık, adamın biri homurdanarak:

“Böylesini görmedim,” dedi. “Benim kayığımı almalıydın. Dü-rüstçe paylaşırdık.”

Yahya balık dolu sepeti adamın önüne koydu.

“Hepsini al.”

Ama adam başını salladı.

“Evde kimse yemiyor,” dedi Yahya.

“Ama sen yemelisin Yahya. Kayıkla ilgilenmek istiyorsan büyük ve güçlü olman gerekiyor.”

“O kadar da istekli değilim.”

O zaman adam Yahya’nın yüzünü ellerinin arasına aldı ve onu kendi hizasına kaldırarak:

“Şimdi beni iyi dinle,” dedi. “Elizabet’e olanları biliyorum. Senin neye inandığını da. Zekeriya ile sohbetimiz iyidir. Hayatını tehlikeye atarak Elizabet’e ya da Zekeriya’ya yardım ettiğini sanma.”

“Böyle bir şey yapmadım ki ben.”

“Bugün değil belki. Ama yaz boyunca! İnsan sana şöyle bir ke-re baksa kafandan hangi düşüncelerin geçtiğini anlar.”

Sonra bana döndü.

“Sen, sen onun arkadaşısın, şimdi onun biraz yemesini sağla! Sen, en son ne zaman doğru dürüst yemek yedin?”

Sonra sepeti elime yerleştirip:

“Yahya’ya dikkat et! İhtiyacınız dışındakini verin, ama sen zor-la da olsa ona yedir. Bu gerçekten çok üzücü,” diye homurdandı. “Büyük ve güçlü bir delikanlı kendini böyle koyuverir mi hiç! Ha-di bakalım kaybolun şimdi!”

Ama akşam, ben başımı yine Elizabet’in göğsüne yasladım.

Geveze serçe sürüleri gibiydi sözlerimiz, ürkek, kaçak, her yerde besin arayıp sonra tekrar bir araya toplanan serçe sürüleri gibi ağaçtan ağaca konuyordu. Merak ve gelecek sahası olan dünya açılmıştı. O ana dek her şeyi paylaşmıştık, çocuklar gibi.

Diğerimizin görmediği hiçbir gizli köşemiz olmamıştı.

Ama şimdi benim karanlıkta kalmış bir köşem, kandırmacam, yalanım vardı.

Yahya da kendi gizli köşesine gömülmüştü.

O halde olgunlaşmak, kendi gizli köşelerinin bilincine varmak ve onların aralıklarını tıkamakla eşdeğer gibi görünüyordu.

Yahya'nın suçluluk duygusundan kurtulmasını ve Elizabet'in huzur içinde ölmesini sağlamak için onunla hemen konuşmak ve ona Elizabet'i görmeye gidebileceğini ve başını onun göğsüne yaslayabileceğini söylemek yerine ben, onun suçluluğundan güç aldığını görmenin büyüyle günler geçsin diye bekliyordum. Ona Elizabet'in huzura kavuştuğunu söylemek yerine ben, oturup onun kişiselden uzaklaşıp başka şeye, daha ileriye giden öz-suçlamalarını dinliyordum. Bu bizim oyunlarımıza da son vermişti.

Tartışıyorduk.

Ama yo, ona gizli ve karanlık köşelerimle ilgili hiçbir şey söylemiyordum. Bu köşeler, ağzımdan onca canlılıkla çıkan şu ufak sözleri içlerine çekip alıyordu sanki. Sır ve kandırmaca. Eve yaklaştığımızda, Elizabet'in göğsüne yeniden yatabileceğimi ve Yahya'nın adını alabileceğimi düşündükçe sessizliğim boğuk bir

kalp atışıyla daha da yoğunlaşıyordu. Sürekli bunun sadece bir koşullar rastlaşması olduğunu ve çok yakında, yarın, yaptığım her şeyi, benzerliğimizden yararlanıp nasıl bir deney yaptığımı, onu ürkütmemek için nasıl yavaşça sokulduğumu anlatacağımı düşünüyordum.

“Canım,” diye mırıldanmıştı Elizabet. “Sen benim canımsın Yahya; huzur içinde ölebilirim şimdi.”

Ancak önce Zekeriya’nın ölmesi gerekiyordu.

Bu hiç de adil değildi.

Bazı insanlar vardır, bulundukları yeri aydınlatır. Oraya gölge ve ferahlık verirler. Zekeriya işte o insanlardan biriydi. Onlarda geçirdiğim her gün, onunla kumsala kadar yürümek, o ağlarını onarırken ya da dolaşmış ipliklerin arasından balıkları çıkarırken yanına oturup onu izlemek en büyük zevklerimden biri olmuştu.

Zekeriya da işiyle bütünleşirdi ama Yusuf gibi ciddi ve somurtkan biçimde değil. O, kendisinden ve durumundan her zaman çok hoşnut görünürdü. Dünyayla barışık olmasını sağlayan da onun o her zaman uyanık olan çocuksu merakıydı belki de.

Zekeriya iri yarı bir adamdı ve bir ayı kadar güçlüydü; Elizabet’i, eskiden ağaç gövdelerini ve taşları taşıdığı gibi sonuna kadar kollarında taşımıştı. Gücünü usulca gösterirdi. Hafifçe dokunulması gereken şeyin üstünde elleri hafiflerdi. Onun Genesaret kumsalları için ne anlama geldiğini ve benim ne ölçüde sevinç ve aidiyet deneyimim olduğunu ölümüyle birlikte daha iyi anladım.

Ölüm onu çalışırken buldu. Açık denizde balık avlamayı ve ağları kuşkusuz Yahya devralmıştı ama Zekeriya da kayığın yanında ağ onarmayı bırakmamıştı; gözleri artık pek iyi görmese de kendini bundan alıkoyamıyordu; arada sırada da, suyun durgun olduğu zamanlar gölde hava kararınca kadar küçük bir tur

atardı. Oturup uzaktan dünyayı izlerdi. Anılarını ve sevinçlerini de kendisiyle birlikte ölüme götürmek ve orada bile ışıkla çevrilmek istiyor gibiydi. Öldüğünde elinde parlak gümüşü renkte bir balık vardı, az önce ağdan çıkardığı, kımıl kımıl oynayan küçük bir yaratık. Onu bana doğru kaldırdı, balık güneş çemberinin ortasında kalmıştı. Sonra eli yana sarktı, sırtüstü yere düştü ve öldü.

O anda Yahya tepemize dikildi. O şimdi tam bir yetişkindi, bense onun evindeki davetsiz bir misafir.

Çevremize başka insanlar da toplandı ama babasını yerden kaldıran ve yardım etmek isteyen herkesi bakışıyla iterek onu bahçeye taşıyan Yahya oldu.

Şimdi annesiyle, onu da kendisini de yadsıyan Elizabet’le baş başa kalmıştı. Ona yardım etmek için ona yaklaşmak zorundaydı ama ondan beklediği tek şey tuhaf davranışlardı. Yahya benim yaptığım gibi bir başkası olduğunu ileri süremezdi de ondan mı?

Bir türlü anlatamadığım şeyler bana çok ağır gelmeye başlamıştı.

Onu bir kenara çekip:

“Yahya, bana güveniyor musun?” diye sordum. “Bu konuda tek laf etmek yok ama...”

Kabul etti.

“Elizabet huzur içinde Yahya. O seni tanıyor,” dedim titreyerek çünkü kendimi nasıl ifade edeceğimi bilmiyordum. “Onu sana geri getirdim.”

Bana soru soran gözlerle baktı.

“O uyurken ben gidip onun göğsüne yattım ve o, uykusunda beni sen sandı. Yanına yatmaya gelen kişinin hâlâ sen olduğunu sanıyor. Benimle çok defa konuştu ve bana Yahya dedi. Onan kaçma artık. Git onu gör ve benim yaptığım gibi yap...”

Ama ona tümüyle benzemek için gösterdiğim çabalardan

bahsetmedim.

“Usulca yat.”

“Bana bunu neden daha önce söylemedin?”

Yalan söyledim:

“Bu dün oldu zaten. Bu arada da o kadar çok şey oldu ki.”

“Bu arada ne oldu?”

“Bunu sana başka zaman anlatırım.”

“Korkuyorum.”

Kapının aralığında gözden kaybolduğunda içimde bir şey yıkıldı. Hıçkırıklarla ağladım ve gözyaşları yerel bir olguymuş da ben onları böyle engelleyebilmişim gibi koşmaya başladım.

Ama bu söz konusu değildi. Akşam güneşiyle kavrulmuş asmalar arasına düştüm, yoluma çıkan yılanları ve kertenkeleleri ürküttüm; meyve bahçelerine doğru koştum ve birden kendimi çölde buldum, bitkinlikten diz üstü yere çöktüm. Gözlerimin önünde hep, yerini bulmuş ve beni, davetsiz misafirini sükûnetimin dışına atmış bir Yahya görüntüsü vardı. Bu görüntüler önümde dönüp duruyordu; ellerimle kumu kazıp gözlerimi taşların soğuk, alt yüzüne bastırdım, ama bu hiçbir işe yaramıyordu. Soğuktan titreyerek karanlık gökyüzüne doğru uludum. Dondurucu yıldızlar tepemde uyurken, farkında olmadan bir çoban geçti önümden.

“Oğlum, neyin var?”

Etrafımda koyun çanları çalıyordu; toynaklarının sesi su şırlıtısına benziyordu.

“Senin için ne yapabilirim?”

Hiçbir şey yapamazdı. Ben kimseye karşı kusur işlememiştim, Yahya’ya bile, sadece kendime karşı.

“Nerede oturuyorsun?”

Başımı salladım. Hiçbir yerde oturmuyordum; şu andan itibaren Nasıra’yı bile, yine de hakkında hiçbir zaman kötü düşünme-

diğim Nasıra'yı bile kabul edemediğim o kadar açıktı ki. Mer-yem beni hiçbir zaman kabul etmemişti, diye düşündüm ilk defa. Bunu şimdi görüyordum, hiçbir zaman var olmamış olanı görüyordum.

“Seni evine götüreceğim,” dedi çoban.

İçime birer iğne gibi batan sözlerinin apaçık bir etkisi vardı, ağlandığında olduğu gibi.

Ama beni elimden tutup bütün itirazlarıma rağmen ayağa kaldırdığında, ben hafifliğime, bir çocuk bedenine sahip oluşuma şaşırdım. Öyle uzun zamandır çocuksu düşüncelerim olmamıştı ki, bu başka bir gezegende olup bitiyordu sanki.

Bu hafiflik duygusu ardından beni dış dünyaya geri döndürdü:

“Çok üşüyorum,” dedim.

Bana paltosunu verdi. Dağdan aşağı, Genesaret kumsallarına doğru uzun süre yürüdük. Ben bu kadar uzağa nasıl gelmişim?

Yahya'nın evinin yakınlarına vardığımda -çünkü bu artık onun eviydi- kendimi daha iyi hissediyor ve Yahya'nın tanınmış olmasına seviniyordum.

Yahya kapının önünde ayakta duruyordu. Üstünde yıldızlar parlıyordu. Ona doğru koştum, az önce yeniden olduğum çocuk gibi koştum, ama o kıpırdamadı bile.

Durdum ve *onun* bir daha asla yeniden çocuk olamayacağını gördüm. Bana:

“Bir daha buraya gelme. Evine dön” dedi, “Nasıra'ya.”

Elizabet ölmüştü.

O eve daha sonra hiç gitmedim.

Günlerim atölyede ya da bahçede, ağacın gölgesinde telaşsızca geçip gidiyordu. Ağaç kabuğu, terebentin ve yonga kokularının tadını çıkardığımı düşünüyordum. Yetişkinlerin konuşmalarının beni ilgilendirdiğini düşünüyordum. Yemek saatinde Meryem bize hurma ve yeni pişmiş ekmek getirdiğinde, ekmeği elime alıyor ve kokusunu içime çekiyordum. “Bu bir ekmek,” diyordum ama bundan bile kuşkulanıyordum. Her şey ters yüzünü gösteriyordu, her sözün karanlık bir yanı, her davranışın ikinci bir anlamı vardı. Ama çok ince bir bölmenin diğer tarafında başka bir gerçeklik olduğunu artık çok iyi “görüyor” ve biliyordum. Ben çocukların çok erken yaşta bazı önbilgilere sahip olduğunu düşünüyorum.

Gördükleri ya da hissettikleri şeylerin postu serip kök saldığını düşünüyorum. Bu deneyimlere uygun ne dilleri ne de hareketleri vardır henüz, ama bir gün, yetişkin olduklarında bunlar gelişmeye başlar.

Ben on iki yaşındayken, birkaç aile Kudüs’e gitmeye karar verdi. Bu önerinin Yusuf’tan çıktığını hiç sanmıyorum. Ona kal-sa evde kalmayı tercih ederdi ama Meryem onu kandırmıştı. Tapınağı görmeleri gerekiyordu.

Kudüs’le ilgili ne düşlerim vardı! Orası bir Kentti.

Nasıra’yı arkamızda bıraktığımızda kardeşim Yakup’a:

“Nasıra çok sıkıcı!” dedim.

Kibirli ve küçümseyiciydim. Kendimi burada, alçak evlerden oluşmuş bu köyde olduğundan daha fazla “bulabileceğim” bir yere gitmek için yoldaydım. Kudüs’te Zekeriya gibi yüksek nitelikte insanlarla tanışacaktım.

Her ay, *numeniâ*’yı* belirtmek için tepede yakılan ateşi görüp de nasıl bizim, biz diğer Nasıralıların gördüğü ateşin Kudüs’tekinin en soluk yansıısından başka bir şey olmadığını düşündüğümü hatırlıyordum. O ne kadar güzeldi kim bilir! Tüm ülkeyi aydınlatabilecek devasa bir kor! Bir gün, diye düşünmüştüm, bir gün Zeytinlik dağının** tepesindeki ilk ateşi yakan ben olacağım.

Ama benden korkan kardeşim bunda bir tartışma konusu buldu:

“Böyle şeyler söylemek zorunda değilsin. Senin tek yaptığın dikkat çekmeye çalışmak! Bu da sadece Genesaret’e gitmeye hakkın olduğu için!”

“Anlamıyorsun,” dedim.

Aynı eşeğin üstünde, o benim önümde oturuyordu. Kervanın ortasında gidiyorduk.

“Öyleyse neden bana hiçbir şey anlatmıyorsun? Ne yapıyorsunuz, Yahya ve sen?”

“Balık tutuyorduk.”

“Kayıkla mı?”

“Kayıkla ve ağlarla.”

Sonra yaşadığım şeyler konusunda hemen yeniden susarak ona karşı adaletsizce davranıyorum. Ama bir şey anlatmak iste-

* Romalıların takviminde Ay ayının ilk günü, yeniay günü ya da yeniayın kendisi (Ç.N).

** Kudüs kentinin doğusunda yer alan dağ. Eski ve Yeni Ahit’te sıkça sözü edilir. Yeni Ahit’in bir kitabına göre (Resullerin işleri) İsa burada göğe yükselmiştir (Ç.N)

sem her şeyi anlatmam gerekirdi ve ben bunu yapamazdım.

“Yahya neden bizi hiç ziyaret etmiyor?”

“Bilmiyorum.”

“O da biraz tuhaf.”

“Hım.”

“Bence öyle. Ama babam onun şimdi yalnız yaşadığını söyledi. Onunla ilgilenecek kimse yokmuş. Babam dedi ki...”

“Yakup, şimdi biraz dinlenelim,” dedim.

Birkaç gün sonra Koyun Kapısı’ndan geçerken Yusuf usandırıcı cümlesini tekrarladı:

“Bu kalabalıkta kaybolmamak için birbirimizden ayrılmamalıyız!”

“Korkuyorum,” dedi Yakup.

“Korkulacak bir şey yok,” dedim bir kolumu beline dolayarak. “Az sonra Tapınak’ta olacağız.”

“Birbirimizi bırakmayalım.”

Yusuf, oluşturduğumuz köylü kervanının başında olabildiğince vakur ilerlemeye çalışıyordu. Ancak dülgerler mahallesinden geçerken dimdik önüne bakmayı beceremedi: Ne ağaçlar işleniyordu burada! Ne aletler parlıyordu dükkânların önünde!

Ya şu insanlar! Bütün dünya burada toplanıyordu. Cebrail haklıydı: Buranın Nasıra’yla hiçbir ilgisi yoktu.

Öylesine heyecanlanmıştım ki. Parıltıdan değil, parlak mücevherlerden, Romalı askerlerin üniformalarından ya da kısa saçlardan dolayı değil. Ben ruhunu Romalılara satmış birini, bir işbirlikçiyi görmek istiyordum.

Bunun yüzlerinden okunabileceğini düşünüyordum: Orada, kalabalığın arasında kötücül bir gözün bize dik dik bakacağını. Lanet olası kara bir parıltı!

Bir elin havaya kalkacağını ve kalabalığı susturup kaçtırtacağını!

Ama böyle bir şey olmadı. Sadece kalabalık, çığlıklar ve baharatçılarla ucuz lokantaların kokuları vardı.

Zekeriya'nın söylediği şeyi düşünüyordum: "Aynı duruma kendin de düşmeden kimseyi yargılama!" Çünkü Romalılar adamlarını pek çok ailenin ebeveynleri arasından seçiyordu, en kolay avlar en yoksul olanlardı. Romalılar iş ve ekmek vaat ediyordu. Buna kim hayır diyebilirdi ki?

Ama işte sonunda, sonunda buradaydık! Tapınağın önündeki meydan alabildiğine uzanıyordu. Alacakaranlıkta birbiri ardına yanan küçük ateşlerin etrafında yüzlerce, hatta belki binlerce insan oturuyordu: gaz lambaları yanıyor, ekmek ve sebze kokusu duyuluyor, sıra sütunların üzerine gölgeler düşüyordu. Yaşamın merkezi buradaydı! Bütün bilgiler ülkeye buradan yayılıyordu, bütün tartışmalar burada başlıyor, sonra köylere ve atölyelere doğru gidiyordu. Bütün düşler burada görülmüş sonra çöle ve ovalara gönderilmişti. Tarihimizin, bayramlarımızın ve günlük yaşamımızın kaynağı buradaydı.

Umuttan titriyordum.

O buradaydı ama burada değildi. Tapınağın önündeki alanda değil.

Yusuf bize doğru döndü ve elini Yakup'a uzattı.

"Birbirimizi kaybetmeyelim, yavrum."

Çıkınlarımızı taşıyor ve gözleriyle bir yer arıyordu. Adımları o kadar acemice, o kadar kararsız ve tereddütlüydü ki. Kalabalığın ortasında ayakta dikildi.

"Burası çok kalabalık. Cebrail'i gördün mü?"

Başımı salladım.

"Birbirimizden ayrılmamalıydık ama."

Birbirlerine ihtiyaçları olduğunu söylüyordu. Ama burada yeterince yer vardı. İnsanlar birbirlerini itip kakıyordu.

“Buraya oturalım,” dedim.

“Ama...”

“Gel hadi!”

“Peki ya Cebrail? Ya diğerleri?”

“Onlar bizi bulur.”

Yusuf’un içi rahatlamamıştı yine de. Geviş getirip ağzının kenarında kalan kırıntıları silerek sürekli dönüp duruyor ve dikkatle kalabalığı inceliyordu. Meryem ise yemeğin sadeliğinin fark edilmesinden ve onunla alay edilmesinden korkuyordu. Ancak burada oturanların hepsi birbirine benziyordu. Hepsi köyden geliyordu. Aynı dindarlık ruhu ve aynı kararsızlıkla buraya gelmişlerdi. Tapınağın önündeki alanın her yerinde geviş getiriliyor, içiliyor ve dişler temizleniyordu. Bütün kafalarda aynı düşünce vardı: “Burada bulundum, diyebilirim artık. Anlatmak için hemen eve mi dönsek acaba?” Ve hiç kimse gerçekten *görmek* için acele etmiyordu.

Bu ihtişamı görmek istedikleri halde, kafalarını kaldırıp kubbelerin altına ya da Tapınak bendelerinin zengin giysilerine bakamıyor gibiydiler. Gözleri yer hizasında bulunan şeylerle, rahiplerin uzun giysilerinin alt kısmındaki kenar işlemeleriyle yetiniyordu.

“Gidip biraz dolaşalım mı şimdi?” diye sordum yemekten sonra.

“Ama burada iyi değil miyiz?”

“İyi de buraya bunun için gelmediniz...”

“Sen git dolaş,” dedi Yusuf. “Nerede olduğumuzu biliyorsun.”

Kaynağın kendisi. Kutsalların kutsalı*. Onu oraya ne kadar yaklaştırabilirlerdi ki?

* Yahudilerin Yasa (Torah) tomarlarını sakladıkları kutsal sandığın (aron kodes) bulunduğu yer (Ç.N).

Ayağa kalktım ve aynı anda her yöne atılmak istedim. Sabırsızlığımın isteklerini karşılamam, her şeyi bir çırpıda yutabilmem mümkün değilmiş gibi. Ay ışığının yansıdığı havuzların ve pınarların önünden geçip Tapınağın karanlık ya da aydınlık girişlerinde, bahçelerde, orada burada gezindim.

Kaynak! İlk bilgi!

Hakikat!

Nihayet tapınağın önündeki alana geri dönmeye karar verdiğimde sağanak yağmur başladı. Hava kararmıştı, sıra kemerlerin altında insanlar örtülerine sarınmış yatıyordu; Yusuf'la Merem'i bulmam imkânsızdı.

Eşekleri bağladıkları hana girmiş olabiliyorlardı. Karanlığın içine daldım ama az sonra kayboldum. Soğuktan ayaklarım sızlıyordu, giysilerim benden ağırdı. Sokaktan sokağa koşuyor, çıkış noktamı arıyordum. Herkes birdenbire ortadan kaybolmuş, etrafta yolu sorabileceğim hiç kimse kalmamıştı.

Bununla birlikte, tuhaf bir biçimde, kendimi özgürleşmiş hissediyordum. Tapınak bana ürküntü vermişti. Onun, devasa bir örümcek gibi ülkenin ortasında boylu boyunca uzandığını görmüştüm. O, Yusuf gibi insanların, yoksulların paralarını emiyordu. Zavallılar, rahiplere, onların da belki Romalılara verdiği paraları getirmek için derede tepede bin bir güçlük çekmişlerdi. Ne var ki Tapınak beni de korkunç bir karanlığın içine çekmişti.

Bu geçitlerin içinde gezinirken kaybolabileceğimi biliyordum. Arkanda art arda kendinden bir parça bırakmak ve geride yalnız kemikler kalıncaya dek soyunmak. Rab'be gitgide yaklaşıldığı sanılabilirdi. Kapılar birbiri ardına üstüne kapansaydı, tutsu ve reçine kokuları arasında uzun süre kalınca insanın gözleri değişir, geçmişi yok olur, anıları su gibi akıp giderdi ve dünya şu anda olduğu gibi çok yönlü ve zor bir yaşam olmayı

bırakıp bir ayine dönüşürdü.

Onca güç! Rab'bin adıyla gizlenmiş onca entrika!

Kudüs! Bana nasıl da ihanet ettin!

Meryem ve Yusuf alanda kalmakta haklıydı kuşkusuz.

Rab orada daha uzakta değildi.

Her şeye rağmen kendimi gece yarısına doğru, üstümden damlayan sular ve ağırlaşmış bedenimle, Tapınağın önündeki büyük alanın ortasında buldum.

Bir pencereden ışık geldiğini gördüm.

Adımlarımı sıklaştırıp o yöne yürüdüm. Küçük bir odaydı burası. İçeride oturan birkaç rahip vardı. Beni görünce yüzlerini kaldırdılar çünkü alçak sesle konuşuyorlardı.

“Ne istiyorsun oğlum, bu saatte?”

“Ben Zekeriya'yı tanırdım,” diye yanıtladım.

Bana doğru dönüp gülümsediler.

“Uzun süre önce buradaydı. İçeri gir! Oğlu nasıl? Şimdi kim ilgileniyor onunla?”

“Yahya kendine bakabilir,” diye yanıtladım.

“Peki senin adın ne?”

“İsa. Nasıra'lıyım. Bizimkileri kaybettim. Ama ziyanı yok... Şuraya oturabilir miyim... dinlemek için?”

Gaz lambası yanıyor ve yerde usulca dans eden bir yansı gönderiyordu. Halılar yumuşak ve sıcaktı.

“Okuman var mı? Rahip olmayı mı düşünüyorsun?”

“Öğrenim görmek istiyorum.”

“Bunu isteyen çok kişi var. Neden peki?”

“Konuşabilir miyim?”

Birbirlerine baktılar.

“*Konuşmak* istiyorsun! Söyleyeceğin şeyler mi var? Korkmuyorsun. Öncelikle gecenin bir yarısı, kirli ve sıırıslıklam bir

halde, neredeyse en kutsal yere kadar geliyorsun ve sonra da konuşmak istiyorsun.”

“Az önce yağmurun altındaydım ve gidecek hiçbir yerim yoktu. Buna dayanabilirdim çünkü soğuk ve ıslaklık ne de olsa başka bir şeyle, daha büyük bir şeyle kıyaslanamazdı. Eğer bana kızar ve beni hemen şimdi sepetlerseniz yine aynı şey olacak. Siz Zekeriya’yı tanıdınız! Köyden gelmiş bir zanaatkârın oğlundan başka bir şey olmadığım halde beni buraya kabul ettiniz. Ben şu ana kadar, annemle babamı küçümsüyordum. Onları basit buluyordum. Kudüs’e gelirim, konuşabileceğim kişilerle, daha “zeki” insanlarla tanışırım sanıyordum. Aileme katlanmakta hâlâ güçlük çekiyorum ve bunu rahatlıkla itiraf ediyorum. Ama...”

“Kaç yaşındasın oğlum?”

“On iki.”

“Ve bu kadar nefret dolusun! Sen ruhunun derinliklerine girmişsin.”

“Ben nefret etmiyordum. Sadece onları küçümsüyordum. Ama şimdi nefret ettiğim bir şeyler buldum.”

Ayağa kalkıp kapının yanına geçtim.

“Bunu size söyleyemezsem düşüncelerimin sonuna kadar gitmeye asla cesaret edemem ve o zaman da mahvolurum. Ben Tapınak’tan nefret ediyorum! Romalılara koşmak ve onlara hizmet etmek için burada bulunan rahiplerden nefret ediyorum. Ailemi ve onların dostlarını soyup soğana çevirdiğiniz için sizden nefret ediyorum, nefret, nefret ediyorum...”

Sonra ağlamaya başladım. Kendimi dışarı atmaya çalışırken karanlıkta sendeledim ama biri beni kolumdan tuttu. Bu rahiplerin en genciydi. Beni sertçe sıcak ve sessiz odaya geri götürdü.

“Korkma,” dedi içlerinden biri. “Bizden korkman için bir

neden yok. Biz de senin gibi düşünüyoruz. Romalıların asla ve asla ulaşamayacağı bir i  tapınak var, anlıyorsun ya. Bu tapınakta altın yok. T ts  yok, reçine yok. Avlu yok, yolu kapatan duvarlar yok. Ama, sana şöyle diyeyim, su üstünde yürümek oraya varmaktan daha kolaydır.”

Tapınakta geçirdiğim o günlerden sonra kafamda bir hedef oluştu. Rahipler bana yardım edeceklerine söz vermişti. Yaşımı doldurduğumda Kirbet Kumran'da, Ölü Deniz'in yakınlarındaki manastırda öğrenim görebilecektim.

“Orada,” dediler, “burada olduğundan daha iyi olacaksın. Oradakiler, bahsettiğin şeyi anladı, Rab seninle olsun.”

Yusuf’la Meryem’i de kenara çekip onlara benim için kaygılanmamalarını söylediler, Meryem’den, benim kaybolmama dair korkusunun nedensiz olduğunu anlamasını rica ettiler ve beni alıkoydukları için ondan özür dilediler.

Daha nelerden söz ettiklerini bilmiyorum. Ancak Meryem o günden sonra çok değişti:

“Sen kendini ifade etmeyi biliyorsun gerçekten,” diyordu bana gururlu ancak boş bir bakışla. Daha çok giysilerime bakıyordu, paltomu düzeltiyor, kolumdaki bir lekeyi temizliyordu. Ben de ona karışmıyordum. Bu onun temas kurma tarzıydı, acı verici bir tarz. Daha fazlası elinden gelmiyordu. Tıpkı benim gibi, o sıralar ben de ona dokunmayı beceremiyordum. “İçten” sözlerimin hepsi tereddütlü ve tehlikeliydi. Ama o kadar da içten miydiler? Ben sadece bir çocuktum, sinagogdaki okuldan döndüğünde dinlenilmekten aşırı derecede gurur duyan, yeteneğinin bilincinde olmakla övünen bir çocuk.

Terastaki nane saksılarından bahsetmeye sıra gelince, zorlandım. Nane kokusunu severdim ama orada çok uzun süre kalamazdım.

Aramıza çölü sokmak! Gözüm şu bilinmeyen ama ünlü manastırdan başka bir şey görmüyordu. Orada, öbür tarafta, sonunda bütün varlığımdan yararlanabilecektim. *O zaman*, yelkenlerimin rüzgârla şiştiğini hissettiğim zaman, ancak *o zaman* geri dönebilir ve Meryem’le naneden, ekmekten, temiz giysilerden konuşabilirdim.

Sonra gitme zamanı geldi.

Meryem, “büyük” rahiplerin sayesinde, benim çömez olarak alınmamdan gurur duyuyordu kuşkusuz.

Ama bilgili olduğum takdirde beni kaybetmekten de korkuyordu. Bilgi bir günahtı. Ona böyle öğretilmişti. Bilgisi olanların, konuşanların sonu genelde kötü olurdu. Onlar çatışma içinde yaşırdı. Dahası kendisinin geride kalacağını da çok iyi biliyordu. Döndüğümde karşısına çıkacak olan kişiden şimdiden korkuyordu.

Anneler çocukları için kaygılanır ve bu kaygıları onların her sözüne, her hareketine yansır. Bunun adı şefkattir. Çocuk bir annenin sahip olduğu tek şeydir. Onun atölyesi yoktur. Sabanı, sandığı, kılıcı yoktur seveceği, elini üstüne koyabileceği. Çocuk onun tek yapıtı, karnı, atölyesidir; -dolayısıyla ürettiklerinin başına kötü bir şey gelmemelidir, yoksa o neye yarar. Bana yiyecek ve giyecek bir şeyler koyarken, bohçamın içine her zaman şu o kadar gereksiz ve o kadar anlamsız küçük çıkını da sokuşturması gerekirdi.

Üç lop yumurta daha. Bohçamda on beş yumurta vardı zaten ve bu yolculuk için bu kadarı yeterliydi. Ama bu üç yumurta onun hediyesiydi. Sevgisinin göstergesi. Elle tutulur cömertliği. Uzaklarda, çöldeyken ve hiç ihtiyacım yokken, sadece zevk için bir şeyler yemek istediğimde, işte o zaman bu yumurtalar yanımda olacaktı ve ben onu düşünüp şöyle diyecektim:

“O her şeyi düşünür. Bilir o.”

İhtiyacın da ötesinde, o bana bir hediye vermek istemişti. Usanç anlarında, böyle bir hediyenin değeri çok büyüktür. Güçlü ve kibirliyseniz bu bir hakarettir.

Ben onun sabanı, sandığı, kılıcıyım. Her yerimi ovup temizliyor ve parlatıyordu. Ah keşke ona, kendine daha çok güvenme, daha çok kendisi için yaşama gücü verebilseydim!

Yusuf'un yanına kadar bana eşlik etti.

Yusuf, üstünde çalıştığı sabandan kafasını kaldırmadan, başıyla, kapının yanındaki sandalyeyi işaret etti.

“Şimdi mi gidiyorsun, yavrum,” dedi.

Başımı sallayarak yanıtladım her zamanki gibi.

“Burada iyi iş çıkardın. Döndüğünde -dönersen tabii- sabanın nasıl yapıldığını unutmuş olacaksın. O zaman belki başka bir şey biliyor olacaksın. Ödemeni şimdi yapmamı mı istersin yoksa...”

“Manastırda hiçbir şeyinin olmaması gerekiyor.”

“Evet, evet, doğru ya.”

Çenesinin altındaki iki günlük küçük sakalını sıvazladı.

“O halde onu daha sonrası için saklayayım. Bir sürü sedir odunu getirttim, görmek ister misin?”

Kütüklerin yığılı olduğu bahçeye çıktık. Kütükler kabuk ve reçine kokuyordu, gölgeden ileri gelen bir koku. Onları elimle okşadım... O sırada Meryem bahçe kapısından seslendi.

“Geç kalmak istemiyorsan acele etmelisin.”

“Daha vakit var,” diye mırıldandı Yusuf. “Şu kütüğe baksana ne kadar düzgün.”

“Çocuğu masallarınla alıkoyma şimdi,” dedi Meryem.

Çölde ağaç yoktu. Kabuğu ve reçineyi ellerimin arasında yeneden hissedebilmek için beklemem gerekecekti. Öfkeye kapıldım ve odunların üstüne daha fazla eğildim, tırnaklarımla halkalarını kazıdım, o olağanüstü kokuyu içime çektim.

“Beklemeye başlamışlardır bile,” dedi Meryem.

O kadar yalnızdı ki. Sedir tomruklarının güzelliğinden ve gücünden o kadar uzaktı ki. Orada, kapının koyu gölgesinde o kadar yalnızdı ki. Beni çağırıyordu, çünkü beni kendi masallarına götürmek istiyordu.

“Bunlara ne kadar ödedin Yusuf?” diye sordum kimin tarafında olduğumu göstermek için.

“Kırk beş.”

“En az bir yıllık odunun var artık,” dedim. “Daha uzun süre kalmak isterdim. Bir ay kadar. Öyle güzel kokuyorlar ki.”

“Evet, keskin bir kokuları var,” dedi Yusuf. “Bu da ağacın özüne kadar sağlıklı olduğunu gösteriyor. Bir ay sonra kesilecekler.”

“Evet,” dedim bahçede, nar ağacının gölgesindeki testerelerin ezgisini hatırlayarak. “Neyse ki kardeşlerim yanında kalıyor.” Gülmeyi denedim.

“O kadar iyi çalışmıyorlar.”

“Öğrenecekler.”

“Belki.”

“Senden buna inanmanı istiyorum Yusuf.”

O zaman döndü ve kuyuya doğru gitti. Kovayı suya indirdi, sonra tekrar yukarı çekti ve bir tas soğuk suyla birlikte yanıma geldi:

“Al iç.”

Suyu uzun uzun ve derin yudumlarla içtim.

“Hadi gel artık İsa!”

Tası Yusuf’a geri verdim. Elini omzuma koydu. Meryem’e doğru iki adım attım, ama o anda bir nar görüp fikrimi değiştirdim. Onu yakalamak için sıçradım. Yusuf’un çevresinde dolaşıp meyveyi ona fırlattım, Yusuf onu yakaladı. Dudakları titredi ve onu tekrar bana yolladı. Güldüm, elimle Meryem’e doğru bir işaret yaptım, ama o bir tehlike karşısındaymış gibi geriledi. Yusuf

narı yine yakaladı. Üçüncü kez, sonra dördüncü kez meyveyi, sağ elimi uzatarak hep havada yakaladım; Meryem'i kışkırtmaya çalıştım ama o yine savunma pozisyonuna geçti. Ben de meyveye dişlerimi geçirip onu ısırdım; çekirdeklerini tükürdüm ve kolumu Meryem'in beline dolayıp onu sokağa sürükledim.

"Böyle olmaz," dedi kolumdan kurtulup.

"Neden olmasın," diyerek takıldım ona.

"İnsanlar ne der?"

"Çok, pek çok şey."

Hiç de dağılmamış olan üstünü başını düzeltti ve benim beyaz gömleğimde bir nar lekesi fark etti.

"Bak ne hale getirmişsin kendini."

"Ne önemi var?"

"Bu kadar savsak olman şart mı!"

"Bu burada yediğim son nar."

Ancak o, bunun lekeyle ne ilgisi olduğunu hiçbir zaman anlamadı. Nar öyle sulu ve dilimin üstündeki varlığı öyle hoştu ki.

"Ah! şu ayrıntılar."

O, yaşamı boyunca hiç komik bir şey söylememişti. Söylediği her şey ciddi, yararlı ve gerekliydi.

Onun etrafında sıçrayıp taklalar atarak artan gerginlikle savaşılmaya çalıştım; düşündüm: Ben bir oğlağım ve şimdi onun kamına bir boynuz atacağım. Şaklabanlıklar yapacağım, onu güldürmeliyim.

Bu böyle olsaydı nasıl da rahatlardım! Yusuf oradan, karanlık bahçe kapısının arkasından gülümsüyordu. Bir veda işareti yapıp sabanlarının başına geri döndü.

Az sonra sokaktaki bütün yumurcıklar etrafımıza toplanmıştı. Bazıları suskun, tedirgin ve tetikte. Diğerleriyse belki kıskanç. Evet, okulu bitirmiş ama daha uzağa gidemeyecek olan yaşlılarım, haklı bir kıskançlıkla susuyordu, bense onlara acıyordum.

Bu sırada küçükler gülüşüyor ve giysilerini çekiştiriyordu, Mer-
yem de önüne geçmiş onların parmaklarına vuruyordu.

Ben kutsal ve dokunulmazdım. Beni dünyaya beyaz ve tertemiz gönderecekti ki böylece en azından o masum olacaktı. Nasıra'nın ötesinde olanlar onu ilgilendirmiyordu.

Gözyaşlarıyla ya da isterik bir gülüşle kendiliğinden boynuma atılsaydı nasıl da rahatlayacaktım. “Bu lekeyi hep hatırlayacağım,” dese-
ydi. Saygısızca öne eğilip dilini ağzıma doğru uzat-
saydı ve dudaklarımın üstünde kalan son nar parçasını kapıver-
seydi, o zaman manastırda özlem dolu gözyaşları ve hıçkırıklar-
la kaç kez sarsılacaktım. Ama ne yazık ki hiçbir zaman onunla il-
gili böyle anıların olmayacaktı. Meydana yaklaştıkça, hareketle-
ri ağırlaşıyor ve o benden uzaklaşıyordu.

En son dar sokakta -çocuklar o zaman arkada kalmaya başla-
mıştı, sanki bizi bilinçli olarak rahat bırakmak istiyorlardı- onu
uyuşukluğundan çıkarmak için son bir girişimde bulundum.

“Hadi anne, bakalım meydana ilk kim varacak,” diye bağırdım.

Hiçbir şey söylemedi ve ben daha ilk sıçrayışta durdum.

“Neden hiçbir zaman oyun oynamıyorsun Meryem?”

“Oynamak mı?” dedi.

Ve o zaman yaşlar geldi.

Ben tutulup kaldım, onun yanağını okşadım.

Bu da bir şeydi en azından.

Şimdi ikimizi meydandan geçerken ve ben eşeğime binmeden
hemen önce birbirimize sımsıkı sarılırken görebiliyordum, ama o
bu olasılığı da ortadan kaldırdı.

“Böyle bir anda oyun oynamayı nasıl düşünebilirsin? Bunu
nasıl *yapabilirsin?*”

Anlamamıyordu; kimse ona eksiksiz anlamayı öğretmemiş ve

buna olanak da vermemişti. O yalnızdı ve öyle de kalacaktı.

İşte yaşam! Meydan insanlarla, renklerle, gürültü ve sessizliklerle, hareket ve hareketsizliklerle doluydu. Develer, eşekler, kediler, köpekler. Tavuklar, civcivler, hindiler, meleyen koyunlar. Güneş tam tepemizdeydi ve kavuruyordu, yalnız sıra kemerlerin altında biraz gölge vardı, ama oraları da, benimle aynı kervanda gidecek olan ya da Meryem gibi anlamsız vedalaşmalar için burada bulunan insanlarla şimdiden tıklım tıklım doluydu. Buğday çuvalları, yağ ve şarap tulumları, içi su dolu testiler, yığın yığın kumaşlar, meşin çantalar, koşum takımları. Yükleme yapanların, hırsızlık yapmaya kalkışmış ancak Romalı askerlerin kırbaçlarıyla yakalanmış adamların bağırışları. Üştü tavuskelebekleri, beyaz kelebekler ve büveleklerle kaplanmış gübre yığınları. Yavrularını emziren anneler, onların memelerinin ucunda ve çocuklarının gözlerinin üstündeki sinek sürüleri, çişini yapan, bağırışan ufaklıklar. O ne kalabalık! Bileklerin ve gözlerin çevresinde ne yaralar, ne aptallaşmış bakışlar, açlıktan şişmiş ne karınlar, bakımsızlıktan mahvolmuş ne gözler! Cüzamlıların çingirakları. Alıklar. Yaşlılar!

Tek bir noktada toplanan kalabalık böyle görünüyordu büyük ihtimalle. Ama ben gençtim, beyazlar giymiştim, uzun ve dönüşü olmayan bir yolculuğa çıkacaktım -ilk yıllarda atılan her adım böyle nitelenir-, dünyanın *ne kadar* kötü inşa edilmiş olduğunu görüyordum ama kendime neden diye sormuyordum. Yanımda annem vardı ve ben onu, *kendi* hayatını yaşamaya devam edecek bir insan gibi düşünüyordum, tıpkı benim gibi, benim de kendi hayatımı yaşayacağım gibi. Gelişimi görmek için, her gün kapının yanında dikilip, meydana çıkan o sokağa bakarak geçireceği bütün o yılları düşündükçe öfkeden deliriyordum.

Onu zorla elinden tuttum ve kalabalığın içinden geçerek yol

arkadaşım Simun'un yanına gittim, Meryem beni ona emanet etmişti. Kendimi tanıtınca bana yerimi gösterdiler. Eşyalarımı bıraktım, bu sırada Meryem haham Simun'u kaygı dolu sözleriyle bezdirdi. Bu onun ilk çöl yolculuğu değildi, elini onun koluna koydu, ona karşımıza çıkacak olağanüstü vahalardan söz etti ve parmağıyla, bizi soygunculardan korumak için yanımızda bulunacak askerleri gösterdi. O her şeyi biliyordu ama bu Meryem'i ilgilendirmiyordu.

O şimdiden terk edilmiş biriydi, tıpkı benim gibi. Gelecekteki serüvenimi kuşatan sevinç yokluğunu hangi sözcükler, hangi hareketler unutturabilirdi ki şimdi?

Ben gençtim ve deneyimsizdim.

Ben gençtim ve işte bu yüzden, kadınlar, çocuklar, veda için kalkan eller ve mendillerce izlenen ve tepelerin ardında yavaş yavaş kaybolmadan önce gri duvarları uzun süre daha aydınlatan kervan çingirdayarak Nasıra'dan uzaklaşırken, Meryem'e borçlu olduğumu sandığım saygıyı göstermek için bin bir güçlkle arkama bakıp durdum. Sonra nihayet önüme, çöle doğru döndüm.

Az sonra, bütün bakışlar öne çevrilmişti. Çöl alabildiğine uzayıp gidiyor ve ben kendimi tamamen özgür hissediyordum. Ömrümde ilk kez yalnız ve annemle babamın çekim güçlerinden ve etkilerinden uzaktaydım. Burada, kim olduğumu öğrenebilecektim. Ayin cübbesi olan *talliti* giymeye hakkım vardı, ama ben basit bir Nasıralıdan başka bir şey olmadığını da iyi biliyordum; korkunç Kudüs'ü ziyaret edişimle bu benim için çok daha açık hale gelmişti, her şeye rağmen orada beni etkileyen iyi bir şey de olmuştu.

Sessizce ilerliyorduk. Ülkem şu anda, sonbaharda bile, toprak yanık ve çorak olduğu halde bile güzeldi. Yüksek ve yumuşak kumullar kadın göğüslerini andırıyordu, gökyüzüne doğru dikilmiş tek tük ağaçlar bana bu kumda bile yaşamın mümkün olduğunu düşündürüyordu. Ağacın olduğu yerde su da olurdu. Etraflarındaki toprakla aynı rengi taşıyan küçük yoksul köylerden geçtik; kadınlar ve çocuklar, bize işaret etmek için ya da sadece, aylıklık günlerinde anlatacak bir şeyleri olsun diye bu yabancı dünyayı incelemek için koşarak dışarı çıkıyordu.

Öğle duasında, eşeklerden inip dua etmek üzere dağıldık. Çoğu kişi Yahudi değildi. Romalılar, Hellenler, paganlar ya da putperestler vardı. Biz ayin yaparken, onlar çölde etrafı geziyor, çene çalıyor ve hayvanlarıyla ilgileniyordu. Belki de bizi başlarını öne eğmiş birer koyun gibi görüyorlardı.

Onlara göz ucuyla baktım ve o zaman yanımda benim yaşlarımda bir çocuk fark ettim.

Dua ediyordu. Ama ben duasının her anını bana bakarak geçirdiği gibi sevimsiz bir duyguya kapıldım ve bu duygu, haham bir öksürük nöbetine tutulup da okumayı yarıda kesmek zorunda kalınca bir kesinliğe dönüştü. Çocuğu, eğilmeye zaman bulamadan suçüstü yakaladım. Şişmandı. Solgun ve parlak bir yüz, ince dudaklar, ince telli saçlar! Giysileri benimkinden pahalıydı. Üstündeki her şey, onun benden daha yüksek bir toplumsal sınıftan geldiğini gösteriyordu. Bu kervanda çoğunun durumu öyleydi zaten.

Duadan sonra kalabalığın içinde kayboldu, günün geri kalanındaysa benim aklıma bile gelmedi. Kervanda görülecek onca şey, onca yüz vardı. Haham Simun benim yanımda gidiyordu:

“Bütün bu insanlar nereye gidiyor?”

“Oo!” dedi. “Bazıları Hindistan’a kadar gider. Onlar tüccardır, karabiber ve güzel kumaşlar verip altın ve gümüş alırlar. Onları Roma imparatoru gönderiyor.”

“Bu uzun bir yolculuk.”

“Evet. Bizimki Eriha’da son bulacağı için memnunum. Bu kadarı bana yeter. Gençken, Mısır’dan gemiye binip oraya gitmeyi de istedim. Ama şimdi! Rab beni burada büyüttü. Öyleyse burada kalmalıyım.”

“Ama o zaman insan hiçbir şey öğrenemez.”

“Neden öğrenemesin. Sen Hindistan’da insanlar kafa üstü mü yürüyor sanıyorsun? Sence onlar uçuyor mu? Onların da giderilecek ihtiyaçları yok mu? Yaşam her yerde aynıdır.”

“Yaşam, evet. Ama insanlar arasındaki tesadüfler değil.”

“Laf!”

“Evet öyle. Örneğin ben hiçbir zaman, burada, adı haham Simun olan ve Hindistan’dan söz eden biriyle yan yana eşeğe binmemiştim.”

“Peki bunda dikkate değer ne var?”

“Çocuğun bu kadar meraklı, hahamınsa bu kadar ilgisiz olması, benim, ne olursa olsun hiçbir zaman düşünmediğim pek çok düşünceyi doğuruyor.”

“Utanma ufaklık! Ben Rab’be karşı ilgisiz değilim.” Bana doğru eğildi: “Madem ki şu anda senden ben sorumluyum sana bir şey söyleyeceğim: Dikkat et de manastırın kıdemlilerinin yanında böyle konuşma. Yoksa sonun kötü olur.”

O sırada öğle duasında gördüğüm çocuğu fark ettim. Hahamın öbür tarafındaydı; bizim konuşmamızı dinlemiş yılışık yılışık gülüyordu.

“Nasıralı İsa değil misin sen?”

Onayladım.

“Düşündüğüm gibi. O halde biz tanışıyoruz.”

Düşünmeye çalışıyor ama bana onu anımsatan birini bir türlü hatırlayamıyordum.

“Kudüs Tapınağında. Birkaç yıl önce. Hatırlamıyor musun?”

Hatırlamıyordum. Utanmıştım, çünkü ben genelde gördüğüm yüzü bir daha unutmazdım...

“Seni ailene kavuşturan bendim,” dedi kasılarak.

“Mecbur değildin,” diye karşılık verdim.

İrkildi. Zoraki gülümsedi. Düşündüm: Şimdiden düşman olmuştuk.

Şimdi Tapınağı görüyordum. Meryem’i ve onu, benim rahiplerle birlikte oturduğum odaya sürükleyen şu çocuğu görüyordum. Çocuğun parmağıyla beni gösterdiğini görüyordum.

Meryem’le ben çıkmak üzereyken onun bize elini uzattığını da görüyordum. Dilenmek içinmiş gibi.

“Ama o sen olamazsın. Küçük bir dilenciydi o.”

Donup kaldı.

“Tabii ya, sen biraz tuhaftın!”

Haham Simun bir ona bir bana bakıyordu.

“Dinle İsa. Senin dilin cidden çok uzun. O bir rahip oğlu. Tapınaktaki rahiplerden birinin. Bu durumda böyle konuşamazsın. Ama bunu aranızda halledin. Benim kafam bunca derdi kaldırmaz.”

Bizden uzaklaşıp onu göremeyeceğimiz bir yere geçti.

Çocuk hahamın sözlerinden biraz cesaret almıştı.

“Peki senin baban ne iş yapar?”

“Dülgerdir. Ben onun yanında çalışırdım.”

Küçümsercesine gülümsedi.

“Belli oluyor. Peki şimdi nereye gidiyorsun? Odun aramaya mı?”

“Öyle olsaydı, başka yoldan giderdim değil mi?”

Beni dinlemiyormuş gibi yaptı. Benden yana içi rahattı artık. Hoşnutlukla gülümsedi:

“Ben de öğrenim görmeye gidiyorum. Kumran manastırına. Herkes giremez oraya.”

Bana yönelttiği aşağılamalara rağmen, ona bir suskunlukla karşılık veremiyordum, çünkü bu onu kendinden daha çok bahsetmeye zorlayacaktı; bu yüzden de ona alçak sesle ve istemeye istemeye:

“O halde arkadaş olacağız,” dedim.

Korkuya kapıldı. Eğer ben, Nasıra’dan gelen ben, oraya girebiliyorsam, benim özel bir yeteneğim olmalıydı.

Bana karşı neredeyse iğrenç bir hayranlık duymaya başladı. Ses tonunu değiştirdi ve bana yılmışmaya başladı.

“Ah güzel! Ne hoş! O halde birlikte yolculuk edebiliriz.”

Kervanın başına doğru bir işaret yaptı, belli ki oradan geliyordu: Biz diğer gençlere göre bir arkadaş değildi.

Buna niyetim de yoktu zaten. Ama ön tarafın kişileriyle de olsa konuşunca zaman çabuk geçerdi. Önümüzde daha çok uzun bir yol vardı.

“Sen kimin oğlusun peki?” diye sordum. Bunu ona borçlu olduğumu düşünüyordum.

“Haham Cebraîl’in oğluyum.”

“Bana ders verenlerin arasında mıydı o da?”

“Hayır.”

“Ama sen iyi bir eğitim almış olmalısın?”

Başını çevirip çöle doğru baktı. Yutkundu ve çabuk çabuk şöyle dedi:

“Yunanca ve Latince biliyorum biraz...”

Ürperdim. Tilmizin biri, günün birinde, oğlunun Latince’yi, istilacıların dilini öğrenip öğrenemeyeceğini soran bir babaya şöyle dememiş miydi: “Neden olmasın? Ancak âlemlerinizi gece gündüz Torah* okunmasını buyuruyor... O halde o da, ne gündüze ne de geceye denk gelen bir saat bulmaya çalışsın.”

Ama bundan doğal ne var ki? Tapınakta onca dil konuşulurken, onların ilk taslağını öğrenmeye neden zaman bulunamaması ki? Babasının ille de bir işbirlikçi olması gerekmiyordu yine de.

* Tevrat. İbrani Kutsal Kitabı’nın ilk beş kitabı (Ç.N).

Gök ambarlarından gelen bir çiy örtüsünün toprağı nemlendirdiğı saatti. Yatağımdan usulca kalkmış ve vahanın içinden diğerk tarafa geçmiştim. Çölde güneşin doğuşunu izlemek ve aynı zamanda da ısınmak istiyordum, çünkü gece korkunç bir ayaz olmuştu. Meryem'in yolculuk için verdiği yumurtalarla birlikte vahaya da akan suyun kenarına oturdum. Birkaç kadın şimdiden ayaklanmış, taşların üstünde çamaşır yıkıyordu, çocuklarıysa oyun oynayıp su kenarındaki çamurun içinde bata çıka yürümeye çalışıyordu. Demirhindi ağacının altında bir eşek kıpırdamadan duruyordu ve daha aşağıda, benim alt tarafımda bir dana, hurma ağaçlarının dans eden gölgesinde susuzluğunu gideriyordu.

Ben de dünyaya olan susuzluğumu giderdim. Beni, gelecek yılları geçirmek zorunda olduğum manastıra yaklaştıran her adımda dünya gitgide yoğunlaşıyordu. Her yerde şöyle düşünüyordum: Burada kalıp mutlu olabilirim. Burada *büyüeyebilirim*. Adımı, giysilerimi değiştirip geçmişimi unutabilirim. Burada yaşamım farklı bir seyir alabilir, farklı ve bilinmeyen, tıpkı kendime çizdiğim yol gibi.

Küçük bir kız suya eğilip elindeki küpü doldurdu. Sonra onu başının üstüne yerleştirip vahaya döndü. Tam ana kapının girişinde ben oradan ancak birkaç metre uzakta oturuyordum- birdenbire başını çevirdi ve bakışlarımız karşılaştı.

Biz görürüz. Ama kimi bakışlar vardır o ana kadar içinde yaşamış olduğumuz dünyayı ansızın ikiye katlar, hatta onla çarpar. Sanki hemen gözlerimizin önünde uzanıyordu beş kıta.

Küçük kız başını çevirdi ve bir kadına dönüştü.

İşte tam o anda, gözleri gözlerime değdi, dudakları hafif aralandı, beyaz dişleri ve kırmızı dili göründü ve işte tam o anda o başkalaşıma uğradı.

Sarsıldım. Bedenim bir yer sarsıntısıyla aynı durumdaydı; ayakların sert toprağı hissetmiyordu, yükseklik ve alçaklık kavramlarını yitirmiştim, birdenbire daha önce hiç bilmediğim bir şeyi öğrenmiştim.

Gölgeyle sabah güneşinin ışığının buluştuğı yerde duruyordu, çıplak ayakları ince kumun içine gömülmüştü. Tek eliyle küpü yere indiriyordu, bu da sırtıyla belini, henüz bilinmeyen bir geometrik şeklin güzelliğine sahip bir yay biçiminde bükmesine neden oluyordu.

Neden bilmiyorum ama Meryem'in hediye ettiğı üç yumurtayı önüme, kumların üstüne koymuştum.

Birini alıp kabuğunu soydum ve bir parçasını yedim, sonra ayağı kalkıp ona doğru birkaç adım attım.

"Adın ne senin?" diye sordum alçak sesle, aşağıda, su kenarındaki kadınlar duymasın diye.

"Amhara," dedi, "bakırcı Gideon'un kızıyım."

Yumurtayı ona uzattım. Aldı, parmaklarımızın ucu birbirine değdi. Yumurtanın bir parçasını yiyip kalanını bana verdi.

Sonra koşmaya başladı.

Kente doğru değil, ağaçların arasına koştu.

Kalan iki yumurtayı da yerden alıp onun peşine düştüm. Ağaç gövdelerinin arkasına saklanıyor, önüne bakıyordu. Gülümsemi-yordu, bakışları üstümdeydi, taş gibi ağırlaşmış olan ben, onu takip edecek gücü ancak bulabiliyordum. Ona yaklaştığım anda o biraz daha uzağı, yeni bir gövdenin arkasına geçiyordu. O, buradaki patikaları iyi biliyordu, ben bilmiyordum. O sulama hendeklerinin her yerinde sığıklar bulabiliyordu, bense onları tuttu-

ramıyor ve onun iki katı fazla yol almak zorunda kalıyordum. Çoğu zaman aramızda sadece bir hendek ve yüksek bir bayır oluyordu, ama yine de ben karşı taraftaydım. Ağlamak istiyordum, bedenim gözlerinin önünde ağırlaşıyordu.

“Benim adım İsa,” dedim ama dilim bana itaat etmek istemiyordu.

Yanıt vermedi. Hendeğin öbür tarafında duruyordu. Bayıra oturdu, ben de oturdum. Sözlerin değil, yer sarsıntılarının günüydü, yeni bir düzenin başlangıcını izleyen saniyelerdi. Sessizce konuşuyorduk.

Ağzımı açmadan:

“Seni seviyorum, Amhara,” dedim.

Ağzını açmadan:

“Seni seviyorum, İsa,” dedi.

Bizim derin soluklarımızdan ve palmiyelerin tepesinde esen sabah rüzgârının hafif uğultusundan başka bir şey duyulmuyordu. Ağzımı açmadan:

“Kumran’a gidiyorum,” dedim. “Bir saat içinde yola çıkacağım.”

“Biliyorum,” dedi, “bu yüzden bu kadar üzgünüm.”

Yoğun bir sessizlik oldu:

“Ama birbirimizi hiçbir zaman unutmayacağız.”

“Evet, ben buraya sık sık ve tek başıma geleceğim ve hiç kimse hakkımızda asla bir şey bilmeyecek.”

“Ben de kitaplarımın üzerine eğileceğim, yıllarca eğitim göreceğim ve bilgili bir adam olacağım, annemi kaygıya düşürecek yeni bir dil öğreneceğim, ama seni, seni asla unutmayacağım.”

“Ben yakında evleneceğim, müstakbel eşim düğün hazırlıkları için gelmeye başladı bile. Ona bağrışıp duran ve gülüşen çocuklar vereceğim, ama seni, seni asla unutmayacağım.”

“Ben halkımı Romalılardan kurtaracağım, savaşa gideceğim

ve belki de öleceğim, ama seni, seni asla unutmayacağım.”

Bana bakmaya devam ederek saçlarından bir toka çıkarıp onu parmağına batırdı. Toka, kandan kıpkırmızı olunca onu hendeğin üzerinden fırlattı. Ben de aynısını yapıp tokayı yine ona gönderdim.

Sedir ağaçları kadar ağırbaşlı, fırtınaya yakalanmış aşırı yük-lü gemiler kadar ağır, öğle sıcağındaki çöl kadar sessizdik.

“Dişlerim dökülecek, göğüslerim sarkacak, ayakların karara-cak, ama seni hiçbir zaman unutmayacağım.”

“İhanete uğrayacağım, küçük düşürüleceğim, yenilgiye uğra-yacağım, ama seni asla unutmayacağım.”

Neredeyse kırılmış olan tırnaklarımla ikinci yumurtayı da so-yup ısırdım, diğer yarısını da ona gönderdim. O onun parlak ve kaygan yüzeyini okşadı ve sonra onu ağzına attı.

Göklerde yeniden buluşabilirdik, bunu ikimiz de biliyorduk ama o zaman her şey sona erecekti; nesneler yeniden kıpırdama-ya, tekerlekler dönmeye başlayacaktı, dünya bizi belki hiçbirimi-zin sağ çıkamayacağı bir kavganın içine çekecekti.

Üçüncü ve son yumurtayı elimde tutuyordum ve onu tam ona atmaya hazırlanıyordum ki elime arkadan bir taş geldi. Yumurta düştü, bayırdan aşağı seke seke yuvarlanıp hendeğin içine sıçra-dı, sonra da parlak bir beyazlıkla yavaş yavaş dibe battı. Amha-ra dehşetle ayağa kalkıp ellerini boynuna götürdü.

Arkama dönüp baktığımda her yerde çocuk gözleri gördüm. Çalılıkların arkasına saklanmış belki yirmi, belki otuz tane kö-mür karası göz vardı. Çocukların arkasında ise beyaz bir giysinin eteğini gördüğümü sandım.

Amhara hemen ortadan kaybolmuştu, ben de kaçmaya çalış-tım ama ne yöne gittim de kendimi onunla karşılaşmış olduğum o ana kapının önünde buldum bilmiyorum; su küpü hâlâ kumla-rın üstündeydi; ben kapıdan geçerken su kenarındaki kadınlar

başlarını kaldırdı. Çocuklar peşimdeydi. En az elli kişiydiler ve hepsi de taş atıyordu. En küçükleri en öndeydi; büyükler biraz daha geride ve hâlâ tereddütteydi, ama en dipte, ben bir kez daha Yohanan'ı gördüm.

Kentin dar sokaklarına atıldım. Gübrelerin dışarı çıkarılma saatiydi. Kadınlar, zemin katın kapılarında durup gecenin pisliğini sokağa boşaltıyordu, her yer gübre yığınlarıyla doluydu. Yığınlardan sıcak bir buğu yükseliyor, tavuskelebekleriyle ibisler etrafta dönüp duruyordu. Gübreyi tarlalara götürecek olan eşekler yüklenmeye hazırdı. Yandan geçmek imkânsızdı, yığınların içinde sıçramak zorundaydım, ama bazen öyle yüksek oluyorduk ki dizlerime kadar batıyordum. Birdenbire bir çıkmaz sokağa girdim, arkama baktığımda bütün çocukların orada olduğunu gördüm, gülüşüp duruyor ve beni taşıyorlardı. Beni öldürecekler, diye düşündüm, ama ben böyle bir duvara kısıtılıp da ölmek istemiyordum.

Çocukların çoğu en fazla beş-altı yaşlarındaydı. Taşları büyük bir coşkuyla atan onlardı; yine de hâlâ masumlardı, sadece onlardan istenileni yapıyorlardı.

Yohanan?

Tapınakta neden dileniyordu?

Yeniden bir gübre yığına doğru atılıp çocukları itmeyi başardım. Benimle dalga geçip kovalamaya devam ettiler. Onlar, çıkmazlarla, çıkışı olmayan yollarla, kapalı kapılarla beni sürekli köşeye kısıtıran şu labirenti iyi tanıyorlardı. Onlar kovalamaca oynuyordu. Benim şaşkınlığımı, korkumu görmek onları eğlendiriyor gibi görünüyordu. Leş gibi kokuyordum, bir inek tarafından kusulmuş gibiydim ve giysilerim çamur içindeydi. Şu masum çocuklar için ne büyük bir eğlence ama!

Dar sokaklarda birçok adamın ve çalışan kadınların önünden geçtim. Sessizce bana baktılar, sonra birbirleriyle bakıştılar ve

kibarca bir adım yana çekildiler, ama o çocukları durdurmak için parmaklarını bile kıpırdatmadılar. Ben koşmaya devam ettim. Yine çıkışı olmayan dar sokakların birinde, bir evin dış kapısı açıktı; hemen içeri daldım, karanlık bir döner merdivenden yukarı çıktım ve kendimi birden, merdiven kadar karanlık bir odanın içinde buldum, az sonra içeride kadınlı çocuklu on kadar insan olduğunu fark ettim. Bütün bakışlar bana çevrildi.

“Bana yardım edin,” diye mırıldandım. Bunlar, “Seni seviyorum Amhara” dediğim andan beri dilimle söylemeyi başardığım ilk sözcüklerdi. Aynı cümle gibi görünüyordu.

Ama yaşamım bu ilk cümleyle son cümle arasında geçmiş gibiydi.

Uzun bir yolculuğa çıkmış, dünyayı görmüş ve işlerimle ilgilendikten sonra kendimi yine evde bulmuştum sanki.

Yaşlı kadınlardan biri ayağa kalktı. Gözleri yara bere içindeydi ve görmüyordu. Kolunu uzatıp el yordamıyla önümden geçti. Merdivenden inen ayak sesini duydum.

Biri daha ayağa kalktı ve bana hafifçe sürtünüp: “Gel,” dedi.

Saksılar içinde nane yetiştirilen terasa çıktık. Bitkilerin arkasına saklanarak gözlerimi aşağıya, sokağa çevirdim. Küçükler oradaydı ve içeri girmek istiyorlardı, ama kadın onlara engel oluyordu. Sokağın içinde, diğerlerinden epey uzakta, soluk soluğa kalmış, ama nefret dolu biri vardı: Yohanan.

İhtiyacı olmadan dilenecek kadar alçalan Yohanan. Beni buraya çıkaran kadın bana çatıyı işaret etti. Uzaklarda, kervanın kamp kurduğı yerdeki palmiyelerin siluetlerini görüyordum. Kadın bana hiçbir şey sormadı, orada bulunan herkes neden yardıma ihtiyacım olduğunu biliyormuş gibiydi. Karanlıkta oturup beklemelerinin tek nedeni yardım etmektir sanki. Onlar dünyanın içinde bir yerdeydi. Hiç kimseye kötülük etmez, burunlarını ka-

pamaz, hor görülen bir lehçeyle alay etmezlerdi. Onlar sadece çatıların üstünden giden bir yolu gösterirlerdi.

Duvarların, terasların, leylekleriyle, bitkileriyle ve havada süzülen ibisleriyle küçük bahçelerin üstünden atlayarak kaçarken, sabahın hâlâ erken bir saatiydi. Güneşten kurumuş kırmızı duvarların üstünde uçuyormuş duygusuna kapılıyordum; pek çok çatının üstünde, kadınlar ve çocuklar başlarını işlerinden kaldırıp gözleriyle uzun süre beni izledi, ama kimse elini bana doğru kaldırmadı.

Güneş kıraç dağlara hafif bir kırmızılık veriyordu, ama son konak yolu boyunca sıralanmış iskeletler beyazdı. Ölü develer, eşekler ve kurtlar. Her kervan çöle bir armağan bırakmıştı.

Eşegimin yanında bir sıra koşturup duruyordu. Yüksüz ve özgürdü. Annesinin etrafında hoplayıp zıplıyor, mola verildiği zamanlarda süt içiyor, arka ayakları üzerinde şaha kalkıyor, başını silkeleyip soluyor, anırıyordu. Ben de bir sazla onu kızdırıyor, yaklaştığı zaman kulaklarını gıdıklıyordum, çok eğleniyorduk. Parlak siyah kürkü, narinliği, güçlülüğü; ona büsbütün âşkıktım.

Ona ihtiyacım vardı.

Yohanan ön taraftaki yerine geçmişti yine; beni en son kent kapılarından çıktığı sırada, leş kokan ve çamurlu bedenimle eşegimin sırtında otururken görmüştü, o zamandan beri de dönüp bana doğru bakmamıştı. Hazırladığı komplo başını ağrıttırıyor olmalı, diye düşünüyordum.

Bu yüzden sıpaya ihtiyacım vardı. Çünkü onun iri gözlerinde Amhara'nın, ve onun, üçüncü yumurtam suya düşüp de aramızda hareketsiz kaldığı zaman duyduğu korkunun yansıması vardı. Sıpanın gözlerinin içinde istediğim her şeyi görebiliyordum: Amhara'nın başını ilk çevirdiği anı, kafasının üstündeki küpü. Ağaçların arasında koşarken görünen ayak tabanlarını, aramızda bir bağ kuran gözlerinin ağırlığını.

Eğer büyücü olsaydım, şu kocaman gözlerin içinde kaybolmak ve kendimi şimdiden geçmişe ait olan o zamanın içinde bul-

mak için birkaç sihirli söz mırıldanırdım. Sulama arkları boyunca, ağır ağır Amhara'nın yanında dolaşırdım ve... Ama yo, bu şimdiden imkânsızdı, yaşamlarımızın birleşmesi imkansızdı.

Öğle molası sırasında sıpanın başına bir şey gelmiş olmalıydı. Biri onu yaralamıştı. Birkaç saat gözlerimle onu aramış ve ancak Ölüm vadisi denen geniş bir vadinin inişli yolunda yana kıvrıldıktan sonra görebilmiştim. Tuz göletleri, güneşte prizmatik ışınlar göndererek parlıyordu; soluk almak çok zordu ve neredeyse herkes su tulumlarını kullanıyordu.

Sıpa sürünmeye başladı, başı öne sarkmıştı; sazla kulaklarını gıdıklamam hoşuna gitmiyordu artık, eskisi gibi oynamaya da hevesli değildi. Defalarca durdu, arkada kaldı; eşeğimi durdurup onu bekliyordum, bu yüzden biz de yavaş yavaş kervanın sonuna düşmüştük. İsteksizce zar zor birkaç metre yürüyordu.

Sonra bu da imkânsızlaştı. Kıpırdamak istemiyordu ve eşeğimden inip onun yanına gittiğimde, aşırı kan kaybettiğini gördüm, biri karnını kesmişti; az sonra kum kıpkırmızı oldu.

Boynuna atılıp ağlamaya başladım. O, hakkında kimsenin bir şey bilmediği bütün o evreni içinde taşıyordu, diye düşündüm. O, benim yaşamımın önemli bir parçasını içinde taşıyordu. O, dileklerimin ve arzularımın toplandığı ve barındığı yerd. Tüylerini okşadım ve kervanın sonuncu askeri yanıma gelinceye kadar hüngür hüngür ağladım.

“Eşeğine bin ve devam et,” diye emretti.

“Ama görmüyor musun...” dedim.

“Arkada kimse kalmamalı,” diye karşılık verdi.

“Ama onu kurtarmamız gerek!”

“Hadi oğlum acele et. Onun işi bitmiş artık,” dedi sıpama ilgisizce bakarak. “Ona orada iyi bakacaklardır...” dedi ve gökyüzünü gösterdi.

Gökyüzünde kara bir güneş oluşuyordu. Tehlikeli biçimde koyulaşan değişken bir merkeze her yandan bir karaltı akın ediyordu. Akbabalar. Sıpamın ayakları titredi ve düşüşüne beni de ortak ederek olduğu yere yığıldı. Askerin kırbacı üstümde şakladı, amacı vurmak değildi, o sadece imkânsıza devam etmemi engellemek istiyordu.

“Burada tek başına kalıp eşkıyaların saldırısına mı uğramak istiyorsun?”

“Umurumda değil,” dedim.

“Sen delisin ufaklık. Kervanın ne kadar uzaklaştığına bakšana bir.”

Yılan gibi kıvrılarak ilerleyen uzun kortej, develeri, eşekleri, sıranın başındaki zengin tüccarların şatafatlı kıyafetleri ve daha arkalardaki yoksulların tekdüze gri giysileriyle birlikte boğazın inişli yollarında gözden kaybolmaya başlamıştı.

“Bana bıçağını ver asker!”

Başını sallayıp bıçağı bana attıktan sonra tulumundan su içti. Sıpanın başını dizimin üstüne koydum ve bıçağı boğazına batırdım; pantolonuma koyu bir kan aktı. Hayvanın boyun kasları gevşeyip başı ağırlaştı. Bir zamanlar Amhara, arzu ve dünya olan şey şimdi kuma akıyor, yok oluyordu.

Ayağa kalkıp eşeğime doğru yürüdüm. Asker sabırsızlıktan homurdanıyordu.

“Geliyorum,” dedim.

“İyi edersin,” dedi ve hayvanını dörtmala sürerek sırtta gözden kayboldu.

Akbabalar sıpanın üstündeydi; kırk, elli akbaba ve kanat sesleri. Benim orada bulunmam, geçmişimin barınağını silip süpürmeleri için bir engel değildi anlaşılan. Arkasından başlayıp iç organlarına kadar onu yöntemle parçalayıp yiyorlardı. Kırılmış kemikler, emilmiş kıkırdaklar, bağlar ve zarlar. Etrafa bakınıyor-

lardı, kendilerini işlerine vermişlerdi. Daha sonraları, manastır-daki odanın penceresinden gökte uçan akbabalar gördüğümde, biliyordum ki onlar benim bedenimin parçalarını da yanlarında götürüyorlardı.

Ama burada, manastır yolculuğum sırasında ben, sıpamın is-keletine yaklaştım ve onun temizlenmiş göğüs kafesinden küçük bir parça, kuru ve kaygan ufak bir kemiği kırıp aldım ve bıçağın ucuyla üstünde bir delik açıp onu bir bağla boynuma bağladım.

Manastır konusunda ve orada kutsal kitapları okuyan insanlar konusunda çocukça düşüncelerim vardı. Adaleti öğretenlerin ya-nında, her şeyin adalet, aşk ve haz olacağını sanıyordum. Cebra-il'in oğlu Yohanan'la tanışmam, odaklaşmanın çok kutsal yuva-sına ilişkin kafamda oluşturduğum görüntüye şimdiden biraz kuşku düşürmüştü.

Ama bunun yararı da vardı. Tekdüzeliği oluşturan aydınlık ve karanlık karışımını öğretiyordu bana biraz.

Eriha'da çok kişi kervandan ayrıldı; geri kalanı Hindistan'a doğru devam etmek üzere bize katıldı.

Haham Simun bir elini benim, bir elini Yohanan'ın başının üstüne koyarak:

“Sizi manastıra bırakıncaya kadar rahat durun,” dedi. “Ve sen İsa, madem bu kadar meraklısın, kenti görmek için bundan ya-rarlanabilirsin. Benim yapılacak birkaç işim var.”

“Ben burada kalıyorum,” dedi Yohanan.

“Nasıl isterseniz öyle yapın. Yakında çok daha küçük bir alanda yan yana oturuyor olacaksınız.”

Bizimle ilgili bu yargıyı dinlemek ne acı bir duyguydu! Ama yine de en kutsal manastıra gitmek için yoldaydık biz. Kudüs Ta-pınağının entrikalarından ve tartışmalarından uzakta, şu ağırbaş-lı keşişlerden biri olmamız gerekiyordu.

Yola devam etmekle iyi mi yapıyordum? Cepheleşmeler olusacaktı, iç çatışmalar sürecekti, Rab'be yoğunlaşma bir işkence olacaktı.

Şu yeryüzünde insandan korunmuş bir yer yok muydu?

Meydanda bir ağacın altına oturup insanları seyrettim. Kleopatra'nın yaşadığı ve Bin Yusuf'un onca sözünü ettiği sarayı görme isteği kalmadı. Gidip kaynaktan su içme isteği de kalmadı. Oysa ona bunu yapacağıma söz vermiştim:

"Biliyorsun, ülkenin en iyi suyu oradadır. O sudan bir bardak iç ve içerken beni, şu ihtiyar eşkiyayı düşün," demişti bana.

Kumran! Akşam, gölün üstündeki bir tepeye kurulmuş manastırın beyaz duvarlarına yaklaştığımızda, daha önce hiç bu kadar güzel bir şey görmediğimi düşündüm. Akşam güneşinin ışığı duvarlar boyunca uzanıyordu. Burası büyük bir yerd, bir kentti, çoraklığın ortasındaki müstakbel yuvamdı. Birkaç ağacın, damların üstünden yükselen tepesini görüyordum. Kuşlar cıvıldıyor, burnumuza hafif bir reçine kokusu geliyordu ve ben suyun şırıltısını duyduğumu sanıyordum.

Bu apaçık saflığın yanında Kudüs Tapınağı da neydi? Kuşkusuz daha yüksekti ve daha büyüktü ama -aklımdan çocukça ve dine karşı bir düşünce geçti, bir kuş misali-, ama insanlarla kirlenmişti.

Ana kapının önünde parmaklarımla beyaz kireci okşuyordum; kapı açıldı: tatlı bir serinliğin, sessizliğin ve dinginliğin içindeki bu ilk gezintimi hiçbir zaman unutmayacağım. Sokaklar ve ıssız sokaklar; karanlık bir odada, bir mum ışığında bir canlılığın hareketi. Bir sokağın köşesinden dönünce yeni bir baş döndürücü deneyim: beyaz duvarlara canlılık veren sıra sıra sardunyalar, ormangülleri ve bamyalar. Balsam kokulu küçük bahçeler, daha keskin kokulu aromatik bahçeler. Şu küçük şapeller!

Servilerin gölgesindeki banklar, bankların birinde kafasını kaldırmadan kitap okuyan biri. Küçük meydanlar, bir güvercinlik, bir havuz.

Üstümüzdeki sıra kemerleri destekleyen payandalar bir usta işiydi sadece. Burada her şey kutsal yoğunlaşma ve saflıktan ibaretti, dinginliği korumak için her taş doğru yerine yerleştirilmişti. Burada her düşünce onlara öykünmeli ve ondan sonra doğrudan Rab'be yönelmeliydi. Kendimi böyle ifade edebilir miydim? Her halükârda o zaman yaptığım buydu.

Dünya can çekişiyordu ve ben düşünce olmak istiyordum.
Hemen.

Ama buradaydım, bu maddi evrende ve onca maddenin arasında. Burada topal ve şekli bir aşçı-keşiş vardı, geçmişimi unutmak ve yeni biri olmak için yıkanıp temiz giysilerimi aldıktan sonra konuştuğum ilk kişi o oldu.

Çömezler yerleri yıkayıp tencereleri küllerle ovarken ve yemek yenilebileceği düşüncesiyle ateşleri yakarken, o, mutfakta, yağlı kollarını masaya dayamış oturuyordu. İçeride hoş bir serinlik vardı. Ama düşünce yok gibi bir şeydi:

“Seni daha önce hiç görmemiştim oğlum!”

“Yeni geldim.”

“Tabii, tabii ya,” diye iç çekti ellerini kavuşturarak. “Ne kadar kalacağını göreceğiz.”

“Sonsuza kadar,” dedim şaşkınlıkla.

“Herkes öyle der,” dedi. “Buraya gelenler için yaşam zordur.” Sol gözünün ucuyla, biz diğer çömezlerin henüz istediği gibi girip çıkamadığı büyük yemek salonuna baktı. “Dinle,” dedi. Dinledim ve uzaklarda çok tanıdık bir ses duydum. Yahya! O burada mıydı? *Buraya mı* gelmişti?

Şaşırmamıştım da korkmuştum aslında.

“Orada kitap okuyan kim?” diye sordum.

“Taberiyeli Yahya. Tanımıyor musun? Herkesten güçlüdür o. Bir Mesih!”

Adam güldü ve öne eğildi.

“Yakında manastırın başkanı olacak.”

“Uzun süredir mi burada?”

“Sadece üç yıldır. Ama bu bazıları için hızlı gelişir. Demek onu tanıımıyorsun. Çok küçük yaşta öksüz kalmış. Ah! sen onu dinsizliğe karşı gürlerken dinleyecektin.”

“Dinsizlik... Burada!”

Hı, hı!! Adam gövdesini sallıyor ve dişsiz ağzıyla sırtıyordu. Sonra yeniden fısıltıyla konuşmaya başladı, ancak şimdi gözle-
rinde bir kaygı, apansız bir panik vardı:

“Ben bir ermiş değilim. Ama yine de beni kovmuyorlar. Ben dinsizim.”

Göğsünü gösterdi:

“Mastema benim içime girdi. Onun her elinde sekiz parmağı var ve o kadar kötü kokuyor ki. Geceleri beni göle inmeye zorluyor...”

“Neden?”

“Bırak şu masalları ihtiyar,” dedi ocağın yanında duran çö-
mezlerden biri bize doğru dönerek.

Ellerinde tunçtan yapılmış parlak bir kal potası tutarak bana gülümsedi:

“Buraya gelen herkese böyle şeyler anlatır. Sonu gelmez ma-
sallardır bunlar.”

“Bırak konuşsun,” dedim. “Seni neden zorluyor?”

“Bana geceleri musallat oluyor. Öyle gerektiğini söylüyor. Gerek, gerek, gerek...” diye tekrarlardı içinden gövdesini sallayarak. “Daire biçiminde, daire biçiminde, anlıyor musun!”

Çömez onun sallanan başına doğru bir işaret yaptı.

“Ama beni manastırdan kovmuyorlar. Sekiz parmak...”

“Mastema’yı diğerleri yüzünden içinde taşıyorsun,” dedim ona.

“Sen neler saçmalıyorsun? Ben kötü bir adamım. Kötü, kötü, kötü...”

“Belki de Mastema yok. Aydınlığın olması için karanlığın

oğullarının olması gerekmiyor mu? Kim kendini masum sanıyor?”

İhtiyar ayağa kalktı, gözlerinden ateş fışkırıyordu:

“Küfrediyorsun ufaklık. Yukarıdaki ermişlere küfrediyorsun.”

Yaptığım şey buydu! Manastıra geledi daha ne kadar olmuştu ve ben kendi ağzımdan her şeyden kuşkulandığımı duyuyordum. O kadar çok inandığım saflıktan, birlikten. Kurban olan o ise cimli oluşunu savunuyordu.

“Mastema’yla birlikte neler olup bittiği hakkında soru sormaya gelmiyorlar mı arada sırada?”

Başını salladı.

“Kuşkusuz onun hâlâ senin içinde olup olmadığını öğrenmek istiyorlar. Çünkü ya o seni bir gün terk ederse, o zaman neler olurdu? Ya bir başkasının içine yerleşmeye çalışırsa, neler olurdu? Çünkü o var mıydı?

Şaşı gözlerini faltaşı gibi açarak başını sallıyor, bedeni ileri geri sallanıyordu. Çömez bize yaklaşmış, şaşkınlıkla bana bakıyordu.

“Geceleri beni duyan herkes bilir bunu. Onlar benim nasıl bağırdığımı ve sekiz parmaklı elleriyle onun beni nasıl duvara fırlattığını duyuyorlar. Ve o kadar pis, o kadar pis kokuyor ki o.”

Yüzünü elleriyle gizledi:

“Peki kimse sana yardım etmiyor mu? Şu... Yahya bile?”

Soluğumu tuttum çünkü onun hakkında söyleyeceği her şeyi duymam gerekiyordu. O şu anda kimdi? Güçlü müydü yoksa güçsüz mü? Onun bir tür güce sahip olduğunu tahmin ediyordum, ihtiyar öyle dememiş miydi?

“Mesih gelince Mastema ölmek zorunda kalacak!”

“Ya evet,” dedi çömez. “Ben de artık tencereleri yıkamayacağım.”

Bize bir sır verircesine:

“Dünyanın sonu yakın” dedi. “Ülkede askeri silahlar gelişiyor. Daha şimdiden yüz ya da bin kişili birlikler oluştu.”

Parmağıyla manastırın en ücra bahçelerini gösterdi:

“Orada bir şeyler oluyor. Çok gizli.”

“Peki Yahya...?”

Adam çömeze doğru buyurgan bir hareket yaptı ve:

“Tencerelerle ilgilenmeye devam et şimdi!” dedi.

Bir gün, doğan günle birlikte dışarı çıkarken -duru bir sabah-tı, güneş, gölün diğer tarafındaki kızıl dağların tepesinden doğuyor, sisler dağılıyor, arılar kovanlarından çıkıp manastırın altında toplanan kalabalığın etrafında dönüp duran altın sarısı bir ağ oluşturunuyordu-, onu gördüm.

Bir taşın tepesinde, ayakta duruyor, üstündeki paltosu cılız bedenini kamçılıyordu:

Rab seni sonsuz bir yüksekliğe çıkarsın ve sana yüksek surları olan sağlam bir kale versin ki ağzının gücüyle cezalandırasın halkı. Âsanla kurut toprağı, dudaklarından çıkan solukla öldür dinsizleri ki bilgelik ruhu ve sınırsız güçle, anlayış ruhu, Allah korkusu ve adalet ruhuyla kuşansın belin, boynuzların demire, toynakların tunca dönüşsün ki bir boğa gibi toslayıp sokaklardaki insanları toz edesin, çünkü Rab sana bir krallık payesi verdi.

O Rab’bin sözü için tunçtan bir boynuz gibiydi, evet, bedeniye mesajı saran ince bir zar. Sert ve güçlüydü ve ben kendime sordum: bir gün karşılıklı oturup konuşabilecek miyiz yine?

Bütün yüzler ona doğru çevrilmişti. Ağızlar aralanmış, soluklar tutulmuştu, eller kıpırtısız, çocuklar hareketsizdi; kumun içinde kum grisi renginde bir kitle. Ama gözler parlıyordu. Arılar bir

alev parıltısıyla uçuşuyordu etrafta. İnsanlar ovalardan inip köylerden gelmişlerdi, bir kısmı Eriha'dan gelmiş ve oradan gül getirmişti, gülleri Yahya'nın önüne atıyorlardı ama Yahya onları görmüyor gibiydi... Uzun süre oturup onu dinledim; başka birçok keşişin de benim gibi yaptığını gördüm; Yahya manastırda etkili biri olmuştu; düşündüm: Sen bana düşünce olmayı öğreteceksin, sadece düşünce olmayı.

Daha sonra Kalabalık, yılın bu mevsiminde sarı bir ışıltıyla parlayan ekinlere ve Eriha'nın ötesindeki zeytinliklere doğru dağılırken Yahya bana doğru geldi:

“İsa,” dedi. “Sen buraya mı geldin?”

Bakışı sorgulayıcıydı. Sert ve neşesiz.

“Evet, Yahya. Peki ya sen?... Senin Tapınakta olman gerekiyor muydu?”

“Benim tapınağım burası. Dış dünya...” dedi ve başını salladı. “Kötü. Kudüs mahvolmuş. Ama sen... Sen ne yapmaya geldin buraya?”

Bu gerçekten çok ani olmuştu:

“Öğrenim görmeye geldim.”

Yine başını salladı.

“Gel,” dedi. “Gidelim. Kovanlarıma doğru yürüyelim biraz.”

Geniş ve düzensiz adımlarla önümden fırladı. İnce ayakları yara bere içindeydi, üşüyormuş gibi ellerini ovuşturuyordu. Tepeden aşağı kumsala ve tuz alanlarına dek yürüdük. O orada bir taşın üstüne çöküverdi. Kızkuşları boğuk çığlıklarla havada bir yükselip bir alçalıyordu. Yahya başını, burada, Kudüs'ten uzak, toplumdan uzak bu en ücra yerde bile yaşamın mümkün olduğunu göstermek istercesine köklerini verimsiz toprağa saplamış olan manastıra ve dağa doğru kaldırdı.

Her yerde çalışan insanlar vardı, tarla açıcılar, sefil ve yoksul halk.

Bulunduğumuz yerde kovan falan göremiyordum. Ona sordum. Elini açtı. Hafifçe gülümsedi, yüzünün karanlığında ışık saçan küçük aralığın, ağzının kenarından çıkan hafif bir gülümsemedi bu.

“Onları görmüyor musun, şuradaki arıları? Onların nasıl çalıştıklarını? Orada ve burada... Güneşin altında nasıl da çalışıyorlar, nasıl bal yapıyorlar baksana...”

Cılız yaşlılar, şiş karınlı çocuklar, bayırlarda çingirakları çalan cüzamlılar! Daha sonra Yahya penceresini dünyaya kapatıyormuş gibi elini kapadı ve bana doğru döndü:

“Burada ne işin var?”

“Ne demek istiyorsun?... Ben dünyadan... el etek çektim.”

“Yo, yo, yo. Bunun kulağa hiç de hoş gelmediğini duymuyor musun?”

“Sence ben yalan mı söylüyorum Yahya?”

Sırıttı:

“Bu çok saçma. Dünyanın sana ne kötülüğü oldu ki? Sen onu seviyorsun. Yalan mı? Böyle tumturaklı laflar etme bana.”

Haklıydı; ben de sustum. Evet ben dünyayı, patlayacak kadar çok seviyordum. Her zaman dudaklarımda mutlu bir gülümsemeyle uyuyordum, gülümsememin karanlıkta nasıl parladığını görebiliyordum, parlıyordu çünkü ben, Rab’le, yaşamla, içimde fokurdayan bir kaynakla aramda bağlar olduğunu hissediyordum. Bu gerçek bir kaynaktı. Yerin altından, büyüyen, gülümseyen, eğlenen her şeye doğru akıyordu. Gökteki yıldızlara ve topraktaki solucanlara kadar ulaşıyordu.

“Peki ya sen?” dedim.

Omuz silkti ve ellerine baktı.

“Tam üç yıldır buradayım. Ben Tapınak’a adanmıştım, bu yüzden de içlerinde en katı, en acımasız olanı hangisiyse onu seçtim. Biz burada Kudüs’ten, onun ikiyüzlülüğünden ve içten

pazarlıklı rahiplerle Romalılar arasındaki şu işbirliğinden nefret ederiz.”

“Bunlardan ben de nefret ediyorum, Yahya.”

“Sen! Sen nefret edemezsin!”

“Demek beni o kadar küçük görüyorsun...”

Ayağa kalktı ve kumsalda bir aşağı bir yukarı yürüdü, bana yanıt vermeden önce uzun süre düşündü ve sonunda:

“Bir şeyi unutma” dedi. “Seninle bir daha bu biçimde konuşmayacağım. Manastırdaki mevkiim buna engel aslında. Sen tilmiz değilsin, çömezsin ve başka bir şey de olamayacaksın burada, çünkü senin yerin burası değil.”

Sonra önümde durdu:

“Beni konuşurken dinledin. Söylediklerimde hiç neşeli bir şeye rastladın mı? İçimde gülümseyen bir şey gördün mü?”

“Belki biraz korktum.”

“Kuşkusuz. Ben de. Ama hiçbir şey benden kaynaklanmıyor, sertlik dışında belki. İnsanların içlerinde barındırdığını sandığım sıcaklık, ben onların yüzüne bakınca kaçıp gidiyor. Benim sözlerim çöldeki kum gibi. Ben katıyım. Acımasızım. Söz konusu sen olduğun zamanlar dışında. Sertliğim yatışmıyor. Başka türlü olmasını istedim.”

“Bunun Elizabet’in başına gelenlerle bir ilgisi var mı?... Sen... Ben... Bana karşı bir kin duydun mu?”

“Seni o zaman sevmeye başladım. Aramızdaki farkı o zaman gördüm. Sende bir güç var. Benimkinden farklı bir güç. Yeni bir şey.”

“Bu doğru değil.”

“Doğru. Ama sen henüz hazır değilsin. Senin dünyayı görmen gerekiyor.”

“Dünya kötü.”

“Dünya kötü ama biz orada yaşıyoruz. Rab bizim ruhlarımızı

yaşama bağladı, bunu biliyorsun. Bunu sen söylemiştin. Kendi gücünü, kendi tanıklığını kabul etmen için senin zamana ihtiyacın var, çünkü sen safsın. Sen -saflığın ta kendisisin, oysa ben sadece saflık düşüncesiyim. Çok kimsenin dıştan arınması gerekiyor, ama sen, sen içten arınmalısın...”

“Tuhaf şeyler söylüyorsun.”

“Sen yeni bir şeysin.”

“Ama bunu nasıl bilebilirsin? Birbirimizi yıllardır görmüyoruz. Benim başıma neler geldiğini bilmiyorsun. Benim neler yaptığımı...”

“Elbette biliyorum. Senin benim mutlu olmadığımı gördüğün gibi. Bir şeylerin eksik olduğunu. Benim yorgun ve katı olduğumu. Kum gibi sözcükler.”

“Peki senin başına ne geldi?”

“Bir gün sana Hindistan’a gitmek istediğimden bahsetmiştim, hatırlıyor musun...?”

“Hım.”

“Sahi mi? Bunu *neden* hatırlıyorsun?”

“Çünkü ben sana olmayacak düşler kuruyorsun dediğimde senin içinde bir şeyleri yıktığımı düşünmüştüm. Bu düşleri kurarken o kadar mutlu görünüyordun ki...”

“Samimi yanıt ver. Bunu hatırlamanın nedeni bu değil. Sen bir şey görmüştün!”

“Evet. Senin içinde bir şeylerin yıkıldığını düşünmüştüm. Birçok hayalin. Ya da daha çok senin birdenbire büyüdüğünü düşünmüştüm. Yaşamının birçok yılını birden atlayıp geçtiğini. Yapmak için zamana, olanaklara ve isteğe ihtiyacın olan bir şeyler siliniyordu. Sadece oyun oynadığımız zamanlar değil, bu çoğu zaman böyleydi, sen birdenbire bütün bu oyunlardan uzaklaşmıştın. Sen Tapınak’a adanmıştın... Senin yolun daha o zaman çizilmişti.”

Oturdu ve ellerini çenesine dayadı, sırt omurları gevşedi.

“O yolun nereye vardığını soruyorum kendime. Şu lanet olası sertlik dışında demek istiyorum. O yol beni nereye götürecektir?”

“Ölüme. Her şeyin sonu oraya varır.”

O zaman gülmeye başladı ve başını yana eğdi.

“Biz yaşılanıyor muyuz? *Ben*, ben zaten her zaman öyleydim. Annem ve babam kadar yaşlı.”

“Onları özliyorum,” dedim. “Benim için o kadar önemliydiler ki.”

“Ama sen bunun ne demek olduğunu bilmezsin. Gerçekten. Doğduğun günden beri ölümün yanında olduğunu düşünsene. İnsanın yaşlı ebeveynleri olmamalı. Ölüm insanı doğar doğmaz kucığına oturtmamalı. İnsanın anne babası genç olmalı, seninkiler gibi. Küçük ve dar bir aralıktan da olsa yaşamı görmek için zamana ihtiyaç var. Yaşamı. Sürülmüş birkaç tarlayı. Bir gölü. Çiçeklerle kaplanmış bir ağacı.”

“Ama sen bunları gördün... Oyunlar oynadığımız her defasında...”

“Aynı şey değil. Onların yüzü çok yakındı. Dünyaya ilişkin her şey bana *anlatılmış* gibiydi. Ben dünyayı artık kendi gözlerimle değil, onların gözlerindeki yansımadan görüyordum. Hiçbir şey beni eğlendirmiyordu. Hiçbir şey bana *hafif* gelmiyordu. Söylediklerimi anlıyor musun?”

“Sanırım.”

“Normalde böyle konuşmam. Senin buraya gelişin beni öyle allak bullak etti ki. Sen beni tanıyor ve *görüyorsun*. Bu yüzden de ben artık aynı değilim. *Tümüyle* sert değilim. Ama benim bu sertliğe ihtiyacım var: onsuz nasıl davranacağımı bilmiyorum.”

Uzaktaki tarlayı gösterdi.

“Şu kuş,” dedi, “ne renk? Orada, taşların arasındaki.”

“Saka kuşunu mu diyorsun? Kahverengi, kanatlarında çok az altın sarısı ve yeşil var, kuyruğunun altında da kırmızı bir benek. Ne güzel parlıyor. Başını nasıl da kasıla kasıla geriye atıyor bak-sana, sanki aynı anda her yöne dönüyor. Bizim evde çok vardı onlardan. Odun yığınlarının üstünde. Her sabah oraya konarlardı, biz de onlara yem atardık. İlkbaharda, su taşlar arasından süzülüşünde ve... Bunu neden sordun?”

“Çünkü ben hiç böyle bir şey görmüyorum. Hiç,” diye bağırdı taştan kalkarak. “Ben bir kuş görüyorum ve düşünüyorum: bir kuş. Hepsi o kadar. Kuşla ilgili başka hiçbir şey yok. Ne renkler var, ne bir hikâye, hiçbir şey.”

“Sen başka şey görüyorsun Yahya.”

“Ne yazık ki evet. Cisimler siyah ve karanlık. Aralarında bağ yok. Boşluk var. Hayatta her şey böyle görünüyor. Ama sen, sen... saka kuşlarını nasıl gördüğünü dünyaya öğretmelisin. Sen bağları anlatmalısın.”

“Bunlar çok açık şeyler değil mi?”

“Ne sanıyorsun sen? Senin açıklık olarak gördüğün şey ne? Romalı’nın Yunanlı’ya, Yunanlı’nın Yahudi’ye, Yahudi’nin Yahudi’ye, yoksulun yoksula karşı olması mı? Biz kendimize karşıyız. Bizim düşmanımız biziz. *Ben*, benim düşmanım benim, ben... ah! ben hiçbir işe yaramam.”

“Senin manastırın başkanı olacağın söyleniyor. Hatta deniyor ki...”

“Sus!”

Ama ben susmadım. Aksine sesimi daha da yükselttim ve sözlerim onun bütün gizli köşelerine nüfuz etti:

“Gelecek Mesih senmişsin.”

Ne büyük bir rahatlama ama! Ne tatlı bir intikam! Ciğerlerim yepyeni bir havayla doluyor, daha rahat, daha sakin soluk alıyordum sanki. Sonra gülmeye başladım. Öyle uzun bir süre ve öyle

yüksek sesle güldüm ki tarladaki insanlar başlarını kaldırdılar; kazmalarının ve oraklarının üzerinde doğrulup onları göğüslerine yasladılar. Hepsi dinliyordu. Hepsi çok yakındı.

Sonra sustum. Hemen yanımdaki Yahya'nın yüzünde sınırsız bir acı görüyordum. Hatamı telafi etmeye giriştim.

“Ben senin ordunda asker olacağım.”

“Rab’be bunu nasıl yaparsın?” dedi. “Nasıl yapabilirsin?”

“Bunu... mutfaktaki... biri söylemişti. Özür dilerim Yahya.”

“Özür dilemen gereken ben değilim.”

“Burada olduğun için öyle mutluyum ki. Konuşacak birini bulduğum için.”

“Özür dilemen gereken ben değilim,” diye tekrarladı tekdüze bir sesle. “Ama senin daha zamanın var.”

Sonra manastıra doğru tırmanmaya başladı. Hızlı yürüyordu; onun peşinden gitmek zorunda değildim kuşkusuz. Ben oturmaya devam ederken altımdaki yer sarsılmaya, kavurucu bir sıcak bedenimin içinde şimşekler çaktırmaya başladı. Yahya’dan ür-küp havalanan kızkuşları, gagalarıyla sinirlerimi kapıyor ve onları tarlaların üstünde çığlıklar ata ata götürüyordu.

Ertesi gün dindarlık, bal peteğini ve kırbacını almaya hazırlanırken, Yahya bir taşın üstüne çıkıp herkesin önünde konuştu. Manastırda hüküm süren düzmece emniyetten söz etti. Dünyadan uzaklaşıp bir köşeye çekilmekten, körü körüne bağlandığımız boş inançlardan söz etti.

Gözleri ışıldıyordu. Değişmiş gibiydi. Başlangıçta yaşlı keşişlerin hepsi bir vaaz duyar duymaz yaptıkları gibi iç çekmiş, ama az sonra onun sözlerindeki o acıyı fark etmişlerdi. Onun içinde bir başkan gördüğünü ileri süren yaşlılar kurulunu hiçe saydığını, ona inanan ve onun içinde geleceğin ışığını gördüğünü ileri sürenleri alaya aldığını duymuşlardı.

Onların yalnızlığını haykırırken uzun ve zayıf elleri titriyordu. Sonra sustu, giysisini ellerine alıp parçaladı. Çıplak bir halde taştan indi.

Yerde oturan insanlar ayağa kalktı, hepsi olağandışı bir şey olduğunu anlamıştı.

Manastırın ana kapısına vardığımızda, onun çölün kumunda yitip gittiğini gördük: küçük bir burağanın ortasında, kuzeye doğru ilerliyordu, Şeria nehrine ve çöle doğru.

Bu süre boyunca bana hiç bakmamıştı.

Daha sonra ben şiddetli bir gerçeksizlik duygusuna kapıldım. Manastır boşalmıştı. Hayat yoktu. Dayanağımı kaybediyordum, şu bağları kaybediyordum, sadece düşlerim ve ben vardık, belki ben bile yoktum. Ben Yahya'nın kafasındaki bir düşten başka bir şey değildim belki de. Her şey bir planın parçasıymış gibi görünüyordu. Peki ya gerçekten öyleyse; o halde ben onun hüznü mü yoksa neşesi miydim? Yenilgisi mi yoksa acısı mı? Geleceği mi yoksa? Kapalı ve donmuş bakışlarında bir şey, onun kendi adına geleceğinden vazgeçtiğini söylüyordu. Onun başkalarına ait olduğunu. Evet, geleceğin onun şimdiki zamandan intikamı olduğunu.

Şimdi, iş işten geçtikten sonra, burada, çölde, dünyanın etrafında bir süreliğine yatıştığı şu anda, bunu o kadar net görüyordum ki. İş işten geçmişti, evet varlığım henüz çiçek açmaya başlamamış bile olsa, her şey için artık çok geçti. Açılan ve rüzgârda ısıldamaya başlayan bir çiçek, hazırlık yaşamını kış boyunca çıplak dallar üzerinde yaşamıştır şimdiden ve kimse bunun farkında değildir. Çiçek ısıldamaya başladığındaysa, her şey çoktan bitmiştir.

O halde her şey çoktan bitmiş, iş işten geçmişti, ama insanlar bunu bilmiyor. Bense bu iş işten geçtikten sonrada, Yahya'nın benim kafamdaki düş olduğunu sanabiliyorum kimi zaman. O, hiçbir zaman varolmamıştı, onu ben kafamda yaratmıştım.

Manastırda, Tobias adında, uzun ve gür sakallı bir keşiş de vardı. Manastırın küçük sebze bahçesinde tek başına ocak açmaya çalışırdı; biz diğer çömezlerse hardal tarlalarının altın parıltılı kokuları arasında hep birlikteydik. Hantaldı, sırtını kamburlaştırır, kimseyle konuşmazdı. Delice çapalar, arada sırada çapasına dayanıp dinlenir ve toprakla ya da topraktaki bir şeyle konuşurdu, bilemiyorduk.

Günler geçti. Onun çapasını kaldırıp toprağa sapladığı ve sonra da sövüp saymaya başladığı o sabaha dek ortak hiçbir şeyimiz olmamıştı. Diz üstü çöküp çapasıyla açtığı çukurun üzerine eğildi.

Hemen yanına koştum. Neler olduğunu merak ediyordum.

Kazmayı bir sıçan yuvasına indirmişti. Yedi sekiz tane pembe ve tüysüz sıçan yavrusu, ikiye bölünmüş de olsa hâlâ annelelerinin memesinden süt emiyordu; kaygan bedenlerinin üstüne kan akıyordu, üstlerine tutam tutam kıl yapışmıştı ama onlar yine de cırlayarak, içlerini çekerek ve inleyerek emmeye devam ediyorlardı. Tobias eliyle otları araladı. Yanına vardığımda öyle bir yerde durdum ki gölgem onun üstüne düştü; başını bana doğru çevirdi.

“Görüyorsun!” dedi.

Onayladım. Bu iğrenç bir şeydi.

Başını salladı.

“Yavruları öldürmem gerekiyor.”

“Hım.”

O anda Yohanan da damladı. Yağlı bedeniyle bize bakıp kıs kıs gülüyordu:

“Bak sen, burada çene çalılırsunuz siz ha!”

Tobias ayağa kalktı:

“Siz kim?”

“Siz kim?” dedim ben de aynı anda.

“Biz yok,” diye devam etti Tobias; sesinde korkutucu bir yalnızlık seziliyordu.

“Ben sanıyordum ki...,” dedi Yohanan.

“İstedğini sanabilirsin,” diye gürledi Tobias. “Toz ol. Bunu yapan benim.”

Parmağıyla çukuru gösterdi ve yavrularla ilgilenmek için eğildi. Bir sıçan yavrusunu eline alıp Yohanan’ın burnunun dibine soktu. Yohanan bir adım geri çekildi.

“Onları öldürmem gerekiyor,” dedi. “Ya da belki bunu benim yerime sen yapmak istersin? Kazmayı tam üstlerine indirdim.”

Sonra daha çok kendine sövüp saymaya başladı:

“Öyle küçük ve güçsüzler ki. Ölmesi gereken onlar değil.”

Yeniden Yohanan’a döndü ve bağırdı:

“Seni bu kadar güldüren nedir?”

Yohanan’la hiç kimse böyle konuşmamıştı. O, aramızda soğuk bir leke gibiydi, onun yanındayken donuyorduk. İş çalışmaya gelince, ondan tembeli yoktu, her zaman gerçekten çalışan grupların arasında dururdu. Her zaman parmağından çıkartılması gereken bir kıymığı ya da bir sıyrığı olurdu ya da acilen su içmesi gerekirdi. Çalışmanın tam ortasında kendine yapacak bir şeyler bulurdu. Küçük ve uyuşuk kız elleri, nasırların da kirin de ne olduğunu bilmezdi.

Ama hiç kimse ona ne olursa olsun bir şey söylemeye cesaret edemezdi.

Tobias bunu yapan ilk kişiydi. Yohanan’la diğerleri arasında

dolanıp duran nefreti o serbest bırakıyordu. Kendini geri çekmedi ve ben o zaman, sonu çok feci bitecek bir şeyin başladığını hissettim. Bu fırsatı biraz da Yohanan yaratmıştı sanki. Kendi nefreti bir muhatap bulmuş gibiydi. Artık biliyordu. Kendisinin kim olduğunu, Tobias'ın kim olduğunu biliyordu.

“Sen kimle konuştuğunu biliyor musun?” diye karşılık verdi Yohanan küçük burnunu kırıştırarak.

Şimdi etrafımızda başka insanlar da vardı. Yohanan onlara, eğer varsa masumlara sesleniyordu. Biz diğer çömezler arasında bir ayırım yapıyordu. Her zaman olmak istediği gardiyan gibi doğrudu. Tam o anda bir rolü canlandırıyordu ve seyircileri de vardı.

“Çok iyi biliyorum,” dedi Tobias ve sonra ona sırtını döndü.

İnsanlar birbirleriyle neden yakınlaşır ya da birbirlerinden neden nefret eder bilmiyorum. Tesadüfi olaylar bizim gözlerimizi açar. Sözcükler, davranışlar bize yol gösterir, farklı zeminlerde birbirimizden ayrılırız. O ana dek bizler, manastır düzenine uyan, aynı giysileri giyen öylesine biriydik, adsız biri; aynı bağlılık diliyle, çalışırken, ibadet ederken, okurken yan yana dururduk; seslerimiz, içinde bazı seslerin daha pes, bazılarının daha tiz olduğu bir koroyu oluştururdu, ama yüzlerimiz hiçbir şey söylemezdi, çünkü içimiz adalet isteğiyle doluydu, bizimle ilgili tanrı iradesini hemen önümüzde arardık. Çok nadiren etrafa bakardık.

O günden itibaren, Yohanan benimle arkadaş olmaya çalıştı. Kuşkusuz her zaman yanımda duruyordu. Ama işkilliydi çünkü ben hiçbir zaman Amhara olayına dair bir imada bulunmamıştım; onun zaman, iş ya da dersle ilgili sorularını yanıtlıyordum ama asla onunla konuşmaya girişmiyordum. Ne var ki şimdi onun bir planı olduğunu görüyordum.

“Tobias yalnız çalışmayı seviyor,” dedi çapaya doğru eğile-

rek, bu arada göz ucuyla tarlanın çok ötelere bakıyordu.

“Öyle mi?” dedim.

“Çok nadir grup içinde bulunuyor.”

“Onun istediği de budur belki.”

“Belki senin de?”

O zaman başımı kaldırıp gözlerinin içine bakmak istedim ama o gözlerini kaçırdı. Burnunu kaşıdı, gözünde küçük bir sinek aradı ve birdenbire çok uzaklaştı.

O bunu söylediğinde ben gerçekten gitmek ve onun beni bulamayacağı bir yere yerleşmek istedim. Ama sadece o zaman. Önceleri, işin kendisiyle ilgili olmasaydı nerede olduğumu bile düşünmezdim. Kolza toplayarak ve ellerime süzülen balın burun deliklerimi gıcıklayan kokusuyla tatmin olurdum, toplayıp demet yaptıktan sonra arkama koyduğum otlarla tatmin olurdum. Sonra çömelip gölgede kalan dar yarım çembere doğru attığım şu ufak adımla.

Yohanan’sız sabahlar ne güzel olurdu! Güneş doğmadan önce ne tatlı bir sıcaklık, balın, rüzgârın ve terin ne *mükemmel* kokusu olurdu! Ama o arkamda dikilip soğuğu getiriyordu. Ne istiyordu?

Her şeyi bilmek istiyordu. Denetlemek. O hiç kimse değildi. Korkmazdı. O korkunun kendisiydi. Nefret etmezdi. O nefretin kendisiydi. Denetlemek onun yaşama tarzıydı ve bende acıma duygusu uyandırıyor. Düz ve parlak cildi olan geniş yüzü, kaçak ve soğuk bakışları, yanaklarının ve alnının üstünde gezdirip durduğu elleri beni feci biçimde sinirlendiriyordu.

Çevrede başka herkesin beli düzenli aralıklarla eğilip kalkıyordu, zaman zaman Tobias’ın da katıldığı bir şarkı söylüyorlardı; bir tek Yohanan dimdik ve kaskatı duruyordu.

O uğursuz tat, acı içkiydi.

Onun sözcükleri kendi etrafında yavaş yavaş kapanan bir kapan gibiydi.

Basmakalıp sözleri bile –sence de bugün hava çok sıcak değil mi? Çok rüzgâr var değil mi?- sonunda sakınılması gereken bir tehdit içeriyordu.

Hiçbir şey nedensiz söylenmiş değildi.

“Bu gece hava bayağı soğuktu.”

“O halde uyumuyordun.”

“Evet. Yo,” diyerek kendimi toparlıyordum. “Yo, yo, uyuyordum.”

Çünkü Yohanan’ın düşüncelerimizin her aralığından içeri süzülürmesinden, geceleri uyanıp tuvaletimizi yapmak için dışarı çıkmamız gerektiğinde onun da orada olup bizi gözetlemesinden korkuyordum. O zaman, artık en özel davranışlarımızda bile rahat olamayacaktık. O bizim kendimizle olan ilişkimizi bozuyor, elden alete, düşüncelerden eyleme giden o akımı kesiyordu sanki.

Büyük yatakhane, yataklarımız ay ışığıyla aydınlanıyordu.

Bir gece, hafif kıpırtılar duyup uyandım ve Tobias’ın usulca yataktan kalktığını gördüm. Uyumaya devam etmek için yatağın içinde dönerken Yohanan’ın gözlerinin parlak beyazını fark ettim ve düşündüm: Tobias birazdan dönecek. Tuvaletini yapıyor.

Ama Tobias gecikti ve günün ilk horozu gecenin koyu karanlığını yarmadan da dönmedi. Belki dışarıda yere yatıp tekrar uyumuştur. Hiç değilse Yohanan’ın başkalarıyla bir arada uyumak zorunda olma fikrine burun kıvrıldığını hatırladım; o buna alışkın değildi, ben de ona dışarı çıkıp duvarın yanında, sıcak kumların üstünde uyumasını önermiştim.

Ama o bunu yapamayacak kadar korkaktı.

Tobias ise korkmuyordu. Elimde olmadan, onu daha sık düşünmeye başladım. Yohanan’a karşılık vermeye, ona kim olduğunu göstermeye cesaret edebiliyordu. O halde o biriydi. Ama

kim? Bizden birini aramayan, özgürlüğe kavuşmaya çalışmayan o apaçık yalnızlığı, ağırlığı; o halde bunlar başka bir yapıdaydı. Merkezi başka yerdeydi. Sabahları kahvaltı masasında yan yana sıralanmış yüzlere bakıp henüz tam uyanmamış o parlak gözleri gördüğümde, sütlerini höpürdeterek içen şu ağızları duyduğumda düşündüm: herkesin kendi yaşamı var. Burada pek çok şey hazırlanıyor, diğerleriyse uykuda. Her birimizin kendine ait kralığı var.

Tobias art arda üç gece dışarı çıkıp gelmedi. O üç gün boyunca Yohanan yatakta kalıp onu gözetledi. Dördüncü gece o da kalkıp usulca dışarı süzüldü. Onun ardından ben de yataktan fırladım ve onu ana giriş kapısının yakınlarında yakalamayı başardım.

Bana doğru döndü, afallamıştı.

“Bak sen, demek sen de uyandın,” dedim sidik torbami boşaltacağımı duvara kadar onun önünden giderek.

Yanıma geçti ama gözleri dikkatle etrafı inceliyordu.

“Uyumakta zorlanır mısın?”

“Ya sen?”

Yüz yüzeydik.

“Hava çok sıcak,” dedi gözlerini kaçırarak.

“Evet.”

“Ama şimdi daha iyi.”

İstemeye istemeye benimle birlikte döndü. Ben uyumadım, belki o da, ama o beni ilgilendirmiyordu. Kendi kendime ben neyi savunuyordum, diye soruyordum. Tobias’ı mı? Ya da kendimi. Tam bağıllık, kendinden tümüyle vazgeçme gibi, manastırda edilmiş bütün o vaatlere rağmen kendin olma hakkını. Tobias kendi vaatlerine aldırmiyordu.

Onun varlığı beni parçalıyor ve kaygılandırıyordu. Manastır da artık sadece dünyanın bir *parçası*ydı.

Düşüncemde, geceleri dışarıda onu izliyordum. Hakkında hiçbir şey bilmediğim o başka şeye doğru. Dışarıda, başka türlü düşünen, başka yasalara uyan insanlar olduğunu düşünüyordum. Orada başka tür yalnızlıklar ve topluluklar vardı. Daha mı büyük, daha mı küçüktü?

Büyük ihtimalle buradaki gibiydi. Ama beni kendilerine çekmeye başlamışlardı. Yahya manastırın güvenliğini tanımamı istemiyordu. Benim dışarıda olmamı istiyordu, oysa ben Rab'bin sözünü daha derinliğine kavramak, onu saf ve çıplak karşılayabilmek için kitaplara yakın olmak istiyordum.

Kaynağa gidip su getirme sırası bir gün Tobias’la bana gelmişti. Ahırlarından çıkardığımız eşeklere boş testileri yükledik. Yohanan giriş kapısının yanındaydı.

“Demek bugün sıra sizde,” dedi.

“Evet öyle.”

“İkiniz birlikte çok iyi çalışıyorsunuz.”

Ama biz kapıyı geçmiştik bile.

Tobias benim önümden gidiyordu. Boş su testileri eşeklerin böğrüne çarpıyordu; bunun farkına vardığında, testilerin yan tarafına kendisi vurmaya başladı. Güm, güm, güm. Eşekler, doğan günle birlikte, arkadaşlarımızın çalıştığı tarlaları geride bırakarak hiç zorlanmadan ilerliyordu.

Onun davul çalışını taklit ettim. Testiler soğuktu ve onlara dokunmak çok hoştu.

“Ne müzik ama!” diye haykırdım.

Parmaklarımın ucu soğuk yüzeyde dans ediyordu.

Bu, dünyanın üstüne vurup çalmak gibi bir şeydi.

Sanki o sabahın tamamı, parmaklarımızın altındaki bir davul derisiydi. Davul sesleri o sabahın içinden geçip tarıma elverişli kılmak için ağır bir işin görüldüğü ovalara doğru yayılıyordu. Davulumuzun sesi, dağların sessizliğine, gölün yüzeyine ve kızıl yansılar yayan ışığı, kayaların, tepelerin ve eşeklerin sağ böğrünün üstünde sönüp giden sabah güneşine karşı zafer kazanıyordu. Çiy damlaları eşeklerin kısa tüylerinden uçup buharlaşıırken topuğum düzenli aralıklarla onların sıcak ve yumuşak ka-

rınlarına vuruyordu.

Cennete girmek için böyle hayvan üstünde gitmek gerekiyordu.

Biz de böyle hayvan üstünde gidiyorduk. Burada ve şu anda. Bedenim öyle hafifti ki; o, dünyayı sevmeye her zaman meyilli olmuştu. Tobias bile, iki büklüm sırtıyla ve yüzünü yere doğru çekmek istiyor gibi görünen ağır sakalıyla aynı şeyi yaşıyor gibiydi: dünya aşktı.

İlgın ağacının altındaki su kaynağına doğru gidiyorduk, güm, güm, güm.

Ama o birden yavaşladı ve ben ona yetiştim:

“Bunu iki oldu söylüyor.”

“Kim?”

“Yohanan. Seninle benim ortak bir şeyimiz olduğunu.”

Ben bunu neredeyse unutmuştum. Onun kuşkuculuğuna alışkındım.

Yohanan’ın gece casusluğuyla ilgili bildiklerimi anlatmayı düşünüyordum ama Tobias benden önce davrandı.

“Kim o? Sen kimsin?”

“Ben Nasıralı’yım,” dedim söylemek istediğim her şeyden ne derece ustalıkla sıyrıldığımı hissederek.

“*Bunu* biliyorum. Ama başka?”

“Yahya’nın yakın dostuyum -ya da dostuydum. Biz onunla birlikte büyüdük.”

“Yahya,” dedi alaylı bir gülüşle Tobias. “Cinliydi o.”

“Hım. Peki sen değil misin? Söylesene bana, sen gerçekten neye inanıyorsun?”

Düşünceli bir hali vardı.

“Sen neye inanıyorsun?” diye sordum. Tekrarlamak zor gibi görünmüyordu.

“Herkes sorduğun soru bu mu,” dedi Tobias gülümseyerek.

“Bunu duymuştum. Bazıları bundan rahatsız, bazılarıysa çok şaşkın. Sana ne yanıt veriyorlar genelde?”

“Böyle bir soru sorulamaz mı?”

“Sorulur elbet, bana sorabilirsin, ama sana ne tür yanıtlar verildiğini bilmek hoşuma giderdi.”

“Yasaya ve kitaplara inandıklarını söylüyorlar, ama ben değil. İnsan bir söze nasıl inanabilir? Söz dışarıdan gelir. Onlara inançlı olmak için *ona* inanmak yeterli denmiş. Ama onun anlamı ne? Bir bilseydim. Bedenim bana öyle acı veriyor ki paramparça oluyorum. Yüksekte ve alçakta olan bütün çelişkiler birbirine karışıyor, bütün tarih. Bu soruyu sormanın imkânsız olmasını da *isterdim*. Bunu yanıtlamanın imkânsız olmasını. Onlar dinin arkasına sığınır. Hepsi birer ahlakçı olur, dudaklarında alaylı bir gülümsemeyle sizi tepeden tırnağa süzerler. Hahamın yanına gidip ona “burada bir dinsiz var” demekle tehdit etmek isterler. Ama önemli olan bu değil. İnanç gerçek olursa, ben onun her şeyi, yolunun üstünde duran her şeyi peşinden sürüklemesini isterim -ve bunun mümkün olduğunu da *biliyorum*: ağaçlar ağaç olmadan ağaçlar görürüz, kuşlar *kuş* olmadan kuşlar görürüz. Biz orada, önceki andayızdır. Severiz. Kendimizi aşka adarız. Yaşamımız başka bir ışıkla aydınlanır ve hiçbir şey dışta bırakılmaz. Anlıyor musun?”

Tobias yanıt vermeden onayladı.

“Gerçeğin yolundan gitmek istenmiyor. Gerçek *olma* zorunluluğu hissediliyor. Bilgili olmak istenmiyor, bilginin kendisi olmak isteniyor. İçimde ateş gibi bir şey var, hiçbir zaman özgür olmayacağım, onun önündeysen her şey kuşku, yıkıcı değil, yo, tersine açık bir savaşı yöneten büyük bir kuşku. Bak sen, demek benim çok soru sorduğumu söylüyorlar. Hım. Kuşkusuz doğru bu.”

Sustum. Sarı kumların üstünde küçük burağanların hareketini

izledim, kavurucu bir sıcak vardı ama sıcak hava buharının ve si-
sin adeta içindeki sarı ışık, bana, üstümüzde az önce sarı ve ma-
vi bir ışığın parladığını, tatlı serinlik anının kaybolduğunu ama
yarın ve öbür gün yeniden geleceğini ve benim yine güzellikle,
ama bir o kadar da, hatta daha da fazla güzel olmayan şeylerle
kuşatılacağımı düşündürüyordu.

“Neden bu kadar sessizsin? Böyle yaşamaktan memnun değil
misin? Sen, sen *biliyorsun*.”

“Bu bilgi yüzünden kendimi o kadar yalnız hissediyorum ki.
Gitgide daha yalnız. İşte bu yüzden soruyorum. İçimdeki bu güç-
lü bağı hisseden tek kişinin ben olduğum kuşkusundan kurtul-
mak için soruyorum. Yaşayan ve soluyan her şeyle, uzun süredir
ölü olanla ve günün birinde, burada ya da başka bir yerde yaşı-
yacak olanla aramdaki bağdan söz ediyorum. Bu gerçeği gizle-
yen yanıtları duyduğumda öyle bir korkuya kapıldım ki. Sanki
dünya sadece beni kuşkuya düşürmek için vardı. Sanki bu onun
eğilimi...”

“Ben seni ilk kez sorularınla fark ettim. Yüzünü buruşturan
biri vardı. İlk çalışma zamanı sırasındaydı, birkaç hafta önce.
‘Şuradaki var ya’, dedi aralarından biri, kim olduğu hiç önemli
değil, ‘her zaman soru sorar.’ Diğerleriyle öyle çok sıkı ilişkile-
rim yoktur, ama ben oralardaydım ve burnumu sokmadan ede-
medim. ‘O, her şeyi yeniden tartışmaya mı açıyor?’ dedim. ‘Kim
o?’ Yaptığın şey bu değildi kuşkusuz, onlar aptalca sözlerini tek-
rarlayıp durdular, dolayısıyla ben de daha fazla bir şey öğrene-
medim.”

“Ama bana yanıt vermedin Tobias. Sen neye inanıyorsun,
sen?”

“Bütün yanıtları böyle eleştirdikten sonra sana yanıt vermeye
cesaret edilebilir mi?”

“Yo, yo Tobias, sakın yanlış anlama.”

“Yanlış anlamıyorum. Ben bunu tuhaf buluyorum, çünkü çıkış noktaları farklı da olsa, ben de senin gibi düşündüm. Ben nefret ediyordum. Babamdan nefret ediyordum. Babamın bazı arkadaşları vardı. Onların farklı bir görünüşleri vardı. Hepsinin hali vakti yerindeydi. İşbirlikçi değillerdi. Onlar fanatik Yahudiydi ve kuşkusuz hâlâ da öyleler. Onlar bu ülkenin geleceğine inanır. Ama hiçbir şey yapmadan. Yasaya inanırlar. Onlar Yasanın kendisidir. Onun dışına çıkınca hiçbir şey anlamazlar. Barış için, karanlığa karşı savaş için ve aydınlık mücadelesi için vaaz vermeyi çok iyi bilirler. Ama yaptıkları nedir? Bu yüzden ben babamın ve onun arkadaşlarının göremediği her şeye inanıyorum. Onlar değişime giden yolu tıkıyorlar. Ben değişime inanıyorum.”

“Sonsuz bir değişime mi?”

“Sonsuz olması ya da olmaması beni ilgilendirmiyor. Bana gelince, sonsuzlukla pek ilgim yok. Benim arkadaşlarım var. Benim ve başka birkaç kişinin yaşamını alacak bir amacım var. Ben lider olmak istemiyorum, düşünceler dile getirmeye ihtiyacım yok benim. Ben... belki bilmece gibi konuşuyorum. Belki ben de cinliyim, tıpkı Yahya gibi.”

Bir an düşündü.

Sonra arkasına dönüp gülümsedi.

“Ama Yahya’nın cinli olması neye yarar? Bu halka ne sağlayabilir ki?”

“Birbirimizi uzun zamandır tanıyoruz,” dedim. “O da, o da korkusuzdur.”

“O da mı? Ne demek istiyorsun?”

“Senin gibi... Yohanan’a karşılık verdiğin gün... sıçanların yuvasını tek vuruşta ikiye böldüğün gün...”

“Bana ondan bahsetme... sürekli sırtıp duran şu Yohanan... Kim o?”

“Tobias,” dedim, çünkü bu yalnızlıkla konuşmak zor gibi görünmüyordu. O yoktu. Benim kıskandığım bir ağırlık vardı sadece. “Tobias, o geceleri seni gözetliyor, sen dışarı çıktığında...”

Kaşlarını çattı.

“Bana bunu neden söylüyorsun?”

“Haberin olsun istiyorum sadece... eğer sen...”

“Eğer ben ne?”

“Hayat senin hayatın. Ona karıştığım falan yok. Ben sadece bilmeni istedim.”

“Teşekkür ederim.”

Kaynağın suyu duru ve soğuktu. Kenarında bir ılıgın ağacı yetişiyordu. Eşekleri onun zayıf gölgesine bağladıktan sonra kaynaktan su alıp çıplak ayaklarımıza döktük, ellerimizi ve yüzümüzü yıkadık. Tobias paltosunu çıkarıp üstüne bir kova su döktü. O anda onun derin kırbaç izleriyle dolu sırtını gördüm. İzler ensesinden sırtının alt kısmına kadar uzanıyordu. Bana doğru döndüğünde göğsünün üstünde de aynı izleri gördüm.

“Tobias?”

Üstüne su dökmeye devam ederek acı acı gülümsedi.

“Bu dünyadaki babamın hediyesi bu.”

“Ama neden?”

Alaylı alaylı güldü:

“Neden olmasın? Dünya böyle yürüyor.”

“Hayır.”

“Tabii ki evet. Senin, senin pek bir şeyden haberin yok. O, kırbaç darbeleriyle Tanrı’yı içime sokmak istiyordu benim.”

“Sonra da seni buraya gönderdi öyle mi?”

“Hayır. O benim nerede olduğumu bilmiyor. Ben kaçtım.”

“Tanrı böyle bir şeye nasıl izin verebilir?”

“Hangi Tanrı? O halde inanıyorsun. Sen de mi? Sen Rab’bin bize yardım edebileceğine inanıyorsun. Şaşırtıcı, şaşırtıcı!”

Yüzünü buruşturdu ve giysilerini giydi.

“Peki neden... neden buradasın? Manastırda?”

“Lanet olası babam beni bulamasın diye.”

Onu sıçan yuvasının yanında görmemiş miydim, öldürmek zorunda olduğu hayvanlara karşı onun ne kadar yumuşak olduğunu görmemiş miydim? Hıçkırıklarla ağlamaya başladım. Dünya tümüyle boşaldı. Hava korkunç soğudu, ayaklarımın bir-birine dolaştığını, yerin altımda sarsıldığını hissettim.

“O halde... o halde o yok... Ama O’nun varlığına inanmadan nasıl yaşanılabilir? Dünya neye benzer?”

Gökyüzü bomboştu. Kum boş. Su boş.

Yere çöktüm.

“Bazen,” dedim sesim ancak çıkıyor gibi geldiği halde, “bazen bir şey karşısında büyülenir kalırım. Bir bağ. Bu öyle güçlü bir şeydir ki ölmek üzere olduğumu sanırım, Rab’bin bir aleviyimdir sanki. Bu içeride olur, söz yoktur, beni dünyadaki her insana bağlayan kanallar vardır sanki. Ama kimi zaman da bu boş ve karanlıktır... Senin için bu her zaman mı böyle?”

“Her şey bu dünyadadır... Her şey, her şey, her şey. Rab, sözünü ettiğin şu Rab rahiplerin tanrısıdır.”

“Hayır Tobias. Hayır.”

“Evet öyle. Benim babam rahipti. Rab çok yakında, Romalıların da tanrısı olacak. Siz keşişler, siz acınacak haldesiniz. Dünyayla aranızdaki bütün bağları koparmışsınız. Zaman geçip giderken sizin tek yaptığınız dua etmek ve inanmak. Birinin sorumluluk alması gerek.”

Sanki bunu daha önce duymamıştım. Sanki hayatım boyunca başka bir şey duymuştum da...

“Ama şu anda biz çalışıyoruz,” dedi Tobias.

Yine de sordum:

“Nasıl sorumlu olunur?”

Yerden bir su kovası aldı ve cup! suya, sonra da onu birden benim üstüme, yüzüme ve giysilerime boca etti.

“Aşağı yukarı böyle.”

Güldü. Ben başımı sağa sola sallayıp silkelenirken ve gözlerimi ovuştururken sordum:

“Peki daha sonra ne yapılır?”

“Kulakların arkası kurulanır.”

Dediğini yaptım.

“Peki ya sonra?”

O zaman “GEL” sözcüğünü duydum.

Bu yeni bir sözcüktü. Duyduğum, dinlediğim, yadsıdığım diğer bütün sözcüklerin arasına sızıyordu bir yarıktan. “GEL” sözcüğü benim bilmediğim yeni bir yoldan söz ediyordu.

Eskiden hiçbir şeyden kaçınmazdım, hiçbir şeyden, ama benim özgürlük sandığım bu şeyin sınırları birdenbire çok daraldı. Eskiden seçimler yapardım, evet ya da hayır demeyi seçerdim. Ama bu gerçekten bir seçim miydi?

Dünya şimdi yeni bir biçimde atılıyordu üstüme. Dış dünya.

Şimdi kitlenin adımını atmam gerekiyordu. Bir yere götüren o adımı.

Daha önce kim bana “GEL” demişti? Yusuf: “Beni izle!” demişti. Meryem: “Kendine dikkat et!” Yahya: “SEN VARSIN.” Şimdiyse biri çıkıp bana “GEL” diyordu.

Bu sözcüğün ötesinde her şey açıktı.

Tobias beni kuyuya yakın bir tepenin diğer tarafına götürdü. İlginç ağacının altına bağlanmış iki eşek kuru otları yiyordu. Göl-geleri kısaydı.

“Bu gece,” dedi Tobias, “burada buluşacağız. Dikkat et kimse seni izlemesin.”

O gece ovada, parlak yıldızların altında, yan yana Eriha'ya doğru sürdük eşekleri. Neyi görmem gerekiyordu, bu ne anlama geliyordu bilmiyordum; Tobias'la ben suları alıp manastıra dönmüş, sonra da köşelerimize çekilip çalışmıştık. Birbirimizle hiç konuşmamıştık. Hatta o benim bulunduğum tarafa bile bakmamıştı.

Zindan kumullar içine gömülmüş, alçak bir yapıydı. Eşekleri küçük bir korunun altına bağladıktan sonra Tobias bana susmamı işaret etti. Parmaklıklara doğru süzıldük ve ben aşağıda, karanlık mağaraların içinde tutsaklar gördüm.

Tutsaklar mı? Ben yaşamım boyunca onları görmüştüm. Cezalandırılmaya giderken ya da dönüşte Nasıra'dan geçerlerdi. Evet, onları gördüğümde daha iki yaşındaydım, yerde sürüye sürüye Sephoris'ten uzağa götürülüyorlardı. Bin, iki bin kişi miydi? Çok yakından, Nasıra'nın ötesindeki yolun üstünden geçerlerdi. Ama ben iki yaşındaydım; onları görmüştüm diyebilir miyim? Onları anladığımı söyleyebilir miyim? Anıları derine gömebilir miyim, balıkların olduğu yere? Kuyuların dibine?

Benim gözlerim bu yüzden mi bu kadar mahzundu? Bir gün "iyi olmayan" bir şey görürsünüz. Olduğu yerde kalan, çekip gitmeyen. Çünkü böyle olmamış mıydı? O gördüklerimi anlatıp içimi dökebileceğim kimse yoktu. Aksine her şey, Yusuf'un anlattıklarıyla daha da çok yerleşiyordu içime. O, beni oraya, neredeyse bir katılımcı gibi, insanların ilgisinin odağına yerleştirmişti: Nasıra halkının orada olduğunu açığa vurabilecek bir küçük, başkaları yüzünden -çünkü hepsi böyle düşünüyor olmalıydı- belki de kurban edilmesi gereken bir çocuk. Eğer Hamal...

Bir parmaklığın arkasında yüzükoyun yatıyorduk ve ben bir tutukluya işkence yapıldığını gördüm.

İşkenceyi de biliyordum. Ülkenin her yerinde, karanlık mağ-

raların içinde, bilinmeyen yerlerde, tanıdığımız ya da bizimle herhangi bir ilişkisi olan insanlara işkence yapıldığını biliyordum. Herkesle bir ilişkimiz yokmuş gibi. Biz üstün bir varlık değilmişiz gibi! Ama burada, gözlerimin önünde, bir adama işkence yapılıyordu.

Kırılmış güf sakallı, orta yaşlı bir adamdı bu. Kolları bir ip-le bağlanmış, ayakları iki yana açılmıştı. Bir gardiyanın yukarı kaldırdığı fenerin önünde, çarmıha gerilmiş gibi asılı duruyordu. Biri göbeğinin altına bir sopa indirdi. Ağzının sol köşesinden kan fışkırdı.

“Bir şeyler yapmalıyız,” diye fısıldadım Tobias’a.

Bana büyük bir soğukkanlılıkla, bedenimde bir darbe gibi yankı veren büyük bir küçümsemeyle baktı.

Bu kadar saf olmak!

Dünyanın böyle yürüdüğünü asla kabul etmek istememek.

Her zaman, hemen etrafımızda.

Sadece kendi içimizde varolduğumuza inanan ben. Geriye kalan her şeyin, kötülüğün, acının, dalgınlıkla dokunulduğunda yayılan kekik ya da adaçayı otlarının kokusu gibi üstümüzden kayıp gideceğine inanan ben. Kötülük “gerçekten” yok muydu? Ama “gerçekten” sözcüğü var mıydı? Tobias, eyleme her zaman engel olan şu boş hayallere kapılmama fırsat vermedi. Beni kumların üstünden eşeklere doğru sürükledi...

“Ne yapabiliriz?” diye tekrarlardım aptalca, sözlerimin suda çirpındığını, yüzeye çıkmaya çalıştığını hissederek... “Ne yapmış onlar, şu tutuklular?”

Tobias eşeğiyle benim birkaç adım önümde gidiyordu.

“Gördün işte,” dedi.

“Ama onlar ne yapmış?”

“Yapılması gereken tek şeyi. Onlar benim arkadaşım. Bir

gün içeride ben olacağım.”

“Onlar zelotlar* mı?”

“Evet, benim gibi.”

“Bir hançerin vardır o halde?”

Bana hançerini gösterdi. Dudaklarında hafif bir gülümsemeye le onu bana uzattı. Afallamıştım, ona sordum:

“Sen... sen birini öldürdün mü?”

“Bu bir şeyi değiştirir mi? Sen bizden biri olmak istiyor musun?”

O gece sanki boğuluyordum. Çok şey olmuştu. Dünya birden değişmişti. Karanlık zifiri olmasına rağmen ışık farklılaşmaya devam ediyordu. Ben öldüremezdim. Bu kendimden bir parçayı öldürmek gibi bir şey olurdu. Bunu ona söyledim.

“Ama bir Romalı ya da bir işbirlikçi birini öldürdüğünde de senin bir parçan ölüyor, doğru değil mi?”

“Yine de korkuyorum. Bunun başka yolu yok mu?”

Omuz silktili:

“Gidelim.”

Onu izlemeye başladım. Çöle vardığımızda haykırdım:

“Başka bir yol *olmalı*. Üçüncü bir yol. Etkinliğin de edilgenliğin de dışında başka bir yol. Olmalı...”

“O halde bizimle değilsin?”

Bunu öyle bir umursamazlıkla haykırmıştı ki. Bu onu ilgilen-dirmiyormuş gibiydi. Niyetimi daha önceden *sezmiş* gibiydi.

Sonra çok boğuk ve çok uzaklardan gelen bir sesle haykırdı:

“O halde belki de seni öldürmem gerek. Çünkü sen şimdi benim kim olduğumu biliyorsun.”

“Ben kimseyi gammazlamam.”

* İ.S. 6 yılında Yahudiye'nin Roma'nın eyaleti olduğu sırada doğan ve 66-70 yılları arasındaki Roma işgaline karşı Yahudi ayaklanmasında etkin bir rol oynayan Yahudi ulusçu hareketinin üyelerine verilen ad. (Ç.N.)

“Yohanan’ı gammazladın ama!”

“O bir muhbir.”

“Senin ihbar ettiğin bir muhbir.”

Sonunda yavaşladı. Döndü ve gülümsedi.

“Bir gün bunları konuşmakla yetinemeyeceğimizi anlamıyormusun? Bir gün daha yaşlı olacağız ve gerçek bir tehlikeyle karşı karşıya kalmamız gerekecek. O zaman hayatlarımız söz konusu olacak.”

O gün geldi ama biz çok da yaşlı değildik.

Tobias bana sabırla, tutsakları kurtarmak için “uygun anı” beklemek gerektiğini anlatmıştı. Eğer o gece, ikimiz tutup işken-ce yapan gardiyanın sırtına bir ok atsaydık, bunun kimseye bir yararı olmazdı. Onun yerine başkası gelirdi. Hapishane gardiyan doluydu. Tutsaklar güçsüzdü ve zelotlar da orada değildi.

“Hem sen... sen hiçbir şey yapamazsın.”

“Hayır,” dedim. “Yapabilirim...”

“Tamam İsa. Bir şeyler yapmak istediğini biliyorum.”

Ben iyice köpürdüm.

“Ben bir boka yaramam, söylemek istediğin bu mu?”

“Bu bir antrenman ve taktik sorunu. Tam olarak ne istediğini uzun zamandır biliyor olman gerekir. Geriye dönüşü imkânsız olan bu yolda çok ileriye gitmiş olman gerekir.”

Böyle sözler söyledikten sonra beni bırakıp gider, sözlerinin gökyüzünde, çalıştığımız tarlanın üstünde süzülmesine izin verirdi.

Sözleri başımızın üstünde yazardı sanki.

Yohanan’ın üstünde. Topal keşişin üstünde. Sabahın köründe, sisler dağılırken manastırdan çıkan ve bunaltıcı güneşin altında çile çeken bütün yaşlıtlarımın üstünde. Sözleri herkesi farklı biçimde aydınlatırdı. Ben de dahil bazılarının nasıl güçsüz, bazı-

larınnsa nasıl güçlü olduğunu görüyordum. Bu, onların en anlamsız şeylerden bahsetme biçimlerinde bile hissediliyor, toprağın üstüne eğildiklerinde, yağlı bitki ve fasulye sıralarının arasına kazmalarını indirdiklerinde bile fark ediliyordu.

“Geriye dönüş imkânsız.”

Yaşça küçük olanlardan bazıları hardal tarlalarının çiçeklerinin arasında fısıltıyla konuşuyorlardı: çaktırmadan su kenarına gidelim. İşten kaçmak istiyorlardı, ancak sırtlarını kamburlaştırıp kaçarken görülüyor ve başlangıç noktasına geri götürülüyorlardı.

“Geriye dönüş imkânsız.”

Bir ihtiyar, eşeğe binmiş Eriha yolundan aşağı iniyordu. Sarı ve kırmızı bir ışıltıyla parlayan kumaş toplarını satmaya götürüyordu. Kuyunun yanında eşekten inip bir kepçe su içti.

“Geriye dönüş imkânsız.”

Birkaç kadın su testileriyle birlikte kulübelerin arasında yürüyordu, bir an görünüp sonra gözden kayboldular; ne konuşuyorlardı, dilekleri, düşleri, düş kırıklıkları neye benziyordu? Gökyüzünde büyük cümlelerin yazılı olduğundan haberleri var mıydı? Çağdaş cümlelerin. Uzaktan ya da hemen yanlarından geliyor gibi görünen sözcüklerin, *eylemleri* başlatan ve bir dakika sonra, bir hafta sonra, onları başka bir yoldan gitmeye, sırtlarını başka türlü kamburlaştırmaya, dudaklarına gelip dayanan açık ve hafif sözlerle ağızlarını kapamaya zorlayacak olan sözcüklerin.

“Bana şiddeti soruyorsan,” diye devam etti Tobias, “sana sadece var diyebilirim. Şiddet orada, çok yakında ve her yerde. Şimdi bunu biliyorsun. Kendini savunmak zorunda olduğunu da biliyorsun. Bu kadar basit. Böyle soruları da saf körler sorabilir ancak.”

Ve o gece geldi. Tobias çıkıp gitti ve ben de onu takip ettim. Eşeklerin yanına vardığında, insanlar şimdiden toplanmış, orada

tam bir kervan oluşmuştu. Tobias bana:

“Geri dön,” dedi.

“Hayır,” dedim, “seninle geliyorum.”

“Buna izin vermiyorum,” dedi.

“Neler olacak?”

“Arkadaşlarımıza yardım edeceğiz. Senin yapabileceğin bir şey yok.”

Ama onu dinlemedim. Eşeklerin arkasından koşarak Eriha’ya vardım, ancak çok geçti. Zelotlar zindana saldırmış ve bir pusuya düşmüşlerdi. Birkaç tutuklu kurtarılmış, diğerleriye ölmüştü.

Romalılarda da çok ölü vardı. Ama zelotlar gammazlanmışlardı. Tobias bana doğru geldi, göğsünden oluk oluk kan akıyordu. Ona doğru koştum, bana dayanarak:

“Sana ne dediğimi duymadın mı?” dedi.

“Eşeğe binmene yardım edeyim.”

Acı acı güldü.

“Neye yarar? Çok uzun süre yaşamayacağım. Ölüm burada görmüyor musun?”

Ama ben ölümü görmüyordum. Ben Tobias’ın yaşamını görüyordum, gözlerinin içindeki, onun çevresindeki yaşamı, her şeye rağmen onun inanmış ve kendisinin seçmiş olduğu şu karanlık ve acı dolu yaşamı. Yere yığıldı; gömleğini çıkardım, büyük mutfak bıçağıyla açılmış bir yaradan kanlar fışkırdı. Ellerim, giysilerim kıpkırmızı oldu. Uzaklarda, Romalı askerlerin bağırışlarını ve emirlerini duyuyorduk; şimdilik büyük bir kayanın arkasına saklanmıştık ama sabah olduğunda gün ışığı bizi ele verecekti.

“Git İsa, git, bu işe bulaşma. Az sonra burada olacak ve seni yakalayacaklar. Git, bu işe seni de bulaştırmalarına izin verme.”

“Bulaştım bile.”

“Hâlâ kaçabilirsin. Asla kimse bilmeyecek...”

“Hayır, ben bileceğim ve bu yeterli. Issız çöle varıncaya dek kendimle baş başa olacağım. Senin yüzün gözlerimin önünden gitmeyecek. Ve şu gardiyanınki.”

Tobias belli belirsiz gülümsedi, sırtüstü yatıyordu.

“Peki gardiyana ne diyeceksin?”

“Hiçbir şey söylemeyeceğim,” dedim. “Senin öcünü alacağım. Ben... Hançerini bana ver, Tobias.”

“Hayır, hayır. Sen canlı bir bedene nasıl vurulur bilir misin? En hassas bölgelerimizin nereleri olduğunu bilir misin?”

“Söyle bana. Öğrenirim.”

“Hayır.”

Tobias acının etkisiyle kıvrandı. Yan döndü ve:

“Yardıma ihtiyacın olursa zelotlara git,” dedi. “Onlara şu anı anlat. Biz başaramadık, onlar daha iyisini yapar. Ama öldüğümde bıçağımı alma benden. Bıçaksız yaşa. Zelotlar seni onunla görürlerse ve daha sonra senin onu kullanmayı bilmediğini öğrenirlerse, işkillenirler. Onlarla arkadaş ol ama sakın onlardan biri olmaya çalışma. Sen çok naifsin. Ah... yardım et!”

“Ne yapabilirim?”

“Çok acıyor. Şişede su olacak. İçir bana.”

Şişeyi ağzına götürdüm ve o kana kana içti.

Başını dizlerimin üstüne koydum.

“Ölmekten korkuyor musun Tobias?”

“Sen tuhafsın İsa! Öyle tuhaf sorular soruyorsun ki.”

Sonra gülümsedi, hafif bir gülümseme:

“Sanmıyorum. Ama daha fazlasını yapamamış olmak bana öyle acı veriyor ki. Bu benim dünyama acı veriyor. Yirmi yıl yaşadım ve ancak gidip bir pusuya düşmeye yaradım. Kötü, kötü. Onca kayıp zaman! Uykuyla geçen onca saat, onca yemek! Kayıp. Onca konuşma, onca okuma!”

Kanı ellerimden yere, çöle, ufka akıyor, gök küreyi kaplıyordu.

“Bana yerden bir şey ver! Tutacak bir şey!”

El yordamıyla etrafımı aradım; yerden çıkan kuru bir ot vardı, bir sap ve bir çiçek. Parmaklarımla kumu kazdım ve onu köküyle birlikte çıkardım.

Tobias otu ellerine aldı, yıldızların ışığında ona bakmaya çalıştı:

“Güzel bir çiçek,” dedi. “Adını biliyor musun?”

“Hayır. Onu daha önce görmüştüm ama...”

“Bu bir farekulağı. Her yerde bulunduğu halde kimse adını bilmez onun. Kışın dağlarda başka hiçbir şey yetişmezken, o sarı rengiyle tek başına ışıldar orada... Su... Su ver bana! Kurak toprağın... üstünde.”

Ama su kalmamıştı.

“Senin için ne yapabilirim, Tobias?”

“Benim için dua et.”

“Sen, sen inanıyorsun?”

Yanıtının hâlâ bir önemi varmış gibi.

Ama onu hiçbir zaman öğrenemedim.

Kendimden bir parçanın, Tobias'ın ölümünden sonra, bir başka parçamı, muhbiri görmek için ovanın içinden manastıra doğru koştum. Göl yakınlarında şehlâ ve topal keşişle karşılaştım. Kötü ruhunu da kendisiyle birlikte sürükleyerek geliyordu. Ruh o kadar ağırdı ki. Onu toprağa çakıyor gibiydi! Önümde yığıldı, ağzının kenarından salyası akıyordu; Mastema ona sımsıkı sarılıyordu.

Onun hayatı ne kadar da saflıkla doluydu! İyi ya da kötü. Ağır ya da özgür. Onun gecesini ve gündüzünü düzenleyen Mastema'ydı. Mastema onu yere yapıştırıyordu. Onu cansız bir madde gibi denetleyip yönetiyordu. O titreyen bir yığın halinde önümde yatıyordu; bacaklarını çırpıtı, kollarıyla bir süre havayı dövdü. Küçük yengeçler korkup kaçmadı ve ben kendi diliyle boğulmasın diye dudaklarını aralık tutarken yüzünün etrafına sinekler toplandı. Nöbet geçtikten sonra bana:

“İsa sakın manastıra gitme,” dedi. “Romalılar ana kapının önünde. Seni bekliyorlar.”

“Ama neden?”

“Sen Tobias'la iyi dosttun. O bu gece bir pusuda öldürüldü. Biri seni onunla birlikte görmüş.”

“Ama kim?”

“Yohanan. Dün akşam onu kamptaki Romalı casuslardan biriyle konuşurken gördüm.”

Biliyordum zaten. Şimdi onun yüzünü görmem gerekiyordu.

“Sen de onların arkadaşlarından biri miydin?”

Şaşlı keşiş onayladı. Geçirdiği nöbet yüzünden bitkin düşmüşü ama bakışı duruydu.

“Eğer senin de, senin de bu işe bulaştığını bilseydim...”

“Ben de yeni öğrendim. Ama Tobias benim arkadaşım.”

“Hım. Bir işe ne zaman bulaştığını asla bilemezsin. Asla. Daha çok kumsalı takip et. Manastırın etrafından dolaşıp denize doğru git. Kaç git buradan... Onların her yerde casusları var. Zor zamanlar geliyor. Öç alacaklar.”

Ama Yohanan'ın yüzünü görmem gerekiyordu. Keşişe onun nerede olduğunu, Romalılarla birlikte ana kapıda olup olmadığını sordum.

“O yo, buna cesaret edemez. Şu anda kesin kitaplarının başındadır, o hain.”

O zaman onun yüzünü gördüm. Bütün vadiyi kaplıyordu; kırmılsız bir ufukta birer gemi gibi duran küçük donuk gözleriyle solgun bir yüz. İnce dudaklarını gördüm, dalkavukça gülümsemesini. Pencerenin pervazında duran ellerini gördüm, dağların ve tarlaların üstünde trampet çalan yumuşak ve narin parmaklarını gördüm. Onun gördüklerini gördüm: tarlalarda böcekler gibi insanları, kamburlaşmış sırtları, vadide parıldayan ter damlalarını, onların alınlarındaki teri gördüm, onun gördüğü gibi. Ve onun, onların bakışlarıyla karşılaşma korkusunu gördüm.

O on yedi yaşındaydı ve bir gammazdı. Ben on yedi yaşındaydım ve gammazlanmışım. Aynı güneş, aynı dağlar, aynı kum.

Ona kim ne vaat etmişti? Gözü hangi zenginlikteydi? Nefreti ve yalnızlığı onu nereye kadar yönetecekti?

Keşiş ayağa kalktı.

“Sana göz kulak olmamı benden Yahya istemişti, gitmeden

önce. Ama ben bunu çok iyi yerine getiremedim. Ben kötü bir adamım.”

“Daha ne yapabilirdin ki, ihtiyar?”

Yahya’nın adını duymak hoşuma gitmiyordu.

“Yahya senin için o ne yaptığını bilir demişti. Birinin senin ayaklarını doğru yola soktuğunu söylemişti. O demişti ki...”

“Yahya’nın anlattıklarıyla sıkma beni,” diye bağırdım.

İhtiyar sustu. Ama onun sözleri içimde susmadı. Şu ışık yeniden tepemdeydi, henüz sözcüklerle dile getiremediğim ya da çok fazla ifade edemediğim bir şey hakkındaki şu göz kamaştırıcı bilgi.

Ben her zaman saflığıyla övünen bir çocuk olmuştum. Şimdiyse şiddetin ele geçirdiği karanlık bir yanımdı, sağ yanımda ve o, şu anda acı bir biçimde sol yanımdaki düşüncelere yöneliyordu...

“İçindeki kötü ruh yüzünden çok acı çekiyor musun?” diye sordum.

Kendime engel olamadım.

Bedenimi ateş bastı ama sözcükler ağzımdan çıkmıştı bir kere.

Kendi acım için imdat istemiştim sanki.

Açık ya da kapalı bir kapı görmek istiyordum.

Kumsaldan da kaçamadım çünkü ihtiyar başıyla onaylayıp şaşı gözleriyle bana baktı.

Bunu yapmalıyım, diye düşündüm, buna mecburum.

Ve titreyen ellerle ona doğru bir hareket yaptım.

Yutkundum, bir adım geri çekildim.

“Yok ol, Mastema!”

Hâlâ kanlı olan ellerim ona doğru kalkmıştı.

“Yok ol, ruh!” diye tekrarladım.

Yerin dibine giremiyordum. Bu acılı bedenden uzağa, göğe yükselemiyordum.

Tabii ki hiçbir şey olmadı. Hiçbir şey. İhtiyar uzun süre kıpırdamadan durdu, sanki kendini bir şeye hazırlıyordu. Elleriyle kumu eşeliyordu. Önce avcuyla, usul usul, sonra gitgide sinirli hareketlerle. Sonunda -ben yer değiştirmemiştım- hâlâ içinde olan kötü ruhla, hiç ama hiçbir şey anlamamış gözlerle baktı ve sırtüstü bir taşın üstüne düştü; başını salladı, elini ensesine götürdü. Ben de o zaman arkamı döndüm ve koştım.

O gece dışarıda, çöp yığınlarının arasında uyudum. Buraya gelme gibi bir düşüncem yoktu ama gece karanlık ve yıldızsızdı. Ağır bir çürümüş nesne kokusuyla kuşatılmıştım, sıçanların koştuğunu ve çölde çakalların uluduğunu duyuyordum.

Yine de uyudum ve kâbuslar gördüm. Hindistan'a giden bir gemide kâtip olduğumu gördüm.

Gemide tutsaklarımız vardı.

Bir ambarın zifiri karanlığında farelerin arasında yaşıyorlardı. Onların basit birer hırsız olduklarını öğrendim, bense beyazlar içinde güvertede oturmuş, gelişmek ve “büyük” olmak için İmparatorluğun öbür ucuna giden şu zengin maceraperestleri izliyordum.

Düşündüm: Kötülerin nasıl yaşadığını öğrenmeliyim. Yahya'nın hiçbir zaman etkileyemediği kişilerin. Bir gardiyanla birlikte Kötülerin yanına indim. Koku dayanılmazdı. Arkadaşım benden yukarıda kalmamı rica ettiyse de ben ellerimi öne uzatıp etrafı yoklayarak onu izledim. Sonunda o da boyun eğmişti belki de, çünkü o, yola çıkan tüccar gibi ya da okçuların, ufukta hiç korsan gemisi görünmediğinde, körkütük sarhoş olup geminin içinde volta attıklarında, ambarın tavanındaki delikten aşağı sularını boşaltıp işedikleri zaman yaptıkları gibi benim de onlarla eğlenmek istediğimi sanıyordu.

Gardiyan tutsaklara birkaç parça bayat eklemek attıktan sonra:

“İşte bu kadar,” dedi. “Şimdi açık havaya çıkalım.”

“Ben biraz daha kalmak istiyorum.”

“Bu çok iyi bir fikir değil. Gel hadi.”

Aşağıdaki hava ancak dayanılabilir olduğu halde, ondan bana kapıyı bir dakika sonra açmasını rica ettim.

“Seni döverler, kâtip.”

Tutsakları henüz görememiştim. Gözlerim karanlığa yavaş yavaş alışıyordu.

“Ama onlar zincirli.”

“Asla emin olamazsın. Hayvan gibi güçlüdür onlar.”

“Bir dakika sonra gelip al beni.”

Omuz silkti sonra kayboldu. Ambar kapısı üstüne kapandı; karanlığın içinde ayaktaydım, bir parçacık ekmeğın üstüne atladıklarında zincirlerin tıngırtısını duydum.

Sonra gürültüler kesildi. Benim orada kaldığımı görmüş olmalıydılar. Onların gözü karanlığa alışkındı. Onlar beni görüyordu ama ben onları görmüyordum. Soluklarını duyuyordum; orada dört adam vardı, biliyordum; onları yola çıkmadan hemen önce gemi merdiveninin üstüne çıkarılırlarken görmüştüm. Öğretin bana, diye geçirdim içimden, öğretin bana idealsiz nasıl yaşanır.

Sessizlik ürkütücü bir hal aldı. Zincirleri tıngırdamıyordu, soluklarını da tutmuşa benziyorlardı.

Beni görüyorlar, diye geçirdim içimden. Beyaz giysilerim parlıyor olmalı.

Hiçbir şey görmemek bir işkenceydi. Elimi uzatıp onun açık ve boş olduğunu gösterdim, ama ben onları hâlâ görmüyordum. Ne yapıyordum ben burada? Bu o kadar gülünçtü ki ve belki de onları korkutuyordum.

O sırada, ambar kapısı açıldı ve gardiyan belirdi:

“Bu kadar yeter.”

“Evet,” dedim dışarı çıkarken.

Sırıttı:

“İsteddiğin oldu mu?”

Giysilerim kötü kokuyordu; hemen gidip üstümü değiştirdim, ellerimi yıkadım ve tentenin altına geri döndüm. Tüccar bana şarap ikram etti:

“Çok tuhaf görünüyorsun İsa.”

“Tutsakların yanına indim.”

“Ne gezinti ama!”

“Ama onları göremedim. İçerisi çok karanlıktı.”

O gece uyuyamadım. Küpeştenin yanına oturup yıldızları izledim ve dalgaların köpürmesini dinledim. Okçular şarabın etkisiyle uyumuştı, etrafımda sadece doğanın şiddetli ve saf gürültüleri vardı. Onları görmeliyim, diye düşündüm. Onların yüzünü görmeliyim! Onları dinlemek istiyorum, oraya tekrar gitmeliyim. Ertesi gün, ambar kapağının arkasına geçip bacak bacak üstüne atarak oturdum ve karanlığa daha çabuk alışabilmek için gözlerimi kapadım. Gardiyan gelince ekmeği elinden kapıp:

“Bunu ben yapabilirim” dedim.

“Ona ne şüphe!”

Ambarın içinde ilerlediysem, bu sadece onlara yaklaşmak içindi. Ekmeği atmayıp onların ağızlarına uzattıysam, bu onlara gerçekten yaklaşmak içindi. Önlerinde diz çöküp yerdeki dışkıların ve sidiğin giysilerimin içine işlediğini hissettiysem, bu onların gözlerini görmek içindi.

O zaman zincirlerinin ne kadar kısa olduğunu da gördüm, o kadar kısaydı ki tutsakların yere eğilip ekmeği ağızlarıyla almaları gerekiyordu. Onları besledim.

“Bizden ne istiyorsun?” diye sordu bir ses aniden.

“Neden buradasınız? Ne yaptınız?”

“Bunu yukarıya sorabilirsin.”

Ertesi gün yine oradaydım. Su getirmiştim; onların yüzlerini yıkadıysam, bu sadece tozun arkasındaki yüzlerini görmek içindi, onlara su içirdiysem, bu sadece onların sesini duymak içindi.

“Yukarıya sordun mu?”

“Hayır.”

“Kimsin sen?”

“Bu geminin sahibinin kâtibi... Sen kimsin?”

“Artık bilmiyorum. Eskiden bir ailem ve çocuklarım vardı...”

Böylece onları tanımayı öğrendim. Daha sonra her gün sadece, onların benim zaten tahmin ettiğim şeyi anlatmalarını dinlemek için tekrar geldim. Asıl hırsızlar, benim şaraplarını içip etmeklerini yediğim kişilerdi. Tüccar hayvanın tekiydi, onlarsa onun kurbanları.

Beni bekliyorlardı. Onları idare edecek kadar yıkıyor ve besliyordum; böylece onlar da beni tanımayı öğrendi.

Ama bu arada ben yine tüccarın sofrasına oturuyor ve onun dünyayla ilgili hikâyelerini dinliyordum: “Son seferimde, İskenderiye’deki evimi yaptıracak kadar çok kazandım, düşünebiliyor musun? Hani şu kırmızı kapıları olan. Onu hatırlıyor musun? Güzel değil miydi sence?”

Evet, çok güzeldi. Kuyularıyla ve onun ta Hindistan’dan getirdiği hoş kokulu orkideleriyle dinginlik ve huzurun hüküm sürdüğü bir bahçesi vardı.

“Eğer iyi çalışırsan, seni de unutmayız. Sen ki o kadar yeteneklisin...”

Ama bir sabah, Arap yakasının üstünde güneş doğarken gemi açıklarda siyah bir resife yaklaştı. Bu kıraç ve düz bir kayaydı, üstünde ot yoktu, çakıllı kumsala dalgalar sertçe vuruyordu. Uzunluğu ve genişliği yüz metre vardı belki de. Ona iyice yaklaşıncaya okçular, tutsakların hücrelerine götüren tavan penceresini açıp onları güverteye çıkardılar ve sırtlarında silahlarıyla, onları küpeşteye doğru götürdüler.

“Şimdi eğlenceli bir şey göreceksin,” dedi tüccar.

Gemi resifin yanında durdu ve tutsaklardan ilki küpeştenin arkasına götürüldü ancak bacakları o kadar halsizdi ki zincirleri çözülünce sendeledi ve suya, geminin yan tarafıyla resifin arasına düştü ve bir dalga bizi hafifçe kaldırıp resife yaklaştırdı da araya sıkışıp ezildi; kollarının suyun yüzeyine çıktığını, parmaklarının doğan güneşe doğru uzandığını gördüm. Hemen sonra bir şey onu aşağı çekti, bir barrakudanın ağzı görüldü ve su kırmızıya boyandı.

“Yazık,” dedi tüccar kolunu omuzlarımın üstüne koyarak.

“Bu ne demek oluyor?” diye sordum diğer üç tutsağa doğru yönelerek. Onların zincirleri de çözülmüştü ve ellerini dizlerime doğru uzatmış, sendeleyerek bana doğru geliyorlardı.

“Bekle de gör,” dedi tüccar.

Başımı resife doğru çevirdi, kayanın üstü yılan kaynıyordu. Her yandan akın ediyorlardı, derileri ışıktaki siyah, mavi ve yeşil bir parlaklıkla parlıyordu. On değil yüzlerceydiler. Onları tutsaklar da görmüştü; çılgınlık atıp ayaklarına kapandılar.

“Kurtar bizi, kurtar bizi, sen ki...”

Etrafımızda, rüzgârda dalgalanan beyaz tunikleriyle küçük Şirin genç kızlar aşağı bakmak için küpeşteye doğru atıldılar. Ben ne yapabiliyordum?

“Ölmeleri şart mı?” diye sordum. Kulağıma zayıf bir ses geldi. Bedenimi parçalayan bir duyumsamazlık; çünkü bu ses benim sesimdi.

Tüccar omuz silkti.

“Çalışacak durumda değiller artık.”

“Ama onlar hiçbir kötülük yapmadı. Yine de...”

Dedim ve sustum.

“Ziyaretlerin senin başını döndürmüş anlaşılır. Düşünsene, ben okçularıma bu eğlence için söz verdim çünkü onlar bu ada-

yı çok seviyor. Onları bu eğlenceden mahrum edemem. Yoksa deliye dönerler. Birinin kurban edilmesi şart. Ve sen, her şeye rağmen onların yerine canını vermek istemezdin? Değil mi?”

Saf olmayı kim istemezdi. Kendi varlığından vazgeçebilme-yi. Başkaları için ölmeyi.

Benim bir an duraksamam onların çılgınlıklarını susturdu, kuş-kusuz öncelikle şaşkınlıktan, sonra da umuttan; ve ardından, ben “hayır” anlamında başımı sallayınca bu, nefret dolu bir sessizli-ğe dönüştü.

Çünkü ben onlara umut vermiştim. Çünkü onlar bir kurtuluş ihtimalini sezinlemeye başlamışlardı. Ah! şimdi benden nasıl da nefret ediyorlardı.

Haklıydılar. Onlar beni kendi karanlıklarını aydınlatan bir varlık gibi görmüştü. Ben onlara yeniden güç vermiştim. Ama güçlerinin geri gelmesi hiçbir işe yaramamıştı -haklıydılar, çün-kü onlar bir bakıma benim yakınım, benim kardeşlerim değil miydi? Dahası onlar benim memleketlim değil miydi?

Yo hayır, hayır. Dünyada hiç kimse benim yakınım değildi. Hiç kimse için canımı veremezdim. Hiç kimse için.

“Ne dedin?” diye sordu tüccar.

“Ben mi?”

Ben sanıyordum ki...

Ben ona bir şey mi demiştim? Onun sesini hatırlayamıyor-dum. O bana gerçekten bir şey sormuş muydu? Canını vermek? Ona baktım: bir ayçiçeği tanesini çiğniyordu, kabuğunu suya tükürdü. Bu adamlar benden onların hayatını kurtarmamı mı iste-mişti?

Bilmiyordum. Şimdi küpeştenin üstünden aşağı atılıyorlardı; onları kayaya doğru ittiler ama üçü de hayattaydı, en uzak kena-ra geçip birbirlerine tutundular; yılanlar üstlerine geliyordu, alt-

larındaki suda, canavarbalıkları ve barakudalar kaynıyordu. Artık bağırıyorlardı; gürültülü dalgalar, şiddetli çalkantılarıyla gemimizi sallıyordu, dümenci dümen yekesini çevirmeye başlamıştı, yeniden hareket ediyorduk; yılanlar birini soktu, ayaklarının altındaki kaya, kaya değil, kıpır kıpır bir kaynaşma ve ısırıklardan ibaretti artık. Adamlardan biri kendini arkaya, suyun içine attı ve gözden kayboldu; buna bakmaya tahammülüm kalmamıştı artık, güverteye yığıldım. Bir dalga gemiyi hafif yukarı kaldırdı, şişmiş yelkenlerle durgun denizde süzülerek ilerliyorduk, etrafıma bir yığın insan toplandı, rüzgârı arkadan alan güvertenin sessizliğinin gitgide üstüne yükselen gülüşüme şaşırılmış meraklı ve yırtıcı bir yığın insan; gülüyordum. Tüccar bir eliyle başımı tutup kaldırdı ve dudaklarımın arasına tatlı bir şarap döktü, tatlı bir beyaz şarap, tatlı bir...

“Şimdi Yahya. Şimdi başka bir Mesih arayabilirsin. Nihayet ben de bir insanım. Artık ağırlığı tanıyorum.”

Bu gece görüntüleri gündüz de uzun süre aklımdan çıkmadı. Mevcudiyetin saflığı! Varlık saf, lekelenmemiş olmak zorundaydı. Ama her gün bir lekeydi, büyümek buydu! “Peki ya sonra?” diye düşündüm uyanarak. Bu terimlerle düşünmeyi bana Yahya öğretmişti. Beni lekesiz olduğuma inandıran oydu.

Ama bu artık bitmişti.

Ayağa kalktım ve Tobias’ı düşündüm; onun kavgasına layık biri olmak istiyordum, kendini ülkeden sorumlu hisseden ve pusuda ölen herkese layık biri. Onların safında yer alacaktım. Mağaradan mağaraya, çölden çöle zelotların peşinden gidecektim ve gerektiğinde dövülecektim.

Şimdi özgürdüm.

Yahya bana ulaşamazdı artık. Mesih düşüncesi başarısızlığımınla birlikte ölmüştü.

Benim istediğim de bu değil miydi?

İnsanlar arasında bir insan olmak. Zaruretler, alametler ve hayallerle engellenmeden insanların dilini paylaşmak. Yohanan’ın yüzünü işte bu yüzden bir kez daha görmek istiyordum, kötülüğün varlığını ve gerçekliği kafama iyice yerleştirmek için.

Manastırın arkasından dolaşıp karşıdaki kayalıkların üstüne tırmandım ve Yohanan’ı gördüm, tavan pencerelerinden birinin neredeyse hemen arkasındaydı. Yüzü gölgede kalmıştı. Ama hiçbir dünyaya egemen değildi.

Gün ışığında yolunu şaşırmış bir gece kuşu taklidi yaptım. Hu hu hu! Başını kaldırdı. Titredi. Beni yaşayanlar arasında görmeyi beklemiyor muydu? Bilmiyorum, ben sadece parmağımı, öldürecek kadar zehirli bir ok gibi onun üstüne doğrulttuğumu biliyorum. Tobias'ın ölümünün öcünü almalıyım, diyordu parmağım. Bunu Yohanan da okuyabiliyordu.

Yardım isteyecekmiş gibi tereddütle yerinden kalktı. Askerler dışarıdaydı, onlardan beni yakalamaları için kendisini takip etmelerini isteyebilirdi. Onlara fısıltıyla beklemelerini söyleyebilirdi. Ne yaptığını bilmiyorum. Ama dış kapıdan çıktı ve kayalıklara tırmanmaya başladı.

Tırmanmaya alışkın değildi. O doğayla bir bütün değildi. Her adımda, onunla arasına mesafe koyuyordu. Başlangıçta, bu mesafeyi göstermek içinmiş gibi, ellerini arkasında tutuyordu, ama patika dikleşince, doğrulmak için ellerini bir kayaya, bir çalıya koymak zorunda kaldı.

Ben ondan çok yukarıdaydım. Kayalıkta küçük bir düzlük vardı, Yohanan sonunda oraya kadar tırmandı. Arkasında batıya bakan uçurum vardı; burası manastırın döküntü yeri, ölümler vadisi. Burada kemikler yakılıyordu, Yohanan işte burada ölmeliydi.

Bedenini kimse bulamayacaktı. Çöp yığınının içine düşecek ve oraya gömülecekti. Gece çakallara yem olacak, kalanları da akbabalar alıp götürecekti.

Durdu, benim zaten görmüş olduğum şeyi gördü ve:

“Üstün başın kan içinde!” dedi.

“Nedenini biliyor musun peki?”

“Hayır.”

Gözlerini yerden ayırmıyordu. Kurtulma olasılığını hesaplıyordu.

“Yalan söylüyorsun. Tobias'a, onun değil ama onunla birlik-

te olan herkesin yaşamının öcünü alacağıma söz verdim.”

“Ama ben ne yaptım ki?”

“Sen bir hainsin!”

“Hayır, hayır.”

Dedi ve koca ve yağlı bedeniyle kayalık sekinin üstüne yığıldı.

“Yemin edebilirim?”

“Neyin üzerine yemin edeceksin?”

Ah! Kendini hayatının ortasında, kalelerin arasında nasıl da güvende sanıyordu. Ama şimdi yaşamın sınırındaydı, karanlığı görüyordu, yanlış beklentiler üzerine kurulu bir hayatı yaşamış olmanın ne anlama geldiğini de büyük ihtimalle artık biliyordu.

Tıpkı benim gibi! Çünkü aynı şey benim de başıma gelmişti. Ben de yaşamın hangi sınırına çarpmamış, kendimi ne zaman tehlike içinde bulmamıştım ki?

Ama ben kendi adıma konuşmuyordum. Ben Tobias’ın sözlerini kullanıyordum... Çünkü o benden...

“Yasa ve Peygamberlerin üzerine ant içerim ki ben hiçbir şey bilmiyorum.”

“Geceleri, Tobias dışarı çıktığında onu takip etmedin mi? İkimizi de takip etmedin mi?”

Tobias benden ne istemişti?

“Evet, ama bu sadece meraktandı... Ben ikinizi de çok seviyordum. Siz o kadar yetenekliydin ki... Sizinle birlikte olmayı çok isterdim. Hep birlikte. Beni kimse sevmiyor. Kimse... Hiç kimse.”

Şimdi ağlıyor, küçük ve narin ellerini bana doğru uzatıyordu.

“Kıyma canıma. Sen bir katil değilsin İsa...”

Ben on yedi yaşındaydım.

Bedenim titriyordu, halsizdim. Dünyanın bir yerinde, bir ka-

yanın üstünde ayakta duruyordum ve aramızda ağır bir hava vardı. Ama diğer tarafta dünya bütün özgürlüğüyle yaşıyordu. Rüzgâr bir adaçayı ve kekik kokusu getirdi ve bir soluk gibi bizi yalayıp geçti. Ama bu, yine de başka bir dünyaydı. Bu, bir kokunun, Rab'bin mektubu, yaratılışın ve içimizde bir yerlerde bizim onun sureti olduğumuzun hatırlatılması olduğu dünyanın birliği ihtimaliydi. Ama burada ve şimdi değil.

Bu kokuyu burnumun dibine getirmek Rab'bin bir şakası, bir zulmüydü. Bu bizim amaçlarımıza ulaşmadaki yetersizliğimizin zalimce hatırlatılmasıydı. Ve aynı zamanda bekleyecek bir şeye sahip olmanın hoşluğuydu.

Eğildim ve adaçayı otundan bir yaprak koparıp onu ellerimde ezdim. Bu hareket Yohanan'ın hızını yeniden almasına izin verdi.

“Biri benden gözümü dört açmamı istemişti. Karışıklık ve düzensizlik olduğu zamanlar... Söz konusu olan neydi bilmiyordum. Ben hiçbir şey bilmiyordum.”

Güç bela ekledi:

“Hem düzenin olması iyi bir şey.”

“Sen Romalılar için çalıştın,” dedim. “Ve sen bir Yahudisin. Benim gibi, Tobias gibi.”

“Ama birinin düzeni koruması...”

“Neden? Hem *hangi* düzeni? Bizim özgürlüğe ihtiyacımız var, köleliğe değil.”

“Evet kuşkusuz.” Gözleri yeri arıyordu.

“Yohanan, özgürlük senin neyine?”

“Tobias ve zelotlar özgürlüğe çağırıyor ki. Başkaldırıya çağırıyorlar. Başkaldırıysa ölüm getirir.”

“Biz yabancı bir gücün işgali altındayız. Bizi iliklerimize kadar sömürüyorlar. Buğdayımızı, evlerimizi elimizden alıyorlar. Bizim madenlerimizden altın ve gümüş çıkarıyorlar. Dilimizi,

kadınlarımızı alıyorlar. Bir parça özgürlük bile uğruna savaşmaya değmez mi?”

“Evet, kuşkusuz,” dedi somurtarak. “Ama başkaldırıyı övenler, iktidara geldikleri andan itibaren ona kendileri de aman vermeyecektir.”

“Bu durumda, kavganın devam etmesi gerekecek. Bunu anlayamıyor musun? Ne kadar yavaş ilerlediğimizi anlamıyor musun? Bu binlerce yılımızı alabilir, çağların sonuna dek sürebilir; *biz*, *biz* kurtuluş anını hiçbir zaman yaşamayacak olabiliriz. Ama yine de bu onun yanında olmayı reddetmemizi mi gerektirir? Birinin özgürlüğün hayallerini her zaman içinde taşıması, onları öğretmesi ve her yere yayması gerekiyor ki unutulmasınlar. Ne dediğimi anlıyor musun?”

“Evet.”

Ama ben özgürlüğün onu hiç de ilgilendirmediğini gördüm. O ondan hiçbir zaman yararlanamazdı. Özgürlük Yohanan gibi biri için hiçbir şey ifade etmiyordu. O onun kokusunu tanıyamazdı. Tanıyabilse bile bu ondan korktuğu içindi. Çünkü o bir tehditti, ölümcül bir korkuydu. Ona sınırlarını hissettiriyordu; bu da zaten insanların çoğu için geçerliydi. Özgürlük bir boyunduruktu, boyundurukların en ağırı. Bize çok büyük zorunluluklar yükleyen sağduyuya aykırı bir düştü.

Özgürlüğü vaaz etmek zalimlikti. Meryem ve Yusuf ne yapardı ki onunla? Peki ya Yahya, onu kabul eder miydi? Onlara özgürlük denen bu ağır işi vermek zalimlikti, çünkü o eksiksiz bir sorumluluk gerektiriyordu. O hareket ve değişim demekti, hayatlarımızı, alışkanlıklarımızı, kişiliklerimizi tehlikeye düşürecek aralıksız çalışma demekti. O bizi olaylara yeni bir pencereden bakmaya zorlamak istiyordu. Gün gelecek biz olaylara bakmaya dayanabilecek miydik? Özgürlüğü gören olmuş muydu hiç? Tam özgürlük, bütün kısmi özgürlüklerin toplamı mıydı?

Özgürlüğü vaaz etmek, insanın bayağı tarafına karşı bir hakaretti. Beni bu düzene dahil etmek istemek, Yahya tarafından yapılan bir hakaretti. Özgür bir Mesih, bütün tasvirlerin en zalimiydi, çünkü insan sürekli kendi başarısızlığıyla yüzleşecekti.

Ama ben o lanetten kurtulmamış mıydım artık? Bu gece gördüğüm rüya, benim insan olduğumun, sıradan bir insan olduğumun, kötülüğün ya da istediğini yapma özgürlüğünün egemenliğinin yeterli ve kesin bir işareti değil miydi? Şu korkak Yohanan'a teşekkür etmem gerekmiyor muydu, çünkü o, benim hain dediğim kişi bana, hepimize ait olan bir şeyi, bizim ortak mirasımızı göstermemiş miydi?

Yohanan'ın hain yüzüne ihtiyacım olduğunu düşünmüştüm - kim yönetiyordu düşüncelerimi, kim düşünüyordu içimden hâlâ?-, çünkü o, dünyanın, dolayısıyla da benim bir parçamdı ve tek bir kum tanesi bile çıkarılıp alınamazdı ondan. Evet, ben düşünmüştüm ki onu öldürerek ya da kaçarken rehin olarak yanımda götürerek kötülüğün, ihanetin anısını içimde saklayabilirdim.

Ne kendini beğenmişlik! Oysa hain olan bendim. Zalim olan benim düşüncelerimdi.

Arkasında, insan pisliklerinin buğusunun yükseldiği şu derin dar koyağa rağmen ayaklarıma kapanan şu zavallıda kesinlikle bir hainin yüzü yoktu. Parlak yüzünden sadece büyük bir korku, büyük bir ölüm korkusu yayılıyordu, bu da bana, yaşamın ölümüne karşı yürütmesi gereken mücadeleyi, her sevgi soluğunun, her hareketin hayatta kalma mücadelesini öyle açık seçik gösteriyordu ki.

Şu hayatta bunca ölüm!

Şu aydınlıkta bunca karanlık!

“Affet beni Yohanan,” dedim.

Titredi.

“Ne?”

“Affet düşüncelerimi.”

Küçük ellerini sıktı ve yere baktı. Benim uzun sessizliğim boyunca, düşüncelerimiz iki farklı yol izlemişti. Yutkundu:

“Senin ölmeni gerçekten istedim. Bunu istedim!”

“Evet,” dedim.

Sanki yeni bir şey söylüyordu.

“Sana seni affettiğimi söyledim.”

“Ama neden? Seni Tapınak’ta gördüğüm andan beri senden nefret ettiğimi bilmiyorsun. Vahada bir kızla karşılaştığın gün seni takip ettiğimi biliyor musun? Sen, sen her konuda iyiydin, oysa ben...”

Bir insanın yapabileceği son şey itiraf etmek miydi! İtiraf, yüzün canlı yüzeyinin kökünden başka bir şey değildi. İtiraf dokunaklıydı: itiraf edeni, toplumsal hapsin elinden bir an kaçıp kurtulduğuna ve özgürce soluk alabildiğine inandırırды. Her itiraf cismani yasalara bir engeldi. Çünkü Rab çoktan görmüştü! Çoktan işitmişti. Her şey onun içindeydi.

Ama Yohanan, ondan anlatmasını istediğimde daha rahat soluk alıyordu; çünkü daha önce hiç kimse onu dinlemek istememişti.

“Seviliyordum, evet kuşkusuz. Babam beni seviyordu. Seviyordu. Bundan... eminim.”

Gelecek bütün suçlamalar için bir ad veriyor gibiydi.

Bu sözcüklerin arkasına sığınarak, etrafına rasgele ateş edebilirdi.

“Ama babam katıydı. O bir rahipti, Tapınak’ta ders verirdi. Benim de rahip olmamı isterdi. Beni gece gündüz çalışmaya zorlardı. Yiyecek... pek yoktu. Fazla uyku da yoktu, belki. Beni uzun süre uyanık kalmaya zorlardı.”

Gözlerini hızla bana doğru kaldırdı, onunla alay edip etme-

diğimi görmek içindi belli ki.

“Bir erkek kardeşim vardı. Aynı şey onun için de geçerliydi. Babam ona çok kötü davranırdı. Evet, ikimiz de dövüldük. Babam ona ne zaman bir soru sorsa, kardeşim kekelemeye başlar, kuma nöbetleri geçirir ve bağırıp çağırarak yere büzülürdü. O bizim iyiliğimizi istiyordu, kuşkusuz o iyi olanı yapmak istiyordu, ama belki de bu biraz fazlaydı. Bir gün kardeşimin içine kötü bir ruh girdi. Evden gitmek zorunda kaldı. Şimdi Koyun Kapısı’nın önünde dilencilik yapıyor. Doğru dürüst konuşamıyor, çünkü ruh buna izin vermiyor. Babam hiç gidip onu görmüyor. Ben yine ondan daha iyi kurtuldum. Ama ben... ben senin gibi değilim... Babam beni küçümserdi. Biri bir ders için Tapınak’a geldiğinde bana hemen onu anlatırdı. Bana her şeyi anlatırdı. Durmadan. Bana senden bahsetti. Beni bir köşeye oturtup onu dinlemeye zorladı. Sonra da beni dövdü. Beni dövdü çünkü *sen*, sen o kadar yetenekliydin ki. ‘Basit bir köylü bile,’ diye bağırdı, ‘Kitapları senden daha iyi biliyor. Duydun mu! Anlayabiliyor musun benim hayal kırıklığımı! Sen gerçekten benim oğlum musun?’ Böyle bağırışlardan sonra annem de ondan korkardı. Annem, o hep susardı. Kardeşim gibi, benim gibi bir köşeye sinderdi. Bu gerçekten benim oğlum mu? diye bağıırırdı babam. Davetliler olmadığında evde durum böyleydi. Şabbat’ta, tanıdığı bütün yetenekli insanları davet ederdi. Onlar ekmeğimizi yiyip şarabımızı içer, o konuşurdu. O Şabbat yemekleri olmasaydı eğer, onun dayaklarına da, aşağılamalarına da katlanabilirdim. Çünkü ben o zaman onun beni *görmediğini* fark ettim. Görülmemek nedir bilir misin sen?”

Başımı salladım.

“Hayatta en kötü şey görülmeden yaşamaktır. Kardeşim, o sonunda görüldü: Koyun Kapısı’nın yanında oturan bir deli o şimdi. Açık ağzı, bakımsız yüzü, pörtlek ve şaşkın gözleri, tit-

reyen elleri ve öbür dilencilerinkinden daha tiz sesiyle mide bulandırır. İnsanlar gözlerini kaçıır ama sadece onu *görünce*. Onun bakışı, sıkıntısı, onlar Kudüs'ten ayrıldıktan sonra da uzun süre peşlerini bırakmıyordur eminim. Oraya ben de gidiyordum bazen, ona bakmak için, ona ve yüzlerini yarı yarıya çevirip ona bir kuruş para veren insanlara. Manastıra doğru yola çıkmadan bir gün önce orada oturuyordum; o gün dondurucu bir soğuk vardı, bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu, tıpkı Kudüs'te olduğu gibi. Sokaklar birer ırmağı andırıyordu. O, şiddetli yağın yağmurun altında oturuyordu ve alt dudağının üstünden sarkan dili bir çörtene benziyordu, insana benzer bir yanı yoktu. Soğuğun ve açlığın ötesindeydi, sanırım. O gün sadece yaşlı bir keşiş geçti. Kardeşime bir kuruş verdi, ama onun eli parayı tutacak güçte değildi; eli açık kaldı, para ışıldadı ve eline çarpan yağmur parayı bileğinden uzaklaştırıp yere düşürdü. Onun suyun egemenliğinde olduğunu gördüm, döne döne sokaktan aşağı yuvarlandı, öbür dilencilerin önünden geçti, çünkü hepsi yan yana sıralanmıştı, onlardan biri onu yakaladı ve ben duvarın yanındaki bir ılgın ağacının altında otururken kardeşimi kışkırdığımı düşündüm. Evet kıskanıyordum. Kendi kendime, "o şu an keşişin düşüncelerinde yaşıyor," dedim, bu keşiş belki her gün ona bir kuruş veriyor, sonra da hücresinde oturup onun yazgısını düşünüyordu. O konuşmalara konu oluyordu. Onu uzun süredir farkında olmadan kıskanmış olduğumu anladım. Çünkü Tapınak'ta dilenmeye başlamıştım. Buna ihtiyacım yoktu. Biz yoksul değildik. Ama babam beni görmediğinde gelen ziyaretçilere avuç açmayı alışkanlık edinmiştim. Onları durdurmak istiyordum sanki. Ama kimse beni görmüyordu, ben şu çiçek gibiydim..."

Ayağıyla yeri ezdi.

"O bir farekulağı," dedim. "Her yerde, en verimsiz toprakta

bile yetişir ve her iklime dayanıklıdır.”

Sözünü kesmem hoşuna gitmedi; afalladı, ayakta durup vadinin aşağısına baktı. Sabahtı, güneş tepedeydi. Aşağıda, manastır köyünün yakınlarında, perdeleri çekik evlerin önünde kıpırdayan insanlar gördüm. Aralarında askerler de vardı. Onları Yohanan da gördü. Bir an öylece kaldı, yeniden konuşmaya başladığındaysa sesi daha sert ve aceleciydi:

“Kimse bizi görmeyince, ne olursa olsun yapardık biz de. Ben hırsızlık da yaptım. Tapınakta. Öbür dilencileri soydum çünkü beni tutuklamalarını istiyordum, bir hırsız da olsa biri olmak istiyordum. Hiç kimse için, ağaçlar ve taşlar için bile varolmadan yaşamak, böyle yaşanılmaz. Hiç kimse buna uzun süre dayanamaz. Vahada seni takip ettiğimde, senin beni görmeni istiyordum. Beni sorguya çekmeni, bana bunu neden yaptığımı, ne istediğimi sormanı istiyordum. Ama sen hiçbir şey sormadın. Sen beni fark etmedin.”

“Şu askerler,” dedim parmağımınla göstererek. “Nereye gidiyorlar?”

“Buraya geliyorlar!” Acı acı gülümsedi. “Biri tarafından görülmek için ne yapılmazdı ki?”

“Peki sen onların seni *göreceğine* inanıyor musun? Biri *olacağına* inanıyor musun?”

“Evet. En azından sen hapiste beni düşüneceksin.”

Ama devriye askerleri kayalığın üstüne gelip avlarını bulduklarını doğrulatmak için Yohanan’ın gözlerini aradığında, o başını yavaşça dağın doruğuna çevirdi ve:

“Aradığınız kişi oradan kaçtı!” dedi.

Donmuş ve korkmuş küçük eliyle tepemizde dönüp duran akbabaları gösteriyordu.

“Değil mi?”

“Evet,” dedim.

Daha sonra, dağa tırmanan askerlerin arkasından düşen taşların çıkardığı son gürültüler de duyulmaz olduğunda:

“Hep şu farekulağı yüzünden,” dedi.

Ayağıyla çiğnediği çiçeği yerden aldı ve parmaklarının arasında yuvarladı.

“Ama hâlâ biri olmaya niyetliyim.”

Dinginlik nedir?

Eylemsizlik mi?

Irmağın kıyısındaki titremeyen ot mu, güz yaprakları renginde, ayırt edilmesi neredeyse imkânsız, kımıltısız balıkçıl mı? Suyun belli belirsiz hareketi mi? Sıcak ve ıslak yumuşak kilde ilerlemeyi reddeden çıplak ayak parmaklarım mı?

Günbatımından hemen önceydi; hardal tarlalarının diğer yanında, yeşil ovanın içinde, toprak renginde bir köy vardı; batan güneşin ışınlarıyla şimdi kırmızı boyanıyordu; şeker kamışı tarlalarından hafif gürültüler geliyordu, her yerde başlarında pirinç demetleriyle evlerine dönen insanlar görüyordum. Onların arkasından öküzler geliyordu, çocuklar geri geri yürüyerek onları izliyordu; birkaç kere sığıyor, birkaç adım geri gidiyor, sonra birden duruyor ve gözlerini güneşe, ufkun ötesine çeviriyorlardı, ardından bir çağrı, sonra bir başka çağrı duyuluyor ve rüzgârda eteği uçuşan bir anne dönüp arkasına bakıyordu. Sonra yine ileri, eve doğru, bir merkeze doğru gidiyorlardı.

Bir kurbağa bir yaprağın üstünden geçip kıyıdaki otların arkasına sığındı; sanki uyuyor ve yolculuğunu kesinlikle biliyordu; şimdi sazların arasından çıkan bir tavusun firuze renkli tüylerinin önünden geçiyordu, şimdiyse gözden kaybolmuştu.

Suyun üstünde sivrisinekler uçuşuyordu, bir balık suya daldı, suda genişleyen halkalar oluştu, sonra kayboldu; doğada her şey uyumaya hazırlanıyordu, her şeyden dinginlik ve sessizlik akıyordu.

Evet, insanın bu dinginlikle bütünleştii günler vardı, doğanın duyularını birer birer kapatma isteğine onun da uyduğu günler. Evet, doğada büyüyen her şeyin el ele kendi sonuna ve ölümüne doğru yürüdüğu, otun ele, gözün toprağa olur dediği, toprağın yırtıcı hayvanın ayağına olur dediği günler ve geceler vardı.

Ama ben kaçışın okuyla vurulmuştum ve o hâlâ titreşip duruyordu kalbimde.

Hava kararırken, ırmağın öbür kıyısından burnuma hafif bir yanık kokusu geldi. Giysilerimi çıkarıp bohça yaptım ve onu başıma bağlayıp yüzerek karşıya geçtim. Su hafif soğuktı ve ben bu serinliğin tadını çıkarmaya çalıştım.

Bir mağaranın önünde, Yahya kuma oturmuş bir sopayla korları karıştıırıyordu. Uzun süre arkasında kalıp onun acizliğini, kirliliğini ve çıplaklığını seyrettim. Öne eğilmiş yüzünü görmek içimi öyle acıttı ki, çünkü o yüz, çocukluğumuzun kaybolduğunun yeniden hatırlatılması gibiydi. Yanına oturduğumda başını ancak çevirdi ve:

“Seni bekliyordum” dedi.

“Nasıl olur? Ben bu ateşi yakanın sen olduğunu bile bilmiyordum. Ben sadece buradan geçiyordum ve uzun süre kalmayacağım. Romalılar beni arıyor, saklanmam gerek. Manastırda öyle şeyler oldu ki.”

“Her şeyi öğrendiğini söylemek istiyorsun. Aç mısın?”

“Evet.”

Gidip içi kurutulmuş çekirge dolu bir çanta getirdi ve onları ezdi. Elleriyle çabuk çabuk bir şeyler yaparken dalgındı yağlaunu birbirine karıştıırken, ekmeği kızgın taşların üstüne atarken dalgındı.

“Al!”

Ağzımı silmeye bile fırsat bulamadan:

“Neden geldiğini biliyorum,” dedi. “Bana, buna layık olmadığını söylemek istiyorsun. Mesih olamayacağını. Senin de diğerleri gibi bir insan olduğunu ve sonunda bunu çok iyi anladığını. Tutuklanmamak için kaçıyor, çölde ya da kentlerin kalabalığında aranıyor olsan bile diğer insanların durumunu paylaşmak istediğini. Seni seçilmiş olduğuna inanmaya zorlamakla haksızlık ettiğimi düşünüyorsun.”

“Ama yaptığın şey bu. Çocukluğumuzdan beri...”

Tuhaf! Şu anda ve böyle bir yerde, ona, belki de haklıydın, sorumluluğumdan kaçmamın imkânsız olduğunu anladım, diyebilirdim. Mesih olarak değil belki ama... Bilmiyordum, beni hiçbir zaman rahat bırakmayan gözün, beni adanmış olduğum şeye doğru götürmesi gerekmişti. Ama şimdi ona karşı gelmeliydim. Şimdi iki erkek kardeş gibi kavga etmeye başlıyorduk ve ben onun kendini beğenmişliğini sevmiyordum.

“Küfrediyorsun Yahya. Sen sözlerinle Tanrı’ya hep küfrettin.” Ama bu onu ilgilendirmiyordu.

“Bir ekmek daha ister misin?”

“Evet.”

Karanlığın içinde etrafıma bakındım. Orada, mağara, burada, ateş, şurada, kum. Çölde uluyan sırtlanlar. Onun dışında boşluk, sessizlik. Yalnızlık.

“Burayı seviyor musun? Yiyecek bulmakta zorlanıyorsun. İnsanlarla konuşmaktan kaçırıyorsun.”

“Böylesi işime geliyor.”

“Neden Genesaret’e geri dönmüyorsun? Neden balık tutmaya ve toprağı işlemeye devam etmiyorsun? Evlensene, çocukların olsun! Bu işte bile insana düşen görevler var. Tobias öldü biliyor musun?”

“Bu yetmez.”

“Ne yetmez? Sen çekilmez birisin Yahya. Basit bir köylü gibi Genesaret’te yaşamak mı yetmez yoksa Tobias’ın ölmesi mi?”

“Hiçbiri. İkisinin de bizim yaşamlarımızla bir ilgisi yok. Bu tür yalanların arkasına saklanamayız.”

O zaman tepem attı:

“Tobias’ın ölümü bir yalan değildi. O kaçmadı. O hayatını feda etti. O feda edildi. Ona ihanet edildi.”

“Peki onu kim hatırlayacak? Ne işe yaradı bu?”

“Henüz bilmiyoruz. Bunu değerlendirmek bize düşmez. Dünyanın sonu gelmedi henüz.”

“Beklemekle yetinemeyiz. Kahrolası çocukluk!”

Kahrolası çocukluk!

“Güzel çocukluk, Yahya! Genesaret’teki güzel sabahlar, yollarda öküzlerin çektiği sabanların ağır gıcırıtlarının güzelliği. Kuyu sesinin, sakanın şarkısının güzelliği. Baharda açan dağlalelerinin, badem ağacının çiçeklerinin güzelliği, taşların arasından sızan suların güzelliği. İçimizdeki değişimleri hissetmenin, bedenimizin büyüdüğünü, düşüncelerimizin yön değiştirdiğini görmenin güzelliği! Şu kabın, bedenimizin, yavaş yavaş, ağzına kadar hayat ve deneyimle dolduğunu hissetmenin güzelliği. Dostlarımızın ve düşmanlarımızın arasında onun taşıdığını ve yerlere saçıldığını hissetmenin güzelliği. Süt ve ekmekle beslenmenin, akşam olduğunda diğerleriyle birlikte sırtında bir sızı hissetmenin, dünyayı değiştirmek isteyerek hep birlikte bir ateşin etrafına oturmanın güzelliği; ve seni burada oturmuş lanet okurken görmenin acısı... Ama bu da Rab’bin isteği, her şey onun elinde.”

“Ama ben yalnız *değilim* ki. Senin gelmeni bekliyorum.”

“İstediğin kadar bekleyebilirsin o halde.”

“Biliyorum. Aksini söylemedim.”

“Ama sen beni anlamıyorsun: ben bir Mesih *değilim*.”

“Bu evreden de geçmen gerekiyor. Buna büyüme deniyor!

Kaderinden kaçamazsın.”

Yüzüstü dönüp kumu izledim. Ateşin zayıf ışığı milyarlarca küçük kum tanesinin üstünde geziniyordu. Milyonlarca yıl önce kaymış yıldız kümeleri, sıkıştırılmış yaşam gibi.

Bir karıncanın parmağımın üstüne çıkıp dönmesine izin verdim.

“Bir ateşin yanına oturup dinlenebileceğimi ummuştum bir an. Sessizlik ve huzur içinde.”

“Yo hayır. Sen yalnız olamazsın. Öbür kıyıda oturduğunda bilmiyordun ki...”

“Sen beni *gördün* mü?”

“Elbette. Her gün gözüm üzerindeydi.”

“Peki benden ne bekliyordun?”

“Hiçbir şey. Henüz değil. Ya da evet, istediğim şeyi.”

“Yine de sanırım gitmem gerek. Kimsenin beni tanımayacağı bir yere. Liman kentlerine ya da bir Kuzey köyüne.”

“Evet, git hadi.”

Paltom kuruydu, onu omuzlarıma attım. Yahya ateşin yanından kalkmadan:

“Ama önce...,” dedi. “Senin bir evin var... Önce orayı bir ziyaret et.”

Sonbahar geldiğinde, kuzeyde, geniş bağların içinde, hiç kim-
senin sana kim olduğunu sormadığı bir yerdeydim. Eve gitmeye
cesaret edememiştim; Romalılar bizim, biz diğer Yahudilerin ai-
lelerimize olan bağlılığımızı çok iyi biliyordu ve ben de bizimki-
leri tehlikeye atmak istemiyordum.

Buraya ülkenin her yerinden pek çok işçi geliyordu; denize
inen hafif yokuşlarda Yahudiye, Samiriye ve Lübnanlı insanlar-
la yan yana yürüyorduk. Hırsızların zengin toprak sahiplerini
soymasını engellemek için yıldızların altında, asma gövdelerinin
arasında uyuyorduk. Kimi zaman burnumuza sedir dağlarından
hafif bir kar kokusu geliyordu.

Hiç konuşmadan çalışıyorduk.

Bunu fark etmem için belli bir zaman gerekmişti.

Tarlalarla, sabahlarla, öğleden sonralarla, yemeklerle ve uy-
kuyla ilgili şu sözler vardı kuşkusuz. Ama onlar da zorla çıkıyor-
du.

Peki ya diğerleri?

Bizler birer işçiydik ve akşam olup da iş bitince yaşamayı bı-
rakıyorduk. Bir geçmişimizin olmaması ilke olarak konuyordu.

Benim dilimin büyük bir bölümü manastıra, kitaplara özgü-
dü artık. İçeriye, burada yasak olan düşlere yöneliyordu. Bulun-
mak ve sorguya çekilmek istemiyordum.

Bu da sürgün cezasının bir parçasıydı. Bütün varlığını kulla-
namamak. Sakat oluyordunuz. Eliniz ayağınız bağlı, düşünceler-
niniz kafeste.

Burada kıtlık başka yerde olduğundan daha kötü değildi. Romalı gözeticilerin kırbaçları daha şiddetli şaklamıyordu. Zenginlerin aşağılamaları her yerde aynıydı.

Ama dilime susamıştım, ona karşı korkunç bir susuzluk duyuyordum. Ah içebilmek! Üstüme kepçe kepçe sözcük dökülebilmek! Ve kendi dilimin ilk ortaya çıktığı yerleri, sözcüklerimin biçim ve renk kazandığı şu yerleri düşlemeye başladım. Çünkü benim, dünyanın genişlediği o anlara ilişkin çok net ve unutulmaz bir anım vardı.

Bir yer vardı, birkaç çam ağacının gölgesinde, ışıkla gölgenin ellerimin önünde kovalamaca oynadığı bir yer. Kurak bir toprak, çam yaprakları, çalı çırpılarını sürükleyen karıncalar. Ağaçlarda kuşlar. Korunun içinde biraz daha uzakta ağaç kesen Yusuf; yeşilin içinde parlayan sarı bir ağaç. Baltadan sonra sessizlik, ayak sesleri, üstüme düşen gölge. Onun sözleri: “Dereyi dinle!” O kadar. Sonra “dere” sözcüğüyle aynı anda üzerime gelen şırıltının kendisi. Etrafımı sararak. Dere, su, taşlar, şırıltı. Yusuf’un sözleri “O topraktan gelip gün ışığına çıkıyor”. Evin aşağısındaki bayırda uçurduğum mavi uçurtmamı hatırlıyordum. Sabah erkenden. Otlar henüz ıslakken. Birçok çocuk, birçok uçurtma. Benimki şiddetli bir rüzgâr yüzünden elimden kaçıp kayboldu. Bağıra bağıra Yusuf’a koştum. “Uçurtmam kaçtı.” Elimden tutup benimle geldi. “Nerede duruyordun ufaklık?” “Burada,” Gökyüzüne baktı. “İşte orada,” diyerek eliyle gösterdi, “orada, badem ağacının üstünde!” Bayırın üstünde, manzaranın görülmesini engelleyen büyük ve pembemsi bir şey. Tırmanmak için en alttaki dalı tuttum. “Hayır, hayır,” dedi. “Bekle.” Beni indirdi. “Çiçeklere dikkat etmelisin. Baksana şunlara!” Bir dalı bana doğru eğdi. “Çok kolay kopuyorlar.” O zaman çiçeği gördüm: Pembe beyazdı, üstünde kırmızı benekleri vardı. Dal kahverengi ve çıplaktı. “O bir meyve olacak,” dedi. “Çiçeklerin hemen hepsi birer ba-

dem olur. Bırak da olsunlar. Badem ağacı, gökyüzü, uçurtma, badem çiçeği, çıplak dal.”

Ama dil, yaşadığımız sürece doğmaya devam eder. Bu iş koşullarında yeniden kuruluyordu; akşamları, ateşin yanına oturup sonbaharın adamakıllı geldiğini hissederken, yoksul hırsızlar üzümle, tohumları ya da unutulmuş bir ekmeği çalmak için gece sinsice sokulurken ve biz onları yakalamak zorunda kalırken yeniden kuruluyordu; o halde dilimizin büyüme olanağı ve yenisinden gözden geçirilme düşüncesi olmalıydı.

Görmek için dilimin tamamına ihtiyacım vardı. Ah korkunç susuzluk!

Arkadaşlarım için de bu böyle miydi? Elbette. Ülkenin her yerinde insanlar susuyordu. Dillerini kilit altında tutuyorlardı. Burası sessiz sırtlar ülkesiydi. Kapalı ağızlar tarlası.

Bu da, duyguyla, olmayacak durumlarla ve akla hayale gelmez eylemlerle dolup patlayacağımız güne kadar böyle devam etmek zorundaydı. Sonra dil ülkenin her yerine akacaktı.

Bir gün biri gelecek ve bütün sürgüleri kıracaktı.

Bin yıllık umudumuz!

Üç beyaz dişi hindi bataklıkta durmuş denize bakıyordu. İçlerinden biri boynunu eğip ılgın ağacı dallarının arasına baktı. Deniz yosunu yığınının üstünde gözleri açık bir oğlak yatıyordu. Başının önünde yumuşak dalgalar halinde soluk kırmızı bir kan akıyordu. Beyaz postu daha koyu lekelerle kaplıydı. Nanelerin arasında tavuskelebekleri uçuşuyordu.

Adamın biri kuma oturmuş bir keten parçasıyla kendini yelpazeliyordu. Karısı kalçasının üstünde bir çocuk taşıyordu. Çocuğun yüzü dalında solmuş bir çiçek gibiydi. Kadın elini sırtına götürdüğünde çocuğun cansız başı bedeninden aşağı sarktı. Bu baş, bir taş kadar iri ve ağırdı, sol yanağı damgalıydı, burnu küçüktü ama daha da korkunç olanı gözleriydi; üstünde hiçbir

rüzgârın esmediği, içinde hiçbir sevginin, hiçbir kaygının bulunmadığı terk edilmiş bir saraya bakan devasa iki kapı.

Adam bana doğru döndü:

“Burada hayat korkunç,” dedi ve ben onun yabancı olduğunu anladım.

“Uzaktan mı geliyorsun?”

“Biz Mısır’da yaşıyoruz.”

“Neden geldin buraya?”

Adam hayretle bana baktı:

“Duymadın mı?”

Şabbat’tı ve ben bağları bırakıp bu ücra köyün sinagogunu ziyarete gelmiştim, ancak cesaret edememişim. Tilmizlerle birlikte görülmemek için uzaklaşmışım, ama yine de tereddütteydim. Şimdi oturmuş, sinagogun önündeki alanda kıpırdayan tek tük insanlara bakıyordum. Kızgın öğle sıcağında evlerin kapıları kapalıydı, bir horoz ve dört beş tavuk oradan oraya koşup yemlerini yiyordu. Daha uzakta, kıyıya çekilmiş bir geminin yanında yaşlı bir kadın duruyordu. Zayıf ve hafifti, yüzü, küçücük ağzına doğru uzanan kırışıklıklarla doluydu. Sağ elinde bir öreke tutuyordu, siyah elbisesi rüzgârda denize doğru uçuşuyordu; kumaşın altında incecik bir beden vardı. Bize gülümseyerek: “Bugün hava çok sıcak.”

“O buraya gelecek,” dedi adam.

“Kim?”

“O halde sen de buranın yabancısıydın.”

Hem yorgun, hem de mutlu görünüyordu. Annesinin kalçasında asılı duran çocuğu gösterdi.

“O bizi bütün günahlarımızdan kurtaracak. O, onları kendi üstüne alacak. Sen hiçbir şey duymadın mı! Rab’bin krallığı geldi. Bunu herkes biliyor halbuki... Biz bütün gece bekledik.”

“Peki siz ne kötülük yaptınız?”

O zaman karısının yüzünü elleriyle kavradı ve sertçe bana doğru çevirdi:

“Bak!”

Kadın gözlerini kaçırdı ve yere baktı, ama benim, gözlerinin içindeki siyah kuşları görmeye vaktim oldu yine de. Koyu bir karanlık, korkunç bir yokluk.

“Bu çocuk doğduğundan beri, onun ruhu hiç yanımda olmadı. Bedeni düz bir kaya gibi, elleri ölü gibi. Bu çocuk onun güçlerini elinden aldı. Benim özbeöz çocuğum...”

O sırada sokakta dans eden tuhaf bir silüet belirdi; kırılmış sakalı beline kadar inen iri cüsseli bir adamdı bu, üstü çıplaktı, kalçalarının etrafını kırmızı bir kumaşla sarmıştı. Ellerinde salladığı çanlar, dalgaların, sokakların ve rüzgârsızlığın sessizliğinde etkili bir sesle çınlıyordu. Kumsalın üstünde kıpırdamadan durduğunda gözleri vahşi bir korla parladı:

“O’na şükürler olsun, O ki yasakları kaldıran,” diye haykırdı. “Baştan sona parıltıyla aydınlanacak derin uçurumlarda, O’na şükürler olsun. Şimşeğin parıltısına ve karanlık korkusuna şükürler olsun! Bakın, ben akkor halindeki yakutu karanlığın ağzından söküp alacağım ve o, aydınlığın dünyasında sonsuza dek parlayacak, öyle şiddetli bir parıltıyla parlayacak ki karanlık geri çe- kilecek.”

O sırada bir sürü insan koşarak alana geldi. Aralarında yoksul kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve köle ya da özgür Yahudiler olarak bağda benimle birlikte çalışmış birkaç adam vardı. Çocuklar gülüşüyor ve parmaklarıyla adamı gösteriyordu, ama yaşlı kadınlar onlara susmalarını buyuruyordu.

Kumsalın üstünde yarım daire oluşturacak biçimde durup, dans ederek suya giren ve ölü oğlağın yaralarından akan kanı içmeye başlayan adamı seyrediyorlardı. Adam tek ısırışta hayvanın dilini kopardı ve yedi.

Tüylerim diken diken olmuştu. Adam kendinde değildi. Onu rahat bırakamaz mıydılar?

Ama adam onları görmüyordu. Çiğ dili dişlerinin arasında çiğnerken durmadan konuşuyordu. Yasaya aldırımıyordu, Şabbat'ın dinginliğine aldırımıyordu ve insanlar şaşkınlık içindeydi.

“Bu yakutun ışığı karşısında karanlık kaybolacak! Oraya ulaşmak için, Rab'bin elinden yükselen gök sarmallarının içinden geçmek gerekiyor ve ben iç Yasanın kurallarının arasından fırlayacağım! Dış Yasa ise güneşte kuruyan bir meyve kabuğu gibi kuruyacak.”

Kutsal kitapların dilinden kesileli öyle uzun zaman olmuştu ki adamın ne söylediğiyle gerçekten ilgilenmesem de onu içmekte bir sakınca görmedim. Adam kumsalda toplanan kalabalığın üzerinde de büyük bir ilgi uyandırmışa benziyordu. Çünkü sesler birer birer kesildi ve hatta onu parmakla gösterip alay edenler bile durdu.

“Ah, ve içine ışık girince karanlık korkuya kapılacak, kendi alanına çekilecek ve ait olduğu yerde kalacak. Karanlığın içinde. Karanlığın oğulları ve kızları yakutun onlara sırt çevirdiğini ve karanlıkta sadece karanlığın hüküm sürdüğünü görünce korkudan titreyecek. Ve bu aydınlığın içindeki karanlık, o da geri çekilecek, çünkü çok karanlık var, aydınlığın içinde bile. Sizin gözlerinizden de fışkırıyor, görüyorum, insanoğulları. Ellerinizde tutuşuyor.”

Sudan çıkmıştı, koyun yağı ve dışkı kokuyordu, bakışı yerle gök arasında dolaşıyordu. İçinde büyük bir telaş vardı, sanki içinde, ağzı açık koca bir delik onu kendi karanlığına çekiyor ve o kendini savunmayı başaramıyordu.

Mısır'dan gelen adam ayağa kalkmıştı ve şimdi karısını da yanında sürükleyerek bütün gece bekledikleri kişinin önünde diz çöküyordu:

“Bize bak, ey Muallim,” diye haykırdı, “bak ve bizi günahlarımızdan kurtar.”

Muallim çocuğun elini aldı ve cansız elin içindeki kir izlerini göstermek için çevirdi:

“İçimizdeki hayatın ağacı burada. Sana derim ki o ağaç bitiyor, o bi...”

Bakışı birdenbire donuklaştı. Yüzü çocuğunki kadar ağırlaştı ve gözleri kuma çivilenip kaldı.

Yavaşça geri çekildi ama, yaşı büyük çocuklar onun peşinden koşmaya niyetlenirken, çünkü onun deliliğini yalnız onlar görebiliyordu, kalabalığın içinden gür bir ses geldi:

“Ey insanlar, titreyin, çünkü o Mesih!”

O zaman bütün gözler kalabalığın içinden sıyrılıp öne çıkan genç hahama çevrildi. Yüzü şiddetli bir ışıkla aydınlanıyor, elleri titriyordu.

Bütün hayatımı kuşatan şu alamet! Beni önden gitmeye iten şu güç! Bütün inkârlarıma rağmen, aldatılmıştım.

Dünya hâlâ sarsılırken, Yahya'nın ve benim kibrimizi anladım. Cam kavanoz gibi bir şeyin içinde kalıp kendimizi tek sanmıştık ve ben şu anda bütün ülkenin Mesih'i beklediğini anladım.

Ama onun geldiği ve bir adamın kalkıp, gelenin o olduğunu söylediği şu anda bıçaklar etlerimi lime lime ediyordu.

Genç haham yüksek sesle haykırıyordu:

“Çünkü Rab der ki: İşte kulum gelişecek, büyüyecek, yükselecek ve çok yüce olacak.”

“Nasıl ki birçokları onu görünce korkuya kapıldı -çünkü onun yüzü artık insana benzemiyordu ve görünüşü bir insanınki gibi değildi-, çoğu millet de şaşkınlık içinde olacak.”

“Çünkü onlar kendilerine anlatılmamış olanı görmüş ve işitmediklerini öğrenmiş olacaklar.”

Kumsalda bulunan ve bu sözleri daha önce çok kez duymuş olan herkes genç adamın sesinin içerdiği gücün ve resulün sözlerini üstümüze yağdırma biçiminin etkisinde kalmıştı:

“Haberimize kim inandı ve Rab'bin kolu kime göründü?”

“O, onun önünde cılız bir fışkın gibi, kurak topraktaki bir kök sürgünü gibi büyüdü, dikkatimizi çekecek ne biçimi, ne de güzelliği vardı; gösterişi de yoktu ki kendisine bakınca gönlümüz ona çeksin. Hor görüldü, insanlar tarafından terk edildi, acıları tanımış, elemeler adamı; o insanların, kendisinden yüzlerini ört-

tükleri bir adam gibi hor görüldü ve biz onu hiç saymadık... Oysa onun taşıdığı bizim acılarımız, yüklendiği bizim elemlerimizdi. Ama biz sandık ki, o cezaya uğradı, Allah tarafından çarpıldı ve aşağılandı.”

Mısır'dan gelen adamın yüzü ışıltılı parlıyordu, bana:

“İşte burada!” dedi.

Ama genç hahamın etrafını saran insanların arasına girip onun paltosuna dokunmak isteyince ve bütün o kalabalığı görünce adam çocuğu karısının elinden alıp benim kollarıma yerleştirdi.

“Ona bizim için bak!” dedi.

Ve kalabalığa karıştılar. İnsanların çoğunun uzaktan geldiğini gördüm, gece gündüz onu izlemişlerdi. Kimi? Çünkü Mesih dedikleri kişi şimdi orada değildi. Dar sokaklara dalıp gözden kaybolmuştu ve hahamın vaaz verdiği süre boyunca da kimse onu hatırlıyor gibi görünmüyordu. Ama ben kumda, onun kırmızı kumaşından süzölmüş koyu renkli damlalar görüyordum; bu izler köyün ağıllarının bulunduğu yere doğru gidiyordu.

Ebeveynleriyle aynı kaygıya kapılıp çocuğa bir zarar gelmesin diye kumsala doğru yürüdüm ve sırtımı bir ılıgın ağacına yasladım. Koca kafasını ellerimin arasına alıp gözlerinin içindeki karanlığa ve ölüme baktım. Ağzından salya akıyordu; deniz suyuyla onu yıkadım.

Yaşamın felaketini var gücümle sıktım. Parmaklarımdaki altındaki derisi o kadar sertti ki çatlayacak diye korkuyordum. Böcek ısırıkları ve kirden leke leke olmuştu, ailesi ona iyi bakmıyordu.

Hiçbir zekâ belirtisi yoktu, hiçbir zaman sevgiye karşılık veremeyecekti.

Beni çocukla baş başa bırakan ebeveynlerin aksine birdenbire üzüntüye kapıldım. Kalabalığı kendisini dinlemeye ikna etme-

yi bilen şu hahamı dinlemeyi çok isterdim. İnsanlar, sinagog önündeki bir bankın üstünde oturan hahama gitgide yaklaşıyordu, sesler bir yükselip bir alçalıyor, üstler başlar parçalanıyor, farklı farklı diller konuşuluyordu.

Hava kararmaya başlamıştı ve o hâlâ konuşuyordu. Birçok kişi geceyi orada geçirmeye hazırlandı. Yakılan ateşler meydana aydınlatmaya başladı, burnuma yanık gübre, ekmek ve sıcak süt kokusu geldi. Grupların arasında ebeveynleri aradım ama hiçbir yerde bulamadım. Yalvar yakar ekmek bulmayı başardım ve çocuğu beslemek için yeniden kumsala indim.

Beni bulabilsinler diye orada tek başıma oturdum. Ama gelmediler.

O zaman ben de kalkıp unutulmuş Mesih'in izlerinin kaybolduğunu gördüğüm o dar sokağa daldım.

Bir ağılın içinde, gıcırdayan bir kapının ardında, samanların üstünde bir ocuk gibi kıvrılmış yatıyordu; ağzından salyalar akıyordu, çıplak gövdesi koyun dışkısıyla kaplanmıştı, uzun süre pisliğin içinde yuvarlanmış gibiydi. Ama şimdi sakinleşmişti, cansız ve sabit gözlerle bakıyordu.

“Beni neden takip ediyorsun Nathan?” diye sordu.

“Nathan da kim?”

Döndü ve sırtüstü yattı, gözlerini kaldırıp ağılın üstüne sarkan bir incir ağacının dallarına baktı; o sırada esen bir rüzgâr ağacı salladı; ağağı inen tatlı incir kokusu yün ve gübre kokularına karıştı.

O çok hasta bir adamdı. Kötü ruh Mastema ona işkence ediyordu.

Bu ruhun ne biçim bir gücü vardı! Bazılarını bağda yakalıyor-du, Kumran'daki aşçı-keşişin içine de girmişti, Nasıra'da Mastema'nın un ufak etmeye çalıştığı çok kişi tanımıştım. Bazıları onu deniz yoluyla Romalıların getirdiğine inanıyordu, bazıları da

Kleopatra'nın bir gece, onun binlerce yarasaya dönüşmüş halde yaşadığı piramitlerin kapısını açtığını söylüyordu. Kleopatra Eriha sarayına çantalarla dolu bir kervan göndermişti ve ne zaman bir zina yapsa, yarasalardan biri kaçıp bir zavallının bedenine yerleşiyordu.

Belki de doğrudur. Benim itaatkâr hemşehrilerim onun için kolay bir av olabilirdi, evet, çünkü onlar özgür değildi.

Yabancı gözlerini kapadı, dinlenmesi gerekiyordu. Ağılın duvarlarına yaslanıp onu seyrettim; evet, bütün bu kirliliği ve hayvan dışkılarıyla, o olsa olsa, insanın görünce tiksintiden yüzünü kapayacağı bir adam değil miydi? Ama o bizim hastalıklarımızı taşıyorsa, onu sevmemiz gerekmez miydi, tanımak için yüzünü çok dikkatli incelemememiz gerekmez miydi?

Gözlerini açtığında hâlâ çok yorgundu. Şaşkın şaşkın etrafına bakındı, sonra doğruldu:

“Neredeyim ben?”

“Korkma.”

“Nathan nerede?”

“Onu görmek istiyorsan çok yakında. Yok görmek istemiyorum diyorsan, bizim sessizliğimiz ve ağılın duvarları bizi ondan koruyacaktır.”

“Sen beni buldun ama.”

Ona gülümsedim:

“Kumsaldan kaçtığında giysilerin henüz ıslaktı, damlaların izini takip etmek hiç zor olmadı. Ama şimdi kurudular, korkma.”

“Kumsalda ne... yaptım ben?”

“Hatırlamıyor musun?”

Başını salladı.

“Yasayı çiğnedim mi?”

“Sen pek çok şeyi çiğnedin. Ve çok konuştun. Ama ben hiçbir şey anlamadım.”

Ellerimi tuttu:

“Ne dedim?”

“Akkor halindeki yakutu alıp getirmek için karanlığa inmek-
ten söz ettin.”

“Nathan! Beni neden takip ediyor?”

“Kimsin sen?”

“Adım Sabbatay. Smyrna’dan geliyorum. Eskiden hahamdım
ve diğer hahamlar gibi yaşıyordım. O sıralar Rab bana bir hastalık
verdi. Kovuldum. Ülkeyi baştan sona dolaşıp Kudüs’e kadar
kaçtım. Dilenciler arasında yaşıyordum. Ruh bana egemen oldu-
ğunda, kötü yoldaydım. Şunu bilmelisin ki ben büyük bir günâh-
karım. Bir gün şu Nathan geldi. O bilgili bir adam...”

Samanların içinde kıpırdayan çocuğu duyunca durdu.

Yine telaşa kapıldı.

“Nathan mı o?”

“O bir çocuk.”

“Çıkar onu buradan! Beni görmesine izin verme.”

Yüzünü elleriyle gizledi.

“Neden korkuyorsun?” dedim.

Ama o yanıt vermedi. Karanlık ağılın içinde ikimiz de kıpır-
damadan durduk.

Gecenin yaklaşmasıyla, şiddetli bir yağmur başladı, gözleri-
mizdeki yorgunluğu silip süpüren sıcak bir yağmur. Günün ilk
ışıkları vurduğunda Sabbatay iç çekti:

“Mastema az sonra gelecek.”

“Burada kal. Sana yiyecek bir şeyler getireceğim.”

“Hayır. Sen beni burada tutamazsın. Mastema ikimizden de
güçlü. O bütün zincirleri kırar, beni dışarı çıkmaya zorlar. Yine
günâh işleyeceğim.”

“Ama Nathan diyor ki sen... Mesih’mişsin.”

“Nathan bilgili bir adam ama beklentisi onu kör etti. Bilgisi o kadar ağırlaşmıştı ki onu tek başına taşıyamıyordu. Manastırda-ki hücresinde, her gün Mesih’in ete kemiğe bürünmüş halde onun karşısına dikileceğini umuyordu. Çünkü Kitaplarda böyle olacağı yazıyordu. Beni saymazsak onda yanlış olan başka hiçbir şey yok. Onun inancı o kadar büyük ki. Herhangi bir şey onun kurtarıcısı olabilirdi. Bir taş bile. Şu incir ağacının dallarından biri. Bir incirin çekirdekleri. Çağlar da öyle. Sen de...”

Gözleri yeniden canlandı, sözcükleri ağzından hızla çıktı, Mastema gelmişti.

“Mesih cisimlerin içinde. Dinle!” diye haykırdı, kuru otların içinde duran eski bir testiye yerden alarak.

Onu var gücüyle duvara fırlattı; testi paramparça oldu.

“Nesnelerin iç varlığının sesini dinle.”

Etrafımızda sıçanların gürültüsü duyuluyordu. Aptal aptal gülümsedi.

“Sen o sesi duymadın. Ama ben duydum. Sessizlikle gürültü arasında, parçayla bütünlük arasında. Bir şeyle hiçbir şey arasında. Rab’be içeri doğru açılan yarıklar kutsaldır, çünkü o, zamanın dışındadır ve birinciyi sonuncuya, uzağı yakına bağlar. O İbrahim’in ve senin içindedir, o ağacın yaprağında ve yanan alevdedir, o Mısır’dan toplu göçtedir, parçalar halinde uçarken Altın Dana’nın* içindedir, o gökte uçan martıda ve onun yere düşen kanadındadır. O ağıdır, bense hiçbir yere geçmeyen ip... Ben...”

“Sabbatay!”

“Ama ben bu yükü boşluğun boşlukları, karanlığın karanlıkları arasından taşıyacağım.”

* Kutsal Kitap metinlerine göre İbraniler’in Sina dağı eteklerinde diktikleri Altın Dana, eski geleneklerde Yehova’nın halkının arasında bulunduğunu belirten bir simgedir. Daha sonraki gelenek onu bir put gibi görecektir ve Hıristiyanlık da bu görüşü benimseyecektir (Ç.N).

Bakışı yabancı ve uzaktı şimdi. Ayağa kalktı, yerde onun ayaklarına çıkmaya çalışan binlerce karınca varmış gibi samanı ezdi ve ağılın alçak duvarlarının üstünden kollarını uzatıp haykırdı:

“Ben Rab’bin seçilmiş kuluyum.”

Ben onu durdurmaya ve tekrar yere indirmeye çalıştığımda o görülmüştü bile: Ufak tefek yaşlı bir kadın önüne kattığı oğlaklarıyla birlikte sokaktan geçiyordu; sessizce durdu, gözleri hayret doluydu:

“Bırak da seni göreyim, Rab!” dedi.

Ağıla doğru atıldı ama ben kapıya yaslandım ve:

“Git buradan,” dedim.

Ama artık çok geçti. Kadın biraz daha uzakta, hoplayıp zıplayan ve meleyen hayvanlarının arasında, Sabbatay’ı görebildiğini haykırınca, bir kusur işlemiş olma korkusu kayboldu. Sokak kısa sürede bir yığın insanla doldu ve ilk sırada da Nathan yer alıyordu.

Nathan kalabalığı susturup:

“Bakın, o Rab’bin seçilmiş kulu,” dedi. “Çünkü Rab şöyle der: Rab onu acıyla ezmek istedi; o, bütün günahların kefareti için kendini feda ederse eğer, gelecek kuşağı görecektir, günlerini uzatacak ve onun sayesinde Rab’bin isteği gerçekleşecek. Çünkü o, göklerden, şu değerli yakutu alıp getireceği karanlığa dek, yolunun üstündeki bütün günahlarımızı üstleniyor. Evet, o ruhunun maruz kalacağı sınavın meyvesini alacak ve ona doyacak; bilgisiyse, benim sevgili kulum, bendem, yığınların günahları altında ezilerek onları temize çıkaracak.”

Karanlık beni yalayıp geçiyordu; büyük, ağır kanatlar yüzüme ve bedenime dolanıyor, içimde ben olanı alıp kendileriyle birlikte götürmeye kalkıyordu, çünkü Nathan'ın sözleri o kadar çok, sesi o kadar güçlü ve etrafındaki insanların sevinci o kadar taşkındı ki kendimi eriyormuşum gibi hissettim; toprak bana yabancılaştı, ayaklarım yerden kesildi ve yana savruldum, karanlıklar ülkesine, kemikler vadisine doğru; bu, gri bir ışığın, boşluğun içinde yatıyor olmak gibi bir şeydi ve kemiklerimde, adımları, beni karanlığa karşı koruyan adımları içine çekmek isteyen bir yıkım ezgisi dolaşıyordu. Adımları bize bağlayan bağlar ne kadar da çürük. Adımları bizi yalayıp geçer, bir koku misali. Uçup gidebilir, bir koku misali. Sen kayalığın ucunda ayaktaşırsın ve adın seni terk eder. Seni yok eder. Kaos sana sürtünür geçer. Tam özgürlük. Tam bitkinlik. Hiçbiri bir yere çıkmayan açık kapılar kaosu. Sen yaklaşır yaklaşmaz eriyen biçimler kaosu. Sonbaharda, renkler birbiri ardına çiçeği terk ettiğinde ve döne döne yere düştüğünde olduğu gibi. Hangi renk hangi çiçeğe aitti?

Hangi ad hangi çağa?

Bedenimin içinde damarlarımı genişliyor, içeride kanımın hareket ettiğini *görüyordum*, bedenim saydamlaşıyordu, o bir kenti, her yönde yüzen bin isteğin birbirine sürtünüp geçtiği bir kent, ve etrafımdaki bütün cisimler de aynı biçimde açılıyordu. Taşlar açılıyor ve solucanlarını dışarı atıyordu, su suyundan ayrışıyor, gök gökten sıyrılıyor, zaman zamandan kurtuluyordu.

Ama o sırada ayaklarımın dibinde bir şey kımıldandı, cisim yeniden cisim, taş yeniden taş oldu: bu, samanların içinde uyanan çocuğun eliydi. Güvercin! Yeşil körpe dal!

Adım bana geri döndü; yine zamanın içindeydim ve ağlamak istiyordum.

Yerde yatıyordu, yüzünü kaldırmış yalvarırcasına bakıyordu. Onun üstüne eğilip büyük gözbebeklerinin içine bakınca bir sürü aynanın arasına düştüm sanki. İnsani varlığın sonsuz derinliklerine doğru.

Bu o kadar basitti ki; onun bana ihtiyacı vardı. İkimiz de aklın parmaklıkları içinde, zamana tutsaktık. Açlıktan ve susuzluktan kımıldayan parmaklarıyla havayı sıkıyordu. Bu o kadar basitti ki; o yalnızdı, korkmuştu, yağmur ve gözyaşları kire ve böceklerle karışıyordu. Bu o kadar basitti ki; o doğmuştu ve yaşamak zorundaydı ve yaşam zordu.

Onu yerden kaldırıp ağır başını kollarımın arasına yerleştirdim ve ağılın ıssızlığından dışarı çıktım. Sabbatay gözleriyle bizi izliyordu, şu anda o da terk edilmişti, Nathan onun adına konuşuyordu; Sabbatay söylemesi gerekeni söylemişti, artık ona bir süre ihtiyaç duyulmazdı. O Nathan'ın kaynağıydı, Nathan bu kimsesiz delide gördüğünü ve duyduğunu sandığı alametlerle susuzluğunu gideriyordu. "Rab'bin krallığı burada. Söz cişimleşti!"

İnsanlar ağılın yanında dikiliyor, sokakları, sinagogun önündeki alanı dolduruyorlardı. Üyeleri hafiflemiş, yüzleri gevşemişti, çünkü adlarının çok dışındaydılar. Söz, onca zaman beklemiş olan söz ağızdan ağza dolaşıyordu. Ama o yalandı!

Çünkü kucağımda taşıdığım çocuğu hesaba katmıyordu.

Her yerde ebeveynlerini aradım; kumsalda gruplar arasında dolaşıp loş ılgın ağacı koruluklarının altındaki evlere doğru git-

tim, ama hiçbir yerde yoktular. Bazıları onların vaaz vermek için kalabalık bir grupta birlikte kuzeye doğru gittiğini ileri sürüyor, bazıları da batıya doğru çekildiklerini söylüyordu. Çünkü Nathan şimdi haberi bütün ülkeye yaymak istiyordu. Bu haber bir ateş çemberi gibi, eski düzeni yakıp kül edecekti. Ama seni bunun dışında bırakıyorlardı!

Hava kararırken kumsalda ateşler yakıldı; şarkı söyleyenler, gelecekle ilgili kehanetlerde bulunanlar çoktu. Adlarını hâlâ üstünde hissedenler ondan kurtulmak için sihirli otlar kullanıyordu. Bir ota Kılavuz diyorlardı. Bir diğerine Cennetin Anahtarı. Bedenleri bunlardan akım sağlıyor, bütün yüzeyleri Enerji dedikleri şeyle doluyordu. Parmaklar birbirine sürtünüyor ve ileri sürdüklerine göre bundan kıvılcımlar çıkıyordu. Onlar Doğayı karşılamaya gidiyordu. Yıldızlar dönüyor, bitkiler yüksek sesle konuşuyor, taşlar ağlıyor, kumdan birdenbire yeraltı dünyasının elleri çıkıyordu.

“O’na şükürler olsun, O ki yasakları kaldıran!” diye haykırıyor, ağaçlardan gelen müziği dinliyorlardı. Daldan dala konan kuşlar birer nota oluyordu. Birçoğu oturup hayran hayran müziği seyreliyordu; gözler kendinden geçiyor, bedenler titriyor ve eller birbirine sürtünüyor.

“Bu çocuğun ailesini gördünüz mü?”

Ama benim ciddi sesim onları etkilemiyordu. Gülümsüyor ve sonra yanıtlıyorlardı:

“Onlar burada değilse bile buradalar. Uzak ve yakın tek ve aynı yerdedir.”

“Bu çocuğun ailesini gördünüz mü? Mısır’dan geliyorlardı.”

“Ülke adlarının ne önemi var! Hepimiz Rab’bin elinden geliyoruz.”

Diyor ve kendini beğenmişlik krallıklarına yeniden gömülüyorlardı. Parlayan gözler, titreyen bedenler:

“Yasakları kaldırana şükürler olsun!” Her ateşin başında, şarapla, otlar ve halkla kendinden geçmiş insanlar görüyordum. Sıcak ve canlı görüntüler:

Bütün zamanlar, bütün anlar birbirine karışmıştı ama hiçbir şey sonuna varmak üzere yaratılmamıştı, çünkü hayaller hiçbir zaman bir ömür boyu sürmezdi. Hayaller büyük bir karışıklığın ya da dinginliğin ortasında birden durur ve hayalperesti şaşkın ve çıplak bırakıverirdi. Ama sarhoşluğun ortasında, her soluk, evrenden daha büyüktü.

Hayallerin yaşamda yeri yoktur, somut dünyada iz bırakmazlar hiçbir zaman.

Kumsalda gece ve boralar! Yılanlarla, kadınlarla, sarmaşıklarla sarılmış zayıf bedenler çalkantılarının içinde yuvarlanıyordu; burada çocuklar acımasız yazgılarına kollarını uzatıyordu; burada bedenler çağlıyordu, beyinler açık. Bedenlerin içi boşalıyordu. Düşler, kan ve bağırsak gibi düşler. Donup kalıyor gibi görünen, bir başkasının düşlerinde kaybolan düşler.

Burada, yere uzanmış bir adam imparatorluğunu haykırıyordu: Düşmanlarıma ölüm! Herkese ölüm! Elleri umutsuzca içinde kendi gücünü gördüğü şeyi kavradı ama bu, gecenin, onun etrafında dönmesine bir an izin verdiği bir taştan başka bir şey değildi. Orada, bir kadın yarı yarıya doğmuş bir çocukla birlikte yatıyordu: düşü böyle görünüyordu, yaşamı daha fazlasına yetmiyordu. Acınası bir düş, ama bu düşün arkasında hiçbir zaman doğmamış olan çocuğunun yaşayabileceği bir dünya da vardı. Sıcak bir sabah sisi altındaki dingin ırmaklar geçiyordu aklından. Hep karşı kıyıda olan bir kumsalın üstünde beyaz kuşlar uçuyordu. Suyun içinde parlak balıklar yüzüyor ve o kendini, ağır memeleriyle kumsalda oturmuş görüyordu. Basit bir düştü. Ama yine de kadın hiçliğini kucakladığında yaşamından daha büyüktü, görüldüğü kadarıyla. Onun yanında kendini

kral sanan bir adam yatıyordu. O iktidarı düşlüyordu. Ama düşü kabarmış bir omletti. Hükmedeceği, yargılayacağı, tutuklayacağı ve egemenliği altına alacağı hiç kimse yoktu. Bütün güçleri onu terk etti çünkü onun yaşamı, sokağa bırakılmış birinin yaşamı olmuştu ve o, orada, düşleri dışında her şeyden vazgeçerek öldü.

Bu gece yaşamın sınırlarında bir geceydi.

Burada göğ kadar yükselen şatolar vardı. Burada, damı sazlarla onarılmış düşsel kulübeler vardı. Yedeklik odunlar, olgun buğday başakları. Sıcak ve tatlı bir rüzgârın altında eğilen tarlalar...

“Sıcak ve tatlı bir rüzgâr!”

“Sıcak ve tatlı bir rüzgâr,” diye tekrarlardı biri düşünün içinde, yaşamın bahşetmesi gereken tek şey oymuş gibi.

Yıldızlara doğru uçan ve parmaklarının ucuyla onların kumsallarına dokunan adam buradaydı; elleriyle yeni dünyayı okşuyordu.

Yaşamının her anını art arda yeniden yaşayan adam buradaydı: bir kapıya vuruyor ve kapı açılıyordu. Biri ona, lütfen girin diyordu. Onun görmek istediği tek şey buydu. Bıkıp usanmadan.

Bana ait olan bu gecede ben düşsel yaşamın dışında geziniyor, dışlanmış çocuk için bir testi süt ve ekmek dileniyordum. Burada aşk ve nefret, dinginlik ve öfke düşleri esiyordu. Hayalperestler taştan, altından ve sözcüklerden yapılar, rüzgârdan devasa kentler kuruyordu.

Ve ben bu düşlerden hiçbirinin yeryüzünde hiçbir zaman yer bulamamış olduğunu gördüm. Burada bedenlerin sefaletine, büyümesine ve şaşkınlığına yer vardı sadece, onların düşleriye en uzak yıldıza, son kozmik rüzgârın soluk kesen ölümüne doğru

çıkıyordu ve bu evrende, dünya yuvarlanıyordu. O benim elim kadar büyük, kollarımdaki çocuk kadar şaşkındı, o benim kollarımdaki çocuktı...

Gürültüden biraz uzakta bulunan kumsala doğru indim ve düşlerin devasa kapılarının kapanmasına izin verdim. Dışarıda, akla yatkınlığın rüzgârında, ateşin yanında çocuk açlıktan ağlıyordu, ekmeği ufalayıp dudaklarının arasından soktum.

Burası karanlık ve sessizdi. Dalgalar tembel tembel ayaklarını yalıyordu. Ayın sudaki yansıması, dalgalar üstünde sallanan ama bizi güvertesine alamayan bir gemi gibi parlıyordu. Tepemizdeki ağaçta ağustosböcekleri cırlıyordu.

Sütü çocuğun ağzına götürüp parmaklarını testinin yumuşak yuvarlaklığına bastırdım. Ateş gibi yanıyordu ve ben ölümün onu pençesine aldığını anladım. Ama onun görmesi gereken düşler vardı, daha açlığı ve susuzluğu tatması gerekiyordu.

“Senin adın ne?” diye sordum gözbebeklerinin üstüne eğilerek.

Yanıt verememiş bile olsa, ben yaşamın ona hafifçe dokunduğunu gördüm, onun da, aslında.

“Görüldüğünü anlayan için seni nasıl çağırayım?”

Ama Romalılar Sabbatay'ın arkasından gelen yaklaşık otuz bin kişinin bir araya toplanıp gittikleri her yere düzensizlik getirdiklerini görünce Caesarealı genç vasal Sirus, Sabbatay'ı tutuklamaya ve yargılamaya karar verdi. Çocuğun ebeveynlerini bulma umuduyla ben de arkadan gelmiştim; basit bir el arabası yapmış ve çocuğu onun içine koymuştum, gitgide büyüyen kalabalığın yanında durdum, çünkü onun peygamberi ve kurtarıcısının yargılanışını görmek istiyordum.

Ancak Sirus'a götürülen, zavallı bir Sabbatay oldu çünkü o artık doğaüstü bir esinle konuşmuyordu. İnsanların karşısına çıkıp anlaşılmaz düşüncelerini haykırmayalı haftalar oluyordu. Sırtı kamburlaşmıştı, gözleri şaşkınlıkla bakıyor, gevşek ağızdan salyası akıyordu.

“Ben ne kötülük ettim?” diye sordu defalarca dik duruşu ve kocaman açılmış gözleriyle, onun yanında yürüyüp her sözünü not eden Nathan'a.

Nathan ona yanıt vermedi ama, akşam olduğunda, biz kampımızı kurarken bu konu hakkında konuşmaya başladı: “Ben ne kötülük ettim!”

Muallim hiçbir şey demek değildi, peygamber, her şey. O onlara, “bırakın Mesih günahlarınızı üstlensin,” diye buyurdu, ama birçoğu, coşkuya ve bu tanrısal krallığın içinde şimdiden varolan bu yeni özgürlüğün büyümesine kapılarak Mesih'i günahla izlemek istediğini ve Kurtarıcı'yı karanlığa inen o tehlikeli yokuşta yalnız bırakmak istemediğini haykırıyordu. Nathan çevredeki yoz-

laşmayı görünce çok şaşırdı ve onlardan uzaklaştı, ama daha sonra bunun nedenini anlamış gibi göründü. Kurtarıcı çağların en yozlaşmış anında gelmeliydi. İnsanlar yozlaştıkça Rab'den uzaklaşır ve onun dönüşü daha çabuk olurdu. O şimdi buradaydı. Yozlaşma da bir alametti. O halde Caesarea'ya gidebilirdi.

Sirus üstünde tavanlığı olan arkalıksız bir koltuğun üstünde oturuyordu. Gençti, askerler tarafından çevrilmiş büyük korteji görünce gülümsedi. Sabbatay huzura getirildi.

“Selamlar olsun Yahudi!”

Sabbatay diz çöküp yeri öptü.

Bu Sirus'u düş kırıklığına uğratmış gibi görünüyordu. Eğildi ve:

“Neden dizlerime kapanıyorsun? Sen yeni Mesih değil misin? Halkını bizden kurtarması gereken bir adamdan başka şey beklerdim doğrusu.”

Çevredeki insanlar bile Muallim'in bu davranışına şaşırmışa benziyordu. Kuşkusuz, onun bir köşeye sinip saklandığını ve “kaybolduğunu,” Nathan'ın dediği gibi, yakından incelemek için kendi karanlığının içine çekilip kaybolduğunu görmeye alışkınlardı, çünkü onun zamanı bizimkiyle bir değildi, onun yolculukları bizimkiler gibi değildi. Rab “onu” başka yörüngelere “fırlatıyordu.”

Ama önceleri, uzun yolculuklar sırasında ve şu derme çatma kampların dışında, Nathan Sabbatay'la her zaman meşgul olabilmiş, onun kaybolmasını ve rahat bırakılmasını sağlayabilmişti, çünkü o sözleriyle hep orada olmuştu. Ama şimdi Nathan'ın etrafı Romalı askerlerle kuşatılmıştı. Sabbatay orada, yerde çıplak ve yalnız görünüyordu. Nathan sözleriyle artık ne onu, ne de bizi etkileyebiliyordu; parmağıyla dudağının üstündeki teri sildi. Ama o sırada avluda halkın sesi yükseldi:

“Evet. O bizim Mesih'imiz!”

“Ne dediklerini duyuyorsun,” dedi Sirus.

Alçak masanın üstünde duran şaraptan bir yudum aldı, ağzını sildi ve Sabbatay’a yeni bir dikkatle baktı.

“Kime inanmalıyım Yahudi?”

“Bana inanın.” Sabbatay şaşkın gözlerle başını vasala doğru kaldırdı. “Onların dediği kişi değilim ben.”

“Dinleyin,” diye haykırdı Nathan, “günahları nasıl üstlendiğini dinleyin. Bizim için.”

“Evet dinleyin,” diye haykırdı halk. Ama askerler haykıranlara doğru gidip büyük kırbaçlarıyla onlara susmalarını emretti.

“İmparatora isyandan seni ölüme mahkûm edebilirim,” dedi Sirus. “Her şeye yetkim var benim. Ben gece ve gündüzüm, ben senin ışığınım!” Dudaklarında yorgun bir gülümseme belirdi. “Halkının kralı olunca ne yapacaksın söyle bakalım!”

“Kurtarın beni Efendim,” diye mırıldandı Sabbatay. “Bana istediğinizi yapın ama, ben onların kralı değilim.”

“İmparatora inandığını da itiraf edebilir misin? Bizim tanrılarımıza! Roma’ya!”

“Evet Beyim,” dedi Sabbatay. “İmparatora inandığımı itiraf ediyorum, Roma’ya ve sizin tanrılarınıza!”

Herkesin üstüne ağır bir sessizlik çöktü.

Sirus bile güçlkle soluk alıyordu. Kendine hızla bir kadeh şarap doldurdu ve onu bir dikişte içti. Bu öyle bir andı ki sanki Sabbatay, etrafındaki herkesi öldürmüştü. Onların yaşamını bir çöp yığınının içine atmış, yüreklerini parçalamıştı.

O sırada Nathan diz çöktü:

“Rab’bim, sen ki bizim Yaradanımız ve Tanrımızsın, sen ki oğlunu karanlığa gönderensin, kalplerimizi ve ruhlarımızı kabul et. Senin krallığın yakındır.”

Sonra ağaya kalktı ve ellerini kalabalığın üstüne uzattı:

“Çünkü, görüyorsunuz ki bu son günahdır! O bunu gerçekten işledi. Cesaretinizi kaybetmeyin, dostlarım. Rab, yapılması gerekeni yapsın diye oğlunu en koyu karanlığa gönderdi. Onun ruhu için dua edelim. Bu zor görevinde ona gece gündüz eşlik edelim.”

Ancak orada toplanmış olan insanların çoğu Sabbatay’ın ihanetine öfkelenip avluyu terk etmeye hazırlandı. Bakışları yere dikildi, kendilerini bir kez daha yalnızlıklarının içine atılmış ve terk edilmiş hissetmişlerdi.

“Yazık size, inançsızlar,” diye haykırdı Nathan. “Siz burnunuzun ucundan ötesini görmüyorsunuz. Çöllerinize, kentlerinize geri dönün hadi. Yılanlar, aslanlar çıksın karşınıza da...”

Ama Sabbatay’a doğru sokulanlar ve onun etrafında diz çöküp haykırmaya başlayanlar da oldu yine.

“İmparatora, Roma’ya ve sizin tanrılarınıza inandığınızı itiraf ediyoruz!”

Nathan, günah Mesih’e mahsustur diyerek onları durdurmaya çalıştıysa da bunu başaramadı.

“Biz peygamberimizin yolundan gitmek istiyoruz.”

Böylece kalabalık çeşitli gruplara ayrılıyor ve ben elimdeki çocukla ne yapacağımı bilemiyordum. Bedeni ateş gibiydi; ölüm, içinde harıl harıl çalışırken ben avluda kıpırdamadan durup onun alnını okşadım.

Ama Sirus bütün bu kargaşadan usanmışa benziyor ve hayal kırıklığına uğramış gibi görünüyordu; omuz silkti ve askerlerine, bu insanları gözünün önünden uzaklaştırmasını işaret ederek ayağa kalktı.

O zaman ben avlunun ortasında arabamla bir başıma kaldım. Çocuk susuzluktan inliyor, gözlerinden aralıksız siyah kuş sürüleri geçiyordu. Onu yatırdım ve arabayı avlunun içinden çekip bir sıra kemerin altına götürdüm. Burada su akıyordu ve gölge de

vardı, ona elimle su içirdim.

O anda Sirus karşıma dikildi.

“Sen niye hâlâ buradasın?”

Gençti ve çok yorgundu. Parmağıyla, bir hizmetkârın tozunu aldığı boş tahtın önünde bir kaya gibi hareketsiz duran Sabbatay’ı gösterdi. Sabbatay başını öne eğmişti, hiç hareket etmiyordu. Hizmetkâr bir an son derece küçümseyici gözlerle ona baktı; masadaki şarabı ve kadehi alırken diğer eliyle de masa örtüsünün üstündeki kırıntıları süpürdü. Sonra Sirus’a doğru dönüp eğildi ama Sirus onu görmedi.

“Sen de ihanete uğrayanlardan mısın? Yoksa... öbür delilerden mi? Siz, siz Yahudiler!” dedi çeşmenin bilezik taşına otururken. Elini suyun altına getirdi, yüzünü ıslattı, tükürdü ve elinin tersiyle yüzünü sildi.

“Çocuğa verecek bir parça ekmeğin var mı?” diye sordum.

Benim içimde her şey o kadar sessizdi ki. Geçen şu zaman boyunca, gürültüden başka bir şey olmamıştı; etrafımdaki bütün devinimler o kadar canlı ve o kadar coşkuluysa ki. Çağrışmalar, çığlıklar, dualar ve danslar, gürültüler ve sessizlikler, üst üste. Herkesin içinde beklemekte olan onca istek, onca umut, onca ihanet. Uzun bir şenlikti ve şu anda sona ermişti. Şimdi iş haftasının sessizliği, iş yılının zahmetli çalışması başlamıştı ve ben birdenbire bağıın sessiz dilini arar olmuştum, güneşin altında büyülen belleri, akşamları, hiçbir şeyin dile getirilmediği, halkımın çektiği acının sadece sıcak havada esen bir meltem görünümünde ortaya çıktığı ateş çevresindeki ortak hayatı arar olmuştum. O oraya gelmeliydi. Açlığın bahçelerine, susuzluğun bölgelerine. Rab’bin krallığı vecdin alevlerinde, çığlığın içinde, dansın ortasında gösteremezdi kendini.

Avludaki tozun içine bir güvercin sürüsü indi. Sabbatay’ın sırtında hafif bir rüzgâr esti ama o kıpırdamadı. İncir ağacının

dalları gözlerini açıp kapadı. Çocuk güçlükle soluk alıyordu.

“Bir parça ekmeğin var mı?” diye sordum.

Sirus yüzüne yine su çarptı:

“Tekrarlamaya cesaret edip edemeyeceğini görmek istiyordum sadece. Roma İmparatorluğu’nun imkânları sayesinde her şeyim var. Eskiden hiçbir şeyim yoktu. Ama şimdi ben...”

Bilezik taşından atlayarak indi ve avlunun içinden geçti. Adımları sert ve sinirliydi, atletizm pistlerinde pek çok zafer kazanmış olmalıydı. İstese yöre halkının tamamını ortadan kaldıracabilirdi. Roma’ya gemilerle buğday, üzüm, değerli taş ve odun gönderirdi. Etrafı kadınlarla çevriliydi ve evinde, günün her saatinde soğuk suyu olurdu; çocuğun alnını okşadım.

Güzel bir parkı vardı ve kambur sırtların çalışması burada güzelliğe dönüşüyordu. Bir parmak mermer uğruna açılmış onca tarla. Tek bir taş küpe uğruna yaralanmış onca parmak, bir giysinin pilisi uğruna aç kalmış onca karın, kusursuz bir tırnak uğruna şaklamış onca kırbaç; sinekleri gözlerinden uzaklaştırarak çocuğun alnını okşuyordum.

Sirus’un elinde beyaz ve kabuksuz bir ekmeğe vardı.

“Bu lanet olası ülkeye neden geldik? Neler oluyor bilmiyorum. Böyle bir durumda, gidip sana, bir Yahudi’ye ekmeğe getiriyorum. Onu gidip kendim getiriyorum ve bir hizmetçi gibi de elimde tutuyorum. Orada bir taş gibi yatan adam, sen onun Mesih olduğuna inanıyor musun?”

Ekmeği ufalayıp çocuğun ağzına sokmaya çalıştım; çocuk başını çevirdi.

“Neden yanıt vermiyorsun? Bu ülkeden şikâyet eden birinin neden evine dönmediğini mi merak ediyorsun yoksa? Yoksa arkamı döner dönmez beni sırtımdan bıçaklamayı mı düşünüyorsun?”

“Hayır.”

“İşte şimdi yalan söylüyorsun. Siz diğer Yahudiler, hepiniz, ya da neredeyse hepiniz bizden kurtulmak istiyorsunuz.”

“Ben bıçak kullanmayı bilmem.”

“Öğrenebilirsin. Bir başkası sana bunu öğretebilir. Zelotlar, öyle değil mi?”

“Yerine hemen bir başkası gelecektir.”

“Bu çocuk bir aptal! Onu neden kurtlara bırakmıyorsun? Sizi hiç anlamıyorum. Yine de buraya geldiğim günden beri hep sizin nasıl düşündüğünüzü, neyi umduğunuzu öğrenmeye çalıştım. Gece, rüyamda, bizi yok etmeye gelecek olan şu Mesih’i gördüm. Dışarıda, sarayın duvarları boyunca sessizce ilerliyordu, sonra duvara dokunuyor, duvar yarıyor, açılıyor ve o karşıma dikilip sırtıyor.”

“Sen onu mu bekliyorsun?”

“İlk önce,” dedi Sirus çocuğun biçimsiz yüzüne, basık burnuna, gevşek dudaklarına bakmak için eğilerek. Elini çocuğun alnına koydu. “İlk önce, ben imparatorun tanrısallığına ve iyiliğine inandım, sonra onunla karşılaştım. Sokaklara çıkıp onda inanılacak hiçbir şey olmadığını haykırabilirdim. Benim bir parçasına eriştiğim iktidar dışında. Biz diğer Romalılar, biz doğadan daha büyük olduk. Bizi çevreleyen dağlardan daha büyük. Biz yorgunuz ama bilincimiz yerinde. Biz bedenimizin bazı parçalarına güvenirdik. Ama bütüne asla. Biz ayı, yıldızları ve kayaları boşalttık, derelerin dili tutuldu; biz gizlere, görülemeyene hayır dedik. tanrılar, yarı-tanrılar ve oyuncaklar, şairler ve saflar için var. Ama kimi zaman, dağın, taşın, derenin bir gün bizden kesinlikle öç alacağı gibi bir duyguya kapılıyorum. Ya da onlar,” dedi çocuğu göstererek. “Binlerce, yüz binlerce aptal! Ama aslında, ben neden seninle konuşuyorum ki? Biz düşmanız. Bizim birbirimizi öldürmemiz gerekir daha çok. Öldürmeliyiz ki sonunda bir şeyler olsun!”

“Bir şeyler oluyor yine de. Her zaman.” diye karşılık verdim.

Bir gün başımıza gelen sürekli geliyor.

Hafif aralanmış günler.

Uzun süre önce. Bugün ve yarın.

Hayatımızın yarı yarıya başlamış düşleri ve isteklerinin içinden girip çıkıyoruz. Bir gün yaptığımızı sürekli tekrarlayıp duruyoruz. Tembelliğimizle aynı anda, akıl almaz bir etkinlik de devam ediyor ve aceleciliğimizin tam ortasında dinginlik bulunuyor. Bütün yaşamımız anlamını arıyor.

Nasıra'daki evimizin önündeki duvarda bir kepçe vardı. Su içip onu tekrar yerine koymuştum, yanlardan sular damlıyordu. Elimin tersiyle yüzümü siliyor ve gözlerimi ayırmadan sıcak hava sisine bakıyordum. Birden Yahya'yı gördüm, kirli ve yorgundu. Kalbim çarpmaya başladı. Sonunda, dedim içimden. İşte sonunda buradaydı. Sonunda ona *yaşamımı* gösterebilecektim. Sonunda beni affetmişti. Onun gelişini öyle çok düşlemiştim ki. Onu önce Bin Yusuf'un yanına götürecektim. O, Yahya'ya develerin izini nasıl sürdüğünü anlatacaktı. Yahya onun öldürdüğü Romalılarla, dövüştüğü aslanlarla ve çölle ilgili hikâyeler bulacaktı. Sonra ona salatalık oburu Cebrail'i gösterecektim. Birlikte gülecektik. O, Yusuf ve diğerleriyle birlikte ot minderlerin üstüne oturacak ve yeni bir yuvası olduğunu hissedecekti.

Yahya yere baktı.

“Senin nasıl yaşadığını görmek istedim sadece. Buraya daha önce hiç gelmemiştim. Meryem nerede?”

“Saçlarını yıkıyor. Kuyuda. Ee Yahya, bir de derler ki sen...”

“Kuyu nerede?”

O kadar kararlı görünüyordu ki. Beni görmüyor gibiydi. Parmağımla sokağın sonunu gösterdim:

“Orada, ağacın altında...”

Ona eşlik etmek için kalktım ama çoktan gitmişti bile, beni beklemeden.

Kaygılanmışım.

Meryem suyun üstüne eğilmiş, uzun siyah saçlarını yüzünün önünden sarkıtmıştı; gözlerini kapayıp yumuşak hareketlerle başını ovuyordu. Orada başka kadınlar da vardı. Bazıları sırasını bekliyor, bazılarıysa işini bitirmiş temiz çamaşırlara sarınıyor, saçlarını tarıyor ya da taşların üstünde giysilerini yıkıyordu. Yahya kuyunun biraz gerisinde duruyordu. Meryem onu henüz fark etmemişti. Çıplak omuzlarının üstünde, saçlarının arasında su, sel gibi akıyor, göğsünden aşağı süzülüyor ve eteğine sırıyordu.

“Meryem?”

Yahya bir adım ilerledi.

“Ben Yahya,” dedi. “Seni yıkayabilir miyim?”

Meryem ürperdi. Ellerini göğsünün üstüne koydu ve saçlarını omzunun üstünden arkaya atarken diğer kadınların yakında olduğunu gördü. Yahya onu ürküttüğünü görünce duraksadı.

“Ben Elizabet’in oğluyum. Onun yıkanmasına yardım...”

Ama artık çok geçti. Havaya kaldırdığı elleri şimdi çok büyük görünüyordu. Elleri yoldaydı. Elleri korkunçtu. Kadınlar Meryem’e yaklaşıp yarım daire oluşturacak biçimde etrafını sardı.

Meryem onun ne dediğini duymamıştı belki de. Ya da belki o anda, söz konusu olanın hangi Elizabet’le, hangi Yahya olduğunu anlayamamıştı.

Bu olanları belki de hiç beklemeyen Yahya ise kaçtı. Kıpırdamadan duran hayvanların arasından zikzak yapa yapa koşarak alanın içinden geçti. Çocuğunu sırtına oturtup yerde emekleyen Bin Yusuf’un önünden geçti. Bana ait olan her şeyin önünden geçti, sınırsız yalnızlığına koşarken...

Düşündüm: O hâlâ koşuyor, çölde bir yerde oturmuş, kıpırda-

madan ateşböceklerinin sesini dinliyor bile olsa. Meryem'e gelince, o da hâlâ orada, ürkmüş ve elleri göğsünde, şu anda evde, Yusuf'a yemek hazırlıyor bile olsa. Ben, ben de hâlâ oradayım, gözlerimle Yahya'yı izliyorum, şu anda Sirius'la konuşuyor bile olsam, Sirius birden bağırdı:

“Hey, sen... Mesih. Gel buraya!”

Uyandım.

“Alay etme,” dedim.

Sirius bana baktı:

“Yaptığım şey bu değil. Sadece çok yorgunum. Senden de yorgun...”

Sabbatay ayağa kalktı:

“İmparatora inandığımı itiraf ediyorum...”

“Tamam, tamam. Şimdi ne yapacaksın peki?”

“Siz ne emrederseniz onu yapacağım, Efendim.”

Sırtını kamburlaştırdı. Gözleri etrafta dolaştı.

“Dönüp peygamberini ara! Bir dahaki sefere kendine daha iyi tutacak bir din bul. Yapabilirsen yığınlarını topla. Ya da bu işi peygambere bırak. Dikkat et de bir dahaki gelişinde bağlılığını itiraf etmen gerekmesin. Ben de karşımda cezalandırılacak birini bulmayayım. Hem de ağır biçimde!”

Sirius gözlerini kapadı. Sabbatay kapıdan çıkıp kaybolduğunda çok sıkıntılı görünüyordu.

“Şu hakikatsizlik,” dedi sonunda. “Şu hakikatsizlik bir lanet.”

Az sonra bu laneti tanımaya fırsatım oldu, çünkü Sirius benden kalmamı istedi. Çocuk için, dediğine göre.

Bir gün, bahçe duvarlarının ötesinde hâlâ hüküm sürüyor gibi görünen şiddetli kuzey rüzgârıyla savaşıarak gelen iki kişi gördüm. Bunlar yaşlı bir kadınla oldukça genç bir adamdı. Kadının kamburu çıkmış, mavili siyahlı elbisesi rüzgârda havalanıp arkadan bedenine yapışmıştı. Tek tük birkaç ağacın tepesinde rüzgâr ısıklık çalıyordu ve ben yerdeki elmaları toplamak üzere eğildim.

Bir süredir dışarıdaki insanları görmek hoşuma gitmiyordu. Hepsi yoksuldu; uzak ülkelere göçleri bitmez tükenmez gibiydi ve amaçtan da umuttan da o kadar yoksun ki. Ben bir Yahudi'ydim ve doğal olarak Sirius'un evinde oturmaktan utanıyordum; herkesin bundan bahsettiğini biliyordum.

Gözlerimi yeniden kaldırdığımda, iki yolcunun duvarın diğer yanında durduğunu gördüm. Bunlar kardeşim Yakup'la, ağzının üstündeki peçesiyle annem Meryem'di.

Onları düşünmekten o kadar uzun süre kaçmıştım ki.

Şu açgözlü Yakup! Her zaman küçük ellerini dizlerinin üstüne koyup oturur ve yetişkinleri taklit ederek bu dünyadaki iyi şeyler hakkında sövüp sayardı. Kadınsı, çocuksu ve eğlenceli olan her şey için canını vermeye hazırdı, çünkü ona göre dünya yasak şeylere eğilim demekti. Biri konuşmaya başladığında ince dudakları kızgınlıktan titreyebilirdi. Çok erken yaşta, gelenekçilikle ilgilenmeye başlamış, neşesizce ve çocukça bir nefretle tekrarladığı en katı metinlere sımsıkı bağlanmıştı. Hiç kimse onu sevmezdi. O da bunu bilir ve nefreti daha da büyürdü.

Benim manastıra gitme fikrime nasıl da lanetler okumuştı!

Yakup o kadar korkak ve mutluluktan o kadar yoksundu ki. Ben Şabbat boyunca oyun oynayıp burnundan konuşan hahamın metinleri okuyuşuna gülerken, Hoşea'nın aptal olduğunu söylerken, o yumruğunu kaldırır, "sen... sen..." diye gürlerde.

Ve şimdi buradaydı, Meryem'in kolunda.

Meryem'in yüzü öyle yaşlanmıştı ki, dudakları içe çökmüş, bedeni ağırlaşmıştı.

Ailem yoksuldu benim. Dünyaları dardı; neden, neden sanki buraya gelmişlerdi, düzenimi bozmaları şart mıydı?

Duvarların içinde her şey farklıydı; elma toplayan kadınlar inceydi, göğüsleri gerildiğinde kumaşta hafif titremeler olurdu. Onlar o kadar umut vericiydi ki.

Meryem onları gördü; gözleri, peçenin üstünde sağa sola oynuyordu. Ürkmüş ve incinmişlerdi; bana baktı ve:

"Babanın yanında olman gerekmez miydi?" dedi.

Nasıra'da, gece, o ev. Annemin her gece gözlerini kırpmadan yattığı şu basit yatak! Duvarlardaki saman saplarını, onun yüzüne vuran ay ışığını, gözlerinden fışkıran yaşları öyle net görüyordum ki. Sessizliği, odanın köşesinde yatan küçük kardeşlerimin horlamalarını duyuyordum, Yusuf'un bilinmeyen düşlerin içinde dönüp durduğunu görüyordum. Sessizce kahvaltı hazırlayan Meryem'i tir tir titreten soğuk sabahları görüyordum, onun insanlar karşısındaki çekingenliğini görüyordum, onun huzurunu bozan fısıltıları duyuyordum: "İsa Romalılar için çalışıyor."

Kaç gün kaç gece sadece bunu söylemek için yürümüştü. Bunu söylemek ve sonra örtüsüne sarınıp geri dönmek için.

Bu sözcükler gece çektiği acılardan geriye kalandı. Bu katıksız suçlamaydı! Yakarış.

Eğer her şey bu noktada kalsaydı. Eğer o beni burada yalnız,

şu baş dönmesiyle baş başa bıraksaydı. O zaman hemen orada, onun yanında olurdum. Kollarımda can çekişen çocukla birlikte onunla eve giderdim. Ama Yakup oradaydı.

Meryem’le benim aramda böylesine güçlü, böylesine doğal bir şey olmasına dayanamazdı.

Dudakları titredi:

“Bunu nasıl yaparsın! Nasıra’da kimsenin yüzüne bakamaz olduk senin yüzünden!”

Meryem’in sözcüklerinde zaman kayboldu.

Güç kayboldu.

“Yusuf hasta. Atölyenin başına geçmelisin.”

Yakup öfkeyle bana baktı:

“Gelmiyor... Şu...”

Sonra sessizlik. Yeni bir saldırı.

“O seninle hiçbir zaman ilgilenmedi ki, anne.”

Meryem arada kalmıştı, aramızda yalnız:

“Tartışmaya başlamayın şimdi çocuklar.”

Bu ona nasıl da ağır geliyordu kim bilir! Yakup’un işine gelecek olmasa, annemin yanına gidip hâlâ ondan özür dileyebilirdim, ama sözcükler boğazıma düğümlendi ve sadece:

“Tasalanmana gerek yok Yakup,” dedim.

Merdivene biri çıktı. Sirius aşağıda ayakta duruyor ve dinliyordu.

“Annen mi o, Nasıralı?”

Çıkabilmesi için geri çekildim. Meryem ve Yakup, çam ağaçlarının arasında, yerin kumla kaplı, gölgelerin mavi olduğu bir açıklıkta duruyordu. Meryem peçesini yüzüne indirip yan döndü, gözlerini kumlardan ve bu yoksul ülkenin ufuk çizgisinden korumak istiyormuş gibiydi. Sirius’un altın yüzükleri parlıyordu.

“Size bir meyve ikram edebilir miyim?”

Yakup hemen Meryem'in kolunu bıraktı ve eğildi. Sirius'un attığı elmayı yakaladı ve defalarca eğildi.

Sirus:

“Sizi rahatsız etmiyorum ya?”

Yakup öbür taraftan yanıtladı:

“Hayır, hayır, olur mu öyle şey”

Ve bir kez daha eğildi.

Sirus daldan bir elma daha kopardı ve onu Meryem'e attı. Ama Meryem elini peçeden çekmedi ve elmanın bedenine çarpıp düşmesine izin verdi; elma kumaşların yumuşaklığında kaybolup yere düştü. Sökülmüş çam köklerinin arasında yuvarlandı ve güneşin altında durdu.

Yakup korkmuştu, Meryem'i dirseğiyle dürttü ama Meryem örtüsünü üstüne atıp döndü ve arkasına bakmadan yürümeye başladı. Yakup ne yapacağını bilemedi, sonra geri geri yürüyüp tekrar tekrar eğilerek gitti. Elma orada kaldı. Kabuğundaki çatlaktan açık kırmızı renkli bir sıvı akıyordu.

“Peki ya sen?” diye sordu bana Sirius. “Sen de annen kadar gözü pek misin? Romalı beyinin armağanını reddetmeye sen de cesaret edebilir misin?”

“Evet,” dedim ama yine de elmasını kabul ettim.

Sirus'un yanında uzun süre kaldım. İktidarın inlerinde insanın kim olduğunu unutması o kadar kolaydı ki.

Arabamla ve can çekişen çocukla birlikte sonunda bu yerden ayrıldığımda Rab'be karşı duyarsızdım. Daha sonra, bir sabah, kuzeydeki bir ırmağın yanında çocuk ölüme yenik düştüğünde ve ben onu kumsala gömdüğümde, üstüme bir tutarsızlık krallığı çöktü. Oturmuş onun gözlerini saklayan taşlara bakıyordum. O, yaşama sadece şöyle bir dokunmuştu, küçük cansız parmaklarıyla onu aramıştı, gözleriyle onu aramıştı ama yaşamın onu içine alacak gücü olmamıştı. Bütün bedenimle yaşamın içinde olan ben, ona oraya girme isteği verememiştim. Şimdi orada hareketsiz yatıyordu, ama parmakları benim içimde, rüzgârın salladığı otlarda, azgın sularda yiyecek arayan kuşlarda, kıyının diğer tarafında giysilerini ve kendilerini yıkayan kadınlarda hâlâ onu arıyor gibiydi.

Dilsizlik ve kararsız ölüm!

Ama o sırada arabayı, dallardan yapılmış basit çiti gördüm, orada öyle duruyordu. Onu kendi ellerimle yapmıştım. İyi iş görmüştü. Tekerlekler taşların üstünde sıçramış, daha düz olan patikalarda dönmüştü. Bu basit mesleği bana biri öğretmişti. Tahtalar sorgun dallarıyla birleştirilmişti, tekerleklerin üstündeki tahta jantlar hâlâ sağlamdı ve kol ele tam oturuyordu. Birden birkaç damla reçine parladı. Ayağa kalkmadan önce bir damlasını alıp dilime sürdüm.

Anılarımdakiyle tamamen aynıydı tadı.

Ama sabah, Nasıra'daki kuyuya varır varmaz sakanın ağzından Yusuf'un öldüğünü öğrendim.

Adamın gizlisi saklısı yoktu; ama onun taşıması gereken ağır yükleri vardı. O başkalarının düşleri ve düş kırıklıklarının, anıları ve dilinin ambarıydı: gören alabilir, görmeyen bırakır.

Yusuf'un soluk yüzü evin önünde, ışığı alarak ve onun, bedeninin derinliklerine nüfuz etmesine izin vererek hareketsiz yatıyor ve aynı anda, ona ait olan ve şimdi katafalkının yanında duran her şeyi pay edip dağıtıyordu. Sadece almak gerekiyordu.

Elleri göğsünün üstünde, sırtüstü yatıyordu. Onu severdim; parmağım la onun boğum boğum alnını, sert yanaklarını, küçük seyrek sakalını okşadım. Ellerine dokundum ve onun iyi rendelenmiş odun duygusunu alıp kendi ambarıma sakladım. Ondan sonsuz sabrını ve hoşgörüsünü aldım. Kardeşim Yakup onun somurtkanlığını ve dik kafalılığını aldı. Ama hiçbirimizin alamadığı bir şey de vardı, Gülmek, çünkü o pek bulunmazdı.

Sonra bu sona erdi; ondan geriye hiçbir şey kalmadı. Nar ağacında rüzgâr yeniden esti, serçeler avluya üşüştü, ipte bir çamışır sallandı.

Ama ben az sonra ağıtçıların ağlaşmaları yüzünden serçelerin cıvıltılarını duyamaz, yolunan saçlar, parçalanan giysiler, havaya kalkan ve gökyüzünü karartan o kollar yüzünden yaprakların hareketlerini göremez oldum.

Tuhaf bir yalnızlık dansı gibi. Bir kıskançlık, çünkü onlar yeryüzünde bırakılmıştı. Bir terkedilmişlik, çünkü onlar öbür

dünyanın bir alametinden bir kez daha yoksun bırakılmışlardı.

Acınası insan yaşamları! Oysa Yusuf acı çekmeden ölmüştü. Ona kişi olarak verdikleri değerle şimdi gözlerinden akan yaş seli arasındaysa hiçbir orantı yoktu. Yusuf sağken o kadar çok yalnız kalırdı ki! Ama şimdi, şimdi onlar âdet olduğu üzere onun üstüne atlıyor, onun deneyimleri ve yaşamı için yalvarıyorlardı.

Onlar devam eden yaşamın yolunu kesiyorlardı. Onun yüzünü, ellerini ve ayaklarını sargılarla sararken, ağlaşmaları ve inlemeleriyle biraz ölümün içine giriyorlardı.

Kadınlardan biri bana:

“Sen niye ağlamıyorsun İsa?” dedi. “Neden baban öldü diye saçlarını yolmuyorsun?”

Sanki sanıyordu ki ben, ağlamayan ben, gözyaşlarına boğulup kendimden geçersen onların dövünmelerini daha bir teveccühle karşılayacaktım.

Ona şu yanıtı verdim:

“Gözyaşlarım onu yaşama döndürmeyecek.”

Sonra ayağa kalkıp ağaçlara doğru yürüdüm. Ağaçlar, Yusuf onları severdi. Ama akşam orada oturmuş yaprakların dingin hareketini izlerken ve sanki geleceğe doğru, geçmişe doğru, Davut’a, İbrahim’e kadar, İbrahim’in de ötesine uzanmak istiyor-muş gibi aralıksız devam eden şu sonsuz uğultuyu dinlerken, birkaç komşu beni yine ayıplamaya geldi.

Benim tek niyetim Yusuf’u mezarına taşımaya yardım etmek üzere eve dönmeden önce bir süre yalnız kalıp dinlenmek olduğu halde, onlar gelip sözleriyle beni çileden çıkardı:

“Seni kim mezara taşımak isteyecek sanıyorsun?” diye sordular.

“Doğru, kim benim mezarımı kazacak?” diye karşılık verdim.

Beni zeytin ağacının altında bırakıp gittiler. Akşam olmuştu,

şimdi evde doğrudan bana yönelen yuhalar çekildiğini duyabiliyordum. Bana bulaşıp kavga çıkarmaya çalışan yaşlıların Meryem’le Yakup’un yanında durduğunu görüyordum.

Evet, bir sürü insan toplanmıştı orada. Benim ne kadar da inatçı olduğum söylentisi köye kadar ulaşmıştı belki de. Onlar şimdi o olaylı evde bulunduklarını anlatabilmek istiyorlardı, onlar ziyaretlerini, suçlamaya ihtiyaç duyduklarında, suçlayacak birini bulmak için kullanıyorlardı.

Çünkü hiçbir şey yapmayan bir kentte suçlamalar gerekliydi. Suçlamalar suçu kent duvarlarının dışına sürmek için gerekliydi. Kuraklık ve kıtlık zamanlarında gerekliydi. Güvensizlik ve korku yüzünden insanlar arasındaki kapılar kapandığında gerekliydi. Komşu komşunun ne düşündüğünü, ebeveynler çocukların ne yaptığını bilmediğinde gerekliydi. Mahkûm eden, kendi yüzüne bakmaya cesaret edemeyen kişidir.

Öfkem fazla sürmedi ama eve inip Yusuf’u mezarına taşımak için geç kalacak kadar da uzun sürmüştü.

Çünkü cenaze alayı şimdiden yola çıkmış, yıldızların altında ilerlemekteydi.

Onu taşımak nasıl da hoşuma giderdi! Ama şu ihtiyarlar, bastonlarını kayanın en kırılgan yerine indirmişti, kaya çatlamış ve içinden, çevremdeki toprağı zehirleyen düşünceler sızmıştı. Gerçekte ne demiştim ki ben? Farklı olmak demiştim. Onlarla aramda mesafe olduğunu göstermiştim.

Yasayı çiğnemişim. Ağır ve ezici Yasa’yı.

Beni sürüden ayıran, yaşlılarla tartışmam değildi sadece. Bu çok daha önce başlamıştı.

Cenaze alayı şimdi aşağıdaki dar koyaktan geçiyordu. Yakup’la Meryem’in, ağlamaktan görmez olmuş gözlerini, komşuların kamburlaşmış sırtlarını gördüm. Ay doğmuştu ve Yusuf’un

üstündeki örtüde ısıldıyordu.

Şu gevşek ve dik kafalı Nasıralılarla ortak o kadar az şeyim vardı ki! Şu anda onları kıskanıyordum. Onların yaşamında asla çatışma olmazdı, onları birden bir dönüm noktasına getiren büyük kararlar da. Onlar yasaya uyar, yaşlıları dinlerdi; koşulların parmaklıkları onları asla tereddüte düşürmezdi.

Şimdi bir ölüye mezarına kadar eşlik ediyorlardı. Sonra her şey yine eskisi gibi olacaktı. Ağaçlardaki yaprakların hışırtısı hiç dinmiyordu, Romalı askerlerin kırbaçlarının şaklaması da öyle. Her şey eskisi gibi kalacaktı.

Onları seviyordum, onlardan biri olmak, sabanlar yapmaya devam etmek istiyordum. Dingin bir uğultunun içinde, elimde odun, burnumda terebentin kokusuyla Yusuf'un yerine oturmak istiyordum. Nasıra'nın ötesinde olanla başkalarının uğraşması gerekecekti. Düşündüm. Şimdi iniyorum ve onlarla barışıyorum.

Ama ayaklarım beni dinlemedi.

Peygamberin mütevazı sözlerini duydum: “Ben ne peygamber, ne de peygamber tilmiziyim, ben Berberi ülkesinde bir çoban ve bir incir ağacının bekçisiyim; ama Yehova benim sürümü aldı ve bana: Git benim sözlerimi yay! dedi.”

Dedi ki: “Sözlerimi ağzında ateş yapacağım, bu halkı ormana dönüştüreceğim ve bu ateş onu yakıp kül edecek.” O sırada çölden sıcak bir rüzgâr esti. Başımı çevirdim. Geceyi selamladım. Çölü. Rüzgârı. Ayaktaydım, bir Hiçlik cenazesiydi tutunduğum...

Çölde sessiz adımlarla ilerleyen ve sonra birden güçlü bir kükremeyle doğrulan bir aslan gibi geldi sabah güneşi.

O zaman iki kesme taş arasındaki derme çatma kampımdan aşağı inip mezarı gittim. Yusuf yeryüzünde bir tümsekti şimdi. Bir incir ağacının altındaki küçük bir tepe. Aydınlığın yeryüzündeki egemenliğinin başladığı saatti. Yalnız bir akbaba dünyayı

izlemek için göğre çıkmıştı. Ölü bir çöl sıçanının üstüne tavuskelebekleri üşüşmüştü.

Rab'bim, uykuda bana vermiş olduğun yaşamdan kaçıyorum. Yardım et bana, yardım et bana ki gözlerimi, kulaklarımı yeniden açayım, şu yeryüzü alanlarından seslenenlerin sesini yeniden duyayım. Beni onlardan ayıran şu ince bölmeyi kır. Bana kendime yardım etmeyi öğret, öğret ki senin sevincin, Seni görünür kılan alev olayım.

Meryem duamın sonuna yetişti. Yalnızdı ve beni görünce çok şaşırıldı.

“Sen benim oğlum musun?”

“Buradayım.”

“Sen eğer gerçekten benim oğlumsan ev artık senin.”

Gözlerini yere indirdi.

“Benim evim yok. Bırak Yakup ilgilensin onunla.”

“Yine mi gideceksin?”

Bunu mesafeli söyledi. Çekinerek. Elini tuttum.

Eli çalışmaktan kırış kırış olmuş, yaşlanmış ve çillerle kaplanmıştı. Ondan oturmasını istedim. Avcunu açıp içine kum dök-tüm. Korkmuş gibi görünüyordu. Bunun herhangi bir anlamı olduğunu, bir tür büyü olduğunu sanıyordu.

“Ne yapıyorsun?”

“Elini tutuyorum.”

Elini çekmedi, ama dili tutulmuştu ve örtüsüne daha sıkı sarındı.

“Ne zaman gideceksin?”

“Bugün.”

“Bugün hiçbir kervan yola çıkmıyor.”

“Kervanlar bir yayaya her zaman yetişebilir.”

Sorular bizi birleştiriyordu. Suskunluk değil. Birbirimize alış-

kın değildik. Dünyayı seyre dalmıştık. Uzakta, tarlanın içinde bir deve vardı. Başını dikenli çalıların üstüne kaldırdı, sol yanında, hörgücünün hemen altında bir güneş lekesi dans etti. Elinde bir gübre teknesiyle bir kadın geçti ve devenin ayakları, tepesinde bir kapı sundurması oluşturacak biçimde çömeldi. Bir tarladan duman yükseliyordu. Uzaklardan bir yerden bir süpürge sesi geliyordu. Duydun mu Meryem? Kumların üstünden bir tavus geçti ve deve, başını ona doğru çevirdi, gözlerindeki ilgi devam ediyor gibiydi.

İnsanlar, güneş ışığını soğurmuş tarlalarına gitmek üzere köyden ayrıldı. Onları gördün mü Meryem?

Berbat bir diş ağrısına karşı ağzında bir karanfil vardı.

“İsa?”

“Evet.”

“Bu sana aptalca gelecek biliyorum ama sana söylemem gereken bir şey var.”

“Evet.”

Günün sessizliğinde biri yerleri süpürüyordu. Bu, hiçbir zaman dikkat edilmemiş bir şeyin sesine benziyordu.

“Senin için çok korkuyorum.”

Ağlamaktan kıpkırmızı olmuş gözleri fal taşı gibi açılıyor, kocaman oluyorlardı.

“Senin sevmediğini... senin beni pek sevmediğini biliyorum... Ama ben seni kollarıma almaya bile cesaret edemiyorum.”

“Biliyorum.”

“Sen doğduğunda.”

Uzun süre tereddüt etti.

“Söyle anne... Söyle.”

“Bir melek geldi. O, bir gün, benim gitmekten ve ölmekten başka bir şey istemediğim bir gün çıkıp geldi. Evet, biliyorsun. O, bana... sevinmem gerektiğini söylemek için geldi. Doğrudan

gözyaşlarının içine giriyor gibiydi. Sevinmelisin, diyordu. Sonra sen doğdun. Ama benim hiçbir anlamım yok gibiydi. Her şey o kadar tuhaflaştı ki. Seni selamlamak için çok uzaktan insanlar geldi. Benim, her şeyden çok seninle yalnız kalmaya ihtiyacım olduğu sırada. Seni huzur içinde emzirmeye bile fırsatım olmadı. Ben senin yolunun üstündeki biriydim sadece, öyle hissediyordum. Senin bana ait olmadığını hissediyordum. Senin... dünyaya ait olduğunu. Senin olağandışı olduğunu söylediler.”

Birdenbire elini dizime koydu. Bu öylesine ani, öylesine beklenmedik temas beni ürpertti.

“Kuşkusuz öylesin. Ama söylemek istediğim bu değil, ben pek bir şey anlamıyorum. Ama... kızma lütfen.”

Başımı salladım ve onun elinin sırtını okşadım.

“Ama senin Romalıların arasında olduğunu duyunca! Buradan bir işçi görmüş seni. Sonra sen, Yusuf’un cenazesinde böyle davranınca... O güzel manastırdan kaçınca... Orası güzeldi çünkü, değil miydi? Özel bir nedeni mi var? Üstün... bir anlamı? Bir gün Romalı askerler gelip seni sordu. Senin zelotlara mensup olduğunu ve onlarla birlikte Romalıları öldürdüğünü söylediler. Sonra da gidip Romalıların yanında çalışıyorsun. Benden bir şey anlamamı nasıl beklersin? Hiçbir şey söylemeyecek misin? Korkuyorum, öyle çok korkuyorum ki.”

Ayağa kalktı, tepeden aşağı indi ve tarlaların ötesinde gözden kayboldu.

“Ben de,” dedim kaçan ayaklarının tabanına.

Ben de çok korkuyorum ve buna seviniyorum.

Çölün üstündeki akşam kızılıllığı sayesinde gözlerimi kaldırıp etrafıma bakacak gücü bulmuştum. Kum o kadar soğumuştur ki küçük palmiye korusunun ötesinde bile acı çekmeden yürümek mümkündür.

Neredeyse bütün gün güneşin altında yarı koma halinde kalmıştım. Az önce birkaç tane hurma yiyip bir yudum su içtim.

Bir süre önce, uzaklarda birkaç deve çingırağının sesini duyduğumu sandım. Ama şimdi sessiz burası. Sessizlik hem korkutur beni, hem de hoşuma gider. Sessizlik bir kuyudur. Onun da bir sesi vardır: önce devenin çingırağı, sonra çingırağın anısı, sonra anının anısı hafifçe çınlar kulakta. Orada bir yerde, gürültü görüntüye dönüşmeye başlar. Görüntünün içinde her şey adsız ve karanlık olur, devinimsizleşir. Ya da dahası: kesintisiz bir devinimin içinde bir durağanlık olur. Bu durağanlık ürkütücüdür ve adı olan her şeyden daha büyüktür.

Kimi zaman, bütün dikkatimizi içe, şu çekirdeğe yöneltecek gücü buluruz. Babamın yaşadığı yerdir orası.

Bütün o yıllardan sonra, kendime sık sık onun kim olduğunu bilmek önemli değil diyorum. Uzun süre babasız yaşayınca, onu en ağır kayanın, en şiddetli gücün, en soğuk suyun içinde yarattırınız. Kendi kendime benim babam benim diyorum. O, beni devam etmeye iten güçtür. O benim içimdedir, susadığım anda içimden su gibi fışkırır. Bununla birlikte ben, bir adı olana inanırım. Adsızlık, sessizlik, evet bunlarla yaşarız ama adlar için yaşamalıyız. Ben Roma'yı devirmek için, bütün yoksulların yü-

künü hafifletmek için yaşamalıyım. Ben hayat için yaşamalıyım.

Bir süredir burada, dışarıda ve yalnız yaşıyorum. İlk gün bir kamp kurdum. Orada kıpırdamadan oturup ufku ve Eriha yakınlarında dağların mavileşmesini izledim. Çok az yiyorum, bu bedenden başka bir şeyin var olup olmadığını görmek için bana bedenimden gelen bütün anıları silmeye çalışıyorum. Nabzım şimdiden daha yavaş atıyor, burada, tek bir kasımı bile çalıştırmadan, saatlerce hareketsiz oturup kalabiliyorum. Peki buna hakkım var mı? Dostlarım zindanlarda işkence görürken, halk açlıktan kırılırken, her yerde işkence ve baskı hüküm sürerken benim buna hakkım var mı?

Evet.

Dünyada yaşayınca onun sizi ele geçirmesi o kadar kolay ki. Şu çöl, şu yıldızlar altında geçirdiğim geceler olmasaydı -Yahya benim çöllerde uzun süre kalacağımı söylediği gün haklıydı- yolu bulamazdım. Sessizliğin orasında, bütün engeller kaybolur: dosdoğru giden yolu bulmak sadece orada mümkündür. Bu yol ölüme gider. Birçok kişi ölüme giden bu yolun sürekli olarak yanında yaşar. Anılarının, biten zamanın içine saklanır. Kendini ölümsüz sanır. Onlar birer çocuktur.

Onları küçümsemiyorum. Yeteneğimin, en iyi biçimde kullanmak zorunda olduğum bir armağan ya da bir yük olduğunu biliyorum ve içinde bulunduğumuz durumda benim müdahalem şart. Ama bu tür bir yetenek, benim halkıma, bütün yoksullara ve bütün ezilmişlere sunulmuş bir armağandır. Ben ona egemen değilim. O halde, geriye sadece şu kalıyor: sessizliğin içinde, bu armağanın hiçbir zaman bilinçsizce kullanılmaması için dua etmek.

Çölde uzun süre kaldım. Yalnızlığın içinde kaybolup kaybolamayacağımı bilmek istiyordum. Bir yıldız yağmurunun altın-

da yürüdüm, yaktığım küçük ateşi gözden kaybettim. Kum soğumuştur. Kumulların ötesine tırmandım. Elbette, benim zamanım gelmemiştir henüz, dolayısıyla ben ölemezdim. Görkemli değil belki ama benim ölümüm farklı olacaktı.

Benim için gerçek yalnızlık diye bir şey yoktu doğal olarak. Şu andaki yalnızlığım ise, diğerlerinininkiyle kıyaslanınca bir oyun, bir deneydi sadece. Bir tür topluluğa çekinmeden sırt çevirebilmiş olan *görmeyi* öğreniyordu.

Yalnızlık mesafelerin güzelliği, aklın ve zekanın zenginliğiyle doluydu. Toplum içinde tamamen yalnız az mı insan görmüştüm! Yalnızlık, ben sadece büyük bir kalabalığın ortasında öleceğim gün yalnız olacağım.

Orada, yere uzandım ve dua ettim.

Duanın geçitleri temiz ve boştu. Görüşü kapatan hiçbir şey yoktu, ama ben bir gün bu geçitlerin çökeceğini ve tozlarla taşların gözün ve düşüncenin yolunu tıkayacağını biliyorum.

Ben kaybolamıyordum, çünkü yıldızların konumunu biliyordum. Bilgi benim yolu bulmamı sağlıyordu. Koşullar elverişliydi: küçük yapraklar nemi toplamış, yıldızların ışığıyla orada burada parlıyordu; yapraktan yaprağa koşup üstlerine eğilmek yeterliydi. Karnım yere, şu çöl toprağına yapışıkken, kendimi evimde, ait olduğum yerdeymiş gibi hissediyordum: yaşıyordum. Ama aynı sevinci Yusuf'un atölyesinde sabanlar üzerinde çalışırken de duymuştum. Saban yapan biri deli değildir; elleri sakindir ve o, sarsılmaz olmanın sevincini taşır.

Ya kendini peygamber sanıp ona buna kehanetlerde bulunarak ülkeyi dolaşan deliler! Bunlar söylevleriyle, tutarsız davranışlarıyla, sadece kendi tasarılarına hizmet eden dağınık bilgilerle insanları tiksindirirler. Ekonomik durumu görmeden tanrısal krallıktan söz ederler. Yedeklik suları ve mevsim değişikliklerini bilmeden ürünlerin bolluğundan söz ederler. Efsanelerin

buyurduğunu aynen yaparlar. Ben onları yakından inceledim. Çünkü benim yaşamım, o da alametlerle kuşatılmış. Mitler büyümeye başladı şimdiden.

Çünkü ben bu alametleri kabul ettim. Sözümden cayamayayım diye de yoksullar, susamışlar tanık oldu buna. Onların bir umudu var ve ben şimdi onların hayalleriyle ilgileneceğim.

Şeria nehri yakınlarında bir gündü. Terebentin kokuları ve serviler arasında, kuşların şarkısını dinleyerek dinleniyordum. Ama o sırada kıyının diğer tarafından bir ses geldi:

“Çölde çağırının sesini dinleyin: Rab’bin yolunu hazırlayın, onun yollarını düz edin. Her dere doldurulacak, her dağ ve tepe alçaltılacaktır; eğri geçitler doğrulacak ve bozuk yollar düz olacaktır; ve bütün beşer Rab’bin kurtarışını görecektir.”

Bu Yahya’ydı; sesi çöl rüzgârı gibi yakıcıydı.

“Ey engerekler nesli, gelecek Öfkeden kaçmayı size kim öğütledi? İmdi, tövbeye layık bir semere çıkarın ve içinizden “Ama bizim babamız İbrahim’dir” diye düşünmeyin; çünkü ben size derim ki, Tanrı şu taşlardan İbrahim’e çocuk yapmaya kâdirdir.”

Yalnız sesi insanların hayhuyu arasında yeniden yükseldi:

“Balta şimdiden ağaçların kökü dibinde yatıyor; imdi, iyi meyve vermeyen her ağaç kesilip ateşe atılacak.”

Birinin şaşkınlık içinde şunu sorduğunu duydum:

“Peki ne yapmamız gerekiyor?”

Yahya yanıtladı:

“İki gömleği olan hiç olmayana versin; yiyeceği olan da ay-nısını yapsın.”

O sırada biri daha aynı soruyu sordu:

“Peki bizim ne yapmamız gerekiyor?”

“Size tayin edilenden fazlasını istemeyin.”

Peki ya vergi mültezimlerinin? Ya askerlerin?

“Kimsenin canını yakmayın, zorbalıkla hiçbir şey almayın ve tayınlarınıza kanaat eyleyin.”

O sırada Yahya bir öksürük nöbetine tutuldu; yeniden konuşmaya başladığında sesi ince ve zayıftı, mermer bir masa üstündeki kristal bir bardak gibi titredi ve ben ne dediğini duyamadım.

Büyümek, çözülmez bir şey giymektir.

Yahya her zaman yarınının, çözülmez olanın içinde olmuştu. Her “şimdi” gelecekteki yerini bulmuştu; bu yüzden Yahya, evrenin koçbaşlarıyla bedenine indirilen darbelerle yıkılmamıştı.

Yaşamının çözülmez olması kararlaştırılmıştı. Attığı her adım onu oraya götürmüştü. Kendini hiçbir zaman sakınmamıştı. Şimdi Mesih görevini alacaktı. Bu onun vahiy edilen göreviydi, zamanı gelmişti ve ben bütün günahlarımla, bütün eksikliklerimle onun yanında olmak istiyordum.

Bu çağın hayali olan şu hayali kaç zamandır içinde taşımamış mıydı? Mesih gelecek.

Bu düşünce, bir pıtrak gibi kalbine yapışmıştı.

Yahya zayıf ve güçlüydü ama ben bunun hiçbir önemi olmadığını artık biliyordum. Rab’bin bize ihtiyacı vardı, bazılarımızı kendine ışık yapması gerekiyordu; bu, bir zamanlar Yahya’nın söylediği şey değil miydi? O bizim Rab’den daha aceleci olmamız gerektiğini söylememiş miydi? Rab’bin gününü hızlandırmamak gerektiğini. Onun ne zaman isterse o zaman geleceğini. Yoksa bunu söyleyen ben miydim? O nasıl da sinirlenmişti! Tanrı zamanın geldiğini bildirmek için yıldırım gibi çarpmaz, demişti. Bunu kendimiz istemeliyiz. Burada ve şimdi. Hareket ettiğimiz her an bir ihanettir. Yoksa bunu ben mi demiştim? Bizim bir şey söylemiş, diğeri de karşılık vermişti. Biz böyleydik

işte. Böyle olmuşuk. Yahya'nın *bizzat* bana Mesih dediği o günkü dehşetimi hatırlıyorum da. Çölde ve henüz sadece birer çocukken.

Artık daha fazla bekleyemeyeceğini görmüştü. Haksız da değildi; bu bizim ayrıcalığımızdı, insan olma ayrıcalığı: varolan en yüce, en güzel, en güçlü şeyle nitelendirilmek. Ben Rab'bin oğluyum. Ben Mesih'im, Rab'bin dünya üzerindeki ışığıyım, titrek ya da parlak ışığı. Şimdi Yahya'ya diyeceğim ki: Evet, sen Mesih'sin ve ben, kendini böyle adlandırmaya cesaret edebildiğin, hakkını kabul etmeye cesaret edebildiğin için mutluyum. Ben çıkıp ona diyeceğim ki: Sonunda...

Gelecek krallık biziz.

Ama bu onun için kolay olmayacaktı. Bir insan öyle kolay özgürleşemez. Özgürleşen birey yalnızdır. Acı çekmek zorundadır, çünkü özgürleşen kişi ezilende tiksinti uyandırır. Böyledir bu ve hiçbir şey bunu değiştiremez.

Tuhaf bir ateş bastı beni: O şimdi gerçekten yakınlarda mıydı? Bin yıllık bekleyiş sona mı erecekti? Bütün tarihin, şimdi ve burada, tek bir noktada toplanması mümkün müydü? Burada, belli bir yerde, sarı çölde, dingin bir suyun yanında kaostan yeni bir tohumun filizlenmeye başlaması mümkün müydü?

Tuhaf bir uyuşukluğa gömüldüm, çünkü bedenim, bütün izlenimlerimi kaydedecek güçte değildi ve ben gömüldükçe sürgüler birbiri ardına açıldı. Mesih'in, üstünde adamların oturduğu kumulların tepesinde yürüyerek yaklaştığını gördüm; yüzü gölgede kalmıştı, adamlar arasında gidip geliyordu. Parmağını onların alnının üstüne koyuyor ve "Sen. Sen ve sen," diyordu. On iki adamı ayırınca ben onları on iki karakterin sözcüleri olarak, korkusu, gücü, sabrı onun arkasından yürüsün ve hepsi birlikte çölün üstünde uzanacak devasa bir yıldızı oluştursun diye

seçtiğini gördüm; yürüdükleri zaman ayaklarının altından çatırtılar çıkıyordu, her kum tanesi çatlıyor, kristaller oluşuyor ve göğe yükseliyordu.

Etrafımda büyük bir insan kalabalığı vardı. Gözleri parlıyordu, saçlarını yolmuşlardı; zihinlerinde, sarp bir yalıyarın üstündeydiler. Kadının biri suya girdi ve alnımı silmek için örtüsünün alt kenarını ıslattı. Ayağa kalktım ve onlara baktım.

“Kimsin sen?” diye sordu kadın usulca.

“Ben Nasıralı İsa’yım,” dedim. “Yahya’yı görmeye geldim.”

Dünya benimle birlikteydi: beni elimden tuttular ve sarı kuma kadar, çalılıkların arasından yokuşu tırmandırdılar. Orada Yahya’yı gördüm. Gözleri, batmakta olan iki güneş gibi parlıyordu, kirliydi ve perişandı; gülümsedim: Onun böyle olması gerekiyordu. Ölmek üzereydi. Herkesin gözü önünde benim önümde diz çöktüğünde ikinci kez düşündüm: Onun böyle olması gerekiyor. O mütevazı olacak kadar büyük. Ve ben onun ateşler içinde yandığını gördüm.

“Yahya,” dedim. “Bugün o kadar mutluyum ki. Ben evimi buldum.”

“Evet, onu buldun,” diye karşılık verdi ayağa kalkarak. “Ben kaç kez umudumu yitirir gibi oldum. Senin çok acı çektiğini görüyorum.”

Gülümsedim.

“Sen de. Bu dünya için.”

“Ve senin için.”

“Evet, ben de dünyanın parçasıyım,” dedim gülerek.

“Gel, seni yıkayayım.”

Beni ırmağa götürdü. Üstüme su döktü -Elizabet’e yaptığı, Meryem’e yapmak istediği gibi- ve o anda sanki gök açıldı ve üzerime, şiddetle parıldayan, ağır ilahi güç yağdı. Bedenimin

surlarının üstüne ve içine sel gibi akıyordu; mavi kuşum göklerden indi ve yukarıdan bir ses şöyle dedi:

“Sevgili oğlum sensin: Bütün inayetim senindir.”

O zaman her şey aralandı ve ben, bütün düşlerimizde olagelen yüzü tanıdım:

“Evet,” dedim. “İkimiz için. Kumsaldaki herkes için.”

Şimdi beni bekliyorlar.

Kırk gün kırk gece boyunca kendimi yaşamın olanaklarına bıraktım. Geçmişim benimle birlikte. Burada, çölde, beni Tanrı'dan ayıran ince duvara vurabiliyorum ve biliyorum ki Rab bana gülümsüyor. İşte çöl, diyor. Seni bekleyenler, seni insanların olduğu yerde bekliyor. Köylerde, kentlerde ve tarlalarda.

Bu gece, çölde, secdeye varmış dua ederken Rab beni elimden tuttu ve düşüncelerimden sıyrıp kurumuş bir kaynağın yanında oturan bir grup insana götürdü.

Onlar bana kör bir kadın getirdi. Yıldızların ışığında, onun çirkin olduğunu ve kendine bakmadığını görebildim. Dişleri çıkık, göğsü düzdü. Ailesi her yandan sıkıştırıyor ve beni onun karşısında dikilmeye zorluyordu. Kör kadın gömleğimin kolunu kavradı ve bana:

“Senin neye benzediğini görebilir miyim?” dedi.

Parmaklarını yanaklarımın, gözlerimin ve alnımın üzerinde gezdirdi. Saçlarımın içinde dolaştırdı.

“Saçların ince,” dedi.

O zaman bunu bilmiyordum. Kendime dıştan pek bakmazdım. Parmaklarının ucu burnumun ve dudaklarımın üstünden geçtiğinde gözlerimi kapadım. Gözümü açınca onun çirkinliğini yeniden gördüm. Düşündüm: Gözleri görseydi, çirkin olurdu. Ama o güzeldi.

Çıkık dişleri, hafif yağlı, dolaşık saçları. Konuştuğu zaman, bedeninin şu ardı arkası kesilmeyen titremesi. Bu korkunçtu.

Eğer kör olmasaydı.

Nasıl anlatsam?

İnsani bir varlık, ufak bir parçasının bıraktığı izlenime benzebilir. Örneğin o, parmak uçlarına benziyordu: hafif, meraklı, duyarlı. Sesi oradan çıkıyordu. O bilmek istiyordu. Kendisini, tanımak istediği şeylerin içinde hissediyordu. O büyük istekti. Onun, kendine ait bir görüntüyle gerçekten olduğu şey arasında karşılaştırma yapmaya ihtiyacı yoktu.

“Gerçekten” ne demek?

Peki ya şu “kendi olma meselesi?”

Yüzünü okşadım. Parmaklarımın ucuyla çıkık dişlerine hafifçe dokundum.

Dili oradaydı, ıslak ve sıcak.

“Adın ne senin?” diye sordum.

Parmağıma dolanan dilini çekmeden:

“Ester,” diye yanıtladı.

O zaman gülümsedi. Şu biri önünde adıyla çağrılma duygusuyla doluydu içi. Birinin önünde ve biri tarafından.

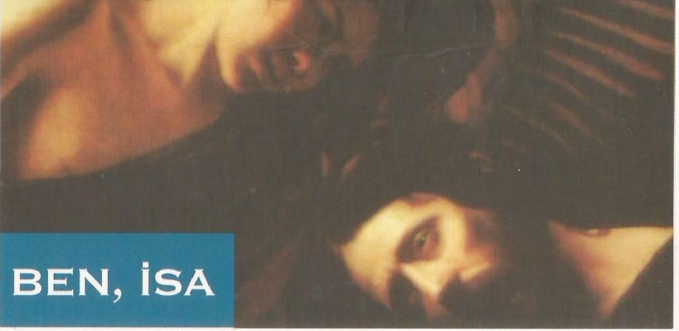
Olanlar hep bir “sanki” gibi oldu. Daha sonra Mucize’den bahsedilmeye başlandıysa da, bundan, bunu söyleyenleri sorumlu tutmak gerek. “Sanki” dişleri yerlerine geçiyor, bedeninin sallanması duruyordu “sanki.”

“İsa,” dedi. “Sen beni kurtardın.”

Hayatımı kuşatan şu alamet. Adı İsa olan çok kişi vardı. Davut’un soyundan gelenler daha azdı. Bir kuyruklu yıldız altında doğanlar daha da az.

Eğer bu bir Mucize olsaydı, o zaman kaç kişi mucizeler yapmış olacaktı!

Ben size derim ki: Yeterince sevgi yok.

BEN, İSA

“İşte, çöl burası...”

(...)

“Burada, çölde, beni Tanrı’dan ayıran ince duvara vurabiliyorum ve biliyorum ki Rab bana gülümsüyor. İşte çöl, diyor. Seni bekleyenler, seni insanların olduğu yerde bekliyor. Köylerde, kentlerde ve tarlalarda.

Bu gece, çölde, secdeye varmış dua ederken Rab beni elimden tuttu ve düşüncelerimden sıyrıp kurumuş bir kaynağın yanında oturan bir grup insana götürdü.”

İsveç edebiyatının en büyük ismi Göran Tunström’den Hz. İsa üzerine yazılmış en naif, “içeriden” ve ilginç roman. Göran Tunström, *Ben, İsa’yı* peygamberin kendi dilinden anlatırken ilahi bir lirizmin esinlediği sözlerle bir çölü kuşatıyor ve o çölden epik bir şaheser yaratıyor.